

แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา
Development Guidelines for Small and Micro Community
Enterprises in Songkhla Lake Basin

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร
ดร.อุทิศ สังข์รัตน์

ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
Department of Educational Foundation, Faculty of Liberal Arts
Prince of Songkla University

2556

บทคัดย่อ

ในการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชน ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา และ 3) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา โดยผู้วิจัยใช้การศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาเชิงสำรวจ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ประกอบการ จำนวน 32 ราย ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง Snowball sampling และการสนทนากลุ่มด้วยการเชิญผู้เชี่ยวชาญ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน และเจ้าหน้าที่รัฐ จำนวน 9 ท่าน มาร่วมอภิปรายเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการ PESTLE analysis SWOT analysis การวิเคราะห์บริษัทเชิงเนื้อหา และการวิเคราะห์เชิงบรรยาย

ผลการศึกษาสภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชนพบว่า ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านสังคม เอื้ออำนวยต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ส่วนปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี และปัจจัยทางนิเวศวิทยา เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน ในด้านปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนมีดังนี้ ปัญหาด้านการตลาด ปัญหาด้านบัญชีและการเงิน ปัญหาด้านการผลิต ปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ปัญหาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ และปัญหาต้นทุนการผลิต โดยแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนหน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ทั้งในด้านการให้ความรู้ การพัฒนาทักษะด้านต่างๆ การสนับสนุนด้านการตลาด และการกำหนดระเบียบต่างๆ เพื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน

Abstract

The objective of this study is 1) to study the situation of community enterprises in the Songkhla Lake Basin; 2) to study a problem and threat to the operation of community enterprises in the Songkhla Lake Basin; and 3) to study development guidelines for the operation of community enterprises in the Songkhla Lake Basin. Researchers conducted a fieldwork survey and in-depth interviews with 32 entrepreneurs using the purposive, snowball sampling technique. In addition, researchers also used the focus group technique by inviting 9 people (experts, entrepreneurs, and representatives from government agencies) to discuss the development of community enterprises, and we analyzed this data using PESTLE, SWOT, content, and descriptive analyses.

From this study, we found that political, economic, and social factors encourage community enterprises; however, technological and ecological factors are barriers to community enterprises. The problems and threats to community enterprises are marketing, finances and accounting, production, management information systems, product design, and the cost of production. We found that the state agency is an important unit in the development of and support for community enterprises in knowledge, all aspects of production and management skill, marketing support, and in specifying the regulations for community enterprises.

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ได้สนับสนุนทุนวิจัยสำหรับโครงการวิจัยเรื่องนี้ ทำให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินโครงการวิจัยได้จนสำเร็จด้วยดี ขอขอบคุณผู้ที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และทุกท่านที่สละเวลาในการเดินทางมาร่วมในการสนทนากลุ่ม ขอขอบคุณ คุณพงศ์ภพ สกุละเอี่ยม ที่ขับรถพานักวิจัยเดินทางไปเก็บข้อมูลในพื้นที่และยังได้ช่วยจัดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

สุดท้ายนี้คณะผู้วิจัยขอขอบคุณค่าทั้งหลายที่ได้รับจากงานวิจัยฉบับนี้แต่ บิดา-มารดา และ บุรพจารย์ของคณะผู้วิจัย รวมทั้งผู้มีพระคุณทุกท่านที่คณะผู้วิจัยไม่ได้เอ่ยนามในที่นี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร
ดร.อุทิศ สังข์รัตน์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
2. คำถามงานวิจัย	3
3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
4. ผลที่คาดว่าจะได้รับ	4
5. ขอบเขตของการวิจัย	4
6. นิยามศัพท์	4
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
1. ความหมายของวิสาหกิจชุมชน	6
2. พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548	7
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	16
4. กรอบแนวคิดในการวิจัย	21
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	22
2. วิธีการศึกษา	22
3. พื้นที่ศึกษา	24
4. การวิเคราะห์ข้อมูล	24
บทที่ 4 ผลการศึกษา	
1. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน	25
2. สภาวะการณ์ของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา	44
3. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน	47
4. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา	49
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
1. สรุปผลการศึกษา	52
2. การอภิปรายผลการศึกษา	55
3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	56

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	58
ภาคผนวก	61

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

53

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ภาพแสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	21
ภาพที่ 2 ภาพแสดงพื้นที่กลุ่มทะเลสาบสงขลา	24

บทที่ 1 บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ประเทศไทยได้เผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจหลายครั้ง ทำให้รัฐบาลในแต่ละยุคสมัย ต่างก็มีแนวความคิดที่จะหาวิธีทำให้ประเทศสามารถกำหนดยุทธศาสตร์ของประเทศ ให้มีความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก รัฐบาลไทยที่ผ่านๆมาจึงกำหนดกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมองภาพของเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบ และมีเป้าหมายที่จะรักษาไว้ซึ่งการเติบโตของเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพและเสถียรภาพ เน้นความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานราก และการสร้างความเชื่อมโยงเศรษฐกิจภายในประเทศกับเศรษฐกิจโลก อย่างรู้เท่าทันภายในระบบเศรษฐกิจแบบเสรี ด้วยความเชื่อมั่นว่าสังคมไทยยังมีศักยภาพ และสามารถพัฒนาขึ้นมาได้ รัฐบาลจึงหาทางที่จะสร้างรายได้ให้กับประชาชนและประเทศชาติ ทั้งนี้ต้องหาทางเปลี่ยนมุมมองในชุมชนให้เห็นว่าสิ่งที่ตนมีอยู่นั้น คือทรัพย์สินที่มีราคาสามารถเพิ่มรายได้ หากรู้จักการจัดการกับทรัพย์สินนั้นอย่างชาญฉลาด

แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนและเป็นแนวทางที่สร้างเศรษฐกิจ สังคม และชุมชนให้มีความยั่งยืน เพราะเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนรู้จักใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ทำให้พวกเขาสามารถพึ่งพาตนเองในระยะยาวได้อย่างมั่นคง ซึ่งกลุ่มงานพัฒนาวิสาหกิจเกษตรชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร (2549) ได้อธิบายความหมายของวิสาหกิจชุมชนไว้ว่า วิสาหกิจชุมชน (SMCE หรือ small and micro community enterprise) หมายถึง กิจการของชุมชนที่เกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรืออื่นๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็คนิตบุคคล ในรูปแบบใด หรือไม่เป็คนิตบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน หรือกล่าวโดยสรุปก็คือ การประกอบการเพื่อการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง ซึ่งทุนของชุมชนนั้น ก็จะหมายรวมถึงทรัพยากร ผลผลิตทางการเกษตร ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น

เพื่อให้มองเห็นความสำคัญของวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนา ผู้วิจัยจึงขอยกตัวอย่างคำอธิบายของ สุนทร ตันติเวชกุล (2536: 15) ที่ได้อธิบายไว้ว่า ประชาชนนั้นแหละคือผู้มีความรู้ เขาทำงานมาหลายชั่วอายุคนแล้ว โดยเขาทำกันอย่างดี มีความเฉลียวฉลาด และรู้ว่าตรงไหนควรทำ กลิกรรมและที่ไหนควรเก็บรักษาไว้ นอกจากนั้น เอกวิทย์ ณ ถลาง (2543: 126) ได้กล่าวไว้อีกว่า ชาวบ้านมีศักยภาพ มีภูมิปัญญา และมีใจมุ่งมั่นที่จะแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของเขาตลอดจนห่วงใยบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม ที่เขาเห็นความสำคัญได้อย่างชื่นชม จากตรงนี้จะเห็นได้ชัดว่า ชาวบ้านและชุมชนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาในทุกๆด้าน ซึ่งวิสาหกิจชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่จะพัฒนาความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ และยังเป็นส่วนเสริมแรงต่อไปยังการพัฒนาด้านอื่นๆ นอกจากนั้น สุระเชษฐ เวชชพิทักษ์ (2553) กล่าวไว้ว่า ไม่มีประเทศใดเข้มแข็ง หากท้องถิ่นอ่อนแอ คำว่าอ่อนแอในที่นี้หมายถึง อ่อนแอทางปัญญาเป็นหลัก หากปัญญาเข้มแข็ง แม้เศรษฐกิจจะติดลบ มีหนี้มีสิน ก็รอดได้ รอดแล้วก็พอเพียงได้ พอเพียงแล้วก็ยังมั่นคงต่อไปได้อีก ซึ่ง Khamanarong (2000)

ได้อธิบายว่า ประเทศไทยจะพัฒนาได้ด้วยการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท โดยเฉพาะวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมากกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ของวิสาหกิจในประเทศไทยนั้น อยู่ในภาคของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 มีเจตนารมณ์เพื่อให้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ และการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน มีผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคตไม่ว่าในระดับใด รวมถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบการในระดับสูงขึ้นไป ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ที่มีจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย ภายใต้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน และสังคมให้เป็นรากฐานการพัฒนาที่สำคัญของประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน ด้วยการบูรณาการกระบวนการผลิตบนฐานศักยภาพ และความเข้มแข็งของชุมชนอย่างสมดุล เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียง ภายในชุมชน รวมทั้งพัฒนาระบบการป้อนเพาะวิสาหกิจชุมชนควบคู่ไปกับการสร้างผู้ประกอบการใหม่ ด้วยการพัฒนาความรู้ด้านการจัดการ การตลาดองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตสินค้าที่มีแอลกอฮอล์ เฉพาะถิ่น พัฒนามาตรฐานสินค้า การสร้างตราสินค้า การจัดการเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา และการพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพของกลุ่มต่างๆ ให้สอดคล้องกับความหลากหลายของชุมชน เพื่อลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549)

สำหรับลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เป็นเขตพื้นที่หนึ่งที่เป็นเป้าหมายและยุทธศาสตร์สำหรับการพัฒนาของหน่วยงานภาครัฐในระดับต่างๆ ทั้งในระดับอำเภอ จังหวัด และในระดับประเทศ โดยทะเลสาบสงขลาเป็นแหล่งน้ำที่มีความสำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย เป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่ซึ่งมีทั้งน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็มอยู่ใกล้เคียงกัน จึงทำให้มีความหลากหลายทางชีวภาพ เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศอยู่ตลอดเวลา โดยปัจจุบันพื้นที่ในลุ่มทะเลสาบสงขลาเป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของภาคใต้ โดยเฉพาะบริเวณฝั่งตะวันตก หรือพื้นที่ของจังหวัดพัทลุงในปัจจุบัน ขณะเดียวกันทะเลสาบที่เกิดขึ้นก็เป็นแหล่งของสัตว์น้ำนานาชนิด เสาวภา อังสุภาวนิช (2546) ได้อธิบายถึงความสำคัญของลุ่มทะเลสาบสงขลาไว้ว่า ทะเลสาบสงขลาเป็นแหล่งน้ำต้นขนาดใหญ่ แต่มีความพิเศษเนื่องจากเป็นทะเลสาบน้ำกร่อยที่ได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเลเกือบตลอดปีและมีน้ำจืดมากในฤดูฝน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ควบคุมการแพร่กระจายของพืชน้ำทั้งกลุ่มน้ำจืดและน้ำเค็มไม่ให้มีมากเกินไป จนเกิดการทับถมของซากพืชในทะเลสาบ อีกทั้งมีการพัดพาซากและตะกอนต่างๆ ออกสู่ทะเลได้โดยกระแสน้ำขึ้นน้ำลงและน้ำหลากในฤดูฝนตกหนัก เหลือเพียงซากบางส่วนสำหรับเป็นอาหารของสัตว์หน้าดิน ทะเลสาบสงขลาจึงไม่ค่อยจะตื้นเขินตามธรรมชาติ ซึ่งทะเลสาบสงขลาเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตามถ้าในอนาคต มีกิจกรรมและการพัฒนาที่ไม่เหมาะสมเกิดขึ้นบริเวณทะเลสาบจนเกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศให้เปลี่ยนแปลงไป อาจส่งผลต่อระบบนิเวศของทะเลสาบสงขลาและการพัฒนาทะเลสาบสงขลาที่ยั่งยืน

จากบทความของ จรุงฤ หยูทอง-แสงอุทัย (2551) ได้อธิบายถึงปัญหาอุปสรรคทะเลสาบสงขลาไว้หลายส่วน อาทิเช่น การพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นในอำเภอชะอวด ตั้งแต่อดีตที่ผ่านมา ได้ทำให้ชุมชนและท้องถิ่นล่มสลาย ไม่ว่าจะเป็นประเพณี วัฒนธรรม การเมือง สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะสาเหตุที่เศรษฐกิจล่มสลายก็ด้วยมาจากสาเหตุที่รัฐบาลเปิดประเทศมากเกินไป และนักการเมืองในประเทศไทยทำงานอยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์จนลืมมองผลประโยชน์ส่วนรวมของชุมชน นอกจากนี้ ยังอภิปรายไว้ว่า การล่มสลายของกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เกิดจากการพัฒนาที่สั่งตรงมาจากส่วนกลาง

สมโชค ช่วยเนื่อง (2551) ซึ่งเป็นประธานวิสาหกิจชุมชนเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง ได้อธิบายว่า ในอดีตกุ้งสามน้ำในทะเลสาบสงขลา มีปริมาณมาก แต่ปัจจุบันกุ้งก้ามกรามในทะเลสาบสงขลา ลดลงอย่างมาก จนกระทบต่อการประมงพื้นบ้าน ทำให้ต้องหันมาเลี้ยงกุ้งในบ่อน้ำจืด ด้วยการรวมกลุ่มของชาวประมงจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ อำเภอป่าพะยอม แต่อย่างไรก็ตามทางกลุ่มวิสาหกิจก็ยังพบกับปัญหาเช่น ไม่สามารถผลิตได้ตามคำสั่งที่ลูกค้าต้องการได้ จากการศึกษาของ ประภาพร แสงทอง (2553) ได้สรุปไว้ว่าวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทอผ้าเกาะยอ มีจุดอ่อนด้านตราสินค้า ฉลากและบรรจุภัณฑ์ ซึ่งไม่มีความสวยงามและไม่สามารถดึงดูดและจูงใจลูกค้าได้

ซึ่งจากที่กล่าวมานั้น จะพบว่าการศึกษาเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนแม้จะพบประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับชุมชนในการปรับนำไปใช้ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นอันเกิดจากการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนก็ยังมีอยู่ อาทิเช่น ด้านการบริหารจัดการ ด้านการตลาด ด้านการเงิน บัญชี ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ด้านการพัฒนาองค์ความรู้ และอื่นๆอีกมากมาย ดังนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นต้องมีการศึกษาในวิจัย เพื่อหาแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีความชัดเจน และนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในชุมชนต่อไป

2. คำถามวิจัย

1. สภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลาเป็นอย่างไร
2. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา มีอะไรบ้าง
3. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลาเป็นอย่างไร

3. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา
3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา

4. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษาจะให้ประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. ทราบถึงสภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชน ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา
2. ทราบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา
3. ทราบแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา เพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในการสนับสนุน ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนต่อไปในอนาคต

5. ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ด้วยการสังเกต (Observation) สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยมีขอบเขตการวิจัยดังต่อไปนี้

ขอบเขตด้านประชากร ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดหน่วยของการวิเคราะห์ (Unit of analysis) คือ วิสาหกิจชุมชน ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา โดยเก็บข้อมูลจากตัวแทนวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ ประธาน รองประธาน เภรัญญิก หรือสมาชิกซึ่งประธานได้มอบหมายให้เป็นผู้ให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา ซึ่งประกอบไปด้วย 1) จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบไปด้วย อำเภอชะอวด อำเภอหัวไทร จังหวัดพัทลุง ประกอบไปด้วย อำเภอเมือง อำเภอควนขนุน อำเภอบางแก้ว อำเภอเขาชัยสน อำเภอปากพะยูน และ 2) จังหวัดสงขลาประกอบไปด้วย อำเภอระโนด อำเภอสทิงพระ อำเภอกะเสสินธุ์ อำเภอสิงหนคร อำเภอเมือง อำเภอควนเนียง อำเภอบางกล่ำ และอำเภอหาดใหญ่

6. นิยามศัพท์

วิสาหกิจ หมายถึง วิสาหกิจของชุมชนที่มุ่งประกอบการเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชนโดยนำวัตถุดิบทรัพยากรและภูมิปัญญาของชุมชน รวมทั้งงานวิจัยต้นแบบ มาสร้างสรรค์ผลผลิตเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเรียนรู้ของชุมชน

วิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่นๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้ และเพื่อการพัฒนาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสินค้าเกษตร หมายถึง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่นำผลิตผลจากพืช และสัตว์ มาทำการแปรรูปเพื่อเป็นสินค้าเกษตรอาทิเช่น ผลิตภัณฑ์สมุนไพร การผลิตปัจจัย การผลิต และเครื่องดื่ม ตลอดจนการผลิตพืช การผลิตปศุสัตว์ และการผลิตประมง

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสินค้าอาหาร หมายถึง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่นำผลิตผลทางการเกษตรทั้งพืชและสัตว์มาทำการแปรรูปเพื่อเป็นอาหาร อาทิเช่น ข้าวแต่น้ำพริก และแหมม เป็นต้น

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูป/ประดิษฐ์เครื่องอุปโภค-บริโภค หมายถึง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่นำวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ มาทำการแปรรูปหรือประดิษฐ์เพื่อเป็นเครื่องอุปโภค-บริโภค อาทิเช่น ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ/เสื้อผ้า เครื่องจักสาน และเครื่องไม้/เฟอร์นิเจอร์ เป็นต้น

การดำเนินงาน หมายถึง กิจกรรมหรือการดำเนินงานในด้านโครงสร้างการบริหารจัดการองค์กร การผลิต การตลาด และการเงิน ตลอดจนการสนับสนุนส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิสาหกิจชุมชน เป็นการประกอบการโดยชุมชนที่มีสมาชิกในชุมชนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ทั้งทางด้านการผลิต การค้า และการเงิน และใช้ปัจจัยการผลิตในชุมชนให้ออกดอกออกผล ทั้งทาง เศรษฐกิจและสังคม ด้วยการสร้างรายได้และอาชีพ ส่วนด้านสังคมคือการผสมผสานสัมพันธ์ความเป็น ครอบครัวยาวไว้ ด้วยการให้ครอบครัวและชุมชนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ แบ่งทุกข์ แบ่งสุข ซึ่ง กันและกัน โดยผ่านกระบวนการ การประกอบการของชุมชน ซึ่งวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นเครื่องมือใน การสร้างฐานรากทางเศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็ง ทำให้เกิดรากฐานที่เข้มแข็งที่คงทนต่อการ เปลี่ยนแปลงของโลกและของทุนนิยม (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และ พิทยา ว่องกุล, 2554 น.32) โดย ในบทที่ 2 มีสาระดังต่อไปนี้

1. ความหมายของวิสาหกิจชุมชน
2. พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. ความหมายของวิสาหกิจชุมชน

เสรี พงศ์พิศ (2545) ได้กล่าวไว้ว่าคำว่า “วิสาหกิจ” แปลจากภาษาอังกฤษว่า “Enterprise” ซึ่งแปลว่า “การประกอบการ” แต่ในปัจจุบันมีคำว่า “วิสาหกิจชุมชน” (SMCE: Small and Micro Community Enterprise) เกิดขึ้น ซึ่งผู้คนเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับวิสาหกิจชุมชนจนกล่าวได้ว่าเป็นยุคแห่งวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนเป็น แนวคิดที่มุ่งแปรรูปผลผลิตตามธรรมชาติ หรือสร้างผลิตภัณฑ์หรือผลิตผลโดยครอบครัวใน ชุมชน โดยองค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชน เพื่อการบริโภคและสร้างรายได้ให้แก่ ชุมชนโดยมีหลักการคิดที่สำคัญ คือ สร้างความหลากหลายของผลผลิตและผลิตภัณฑ์ในชุมชน เพื่อการบริโภคแบบพึ่งพาตนเอง ลดรายจ่ายให้ครอบครัว สร้างเสริมสุขภาพอนามัยที่ดีให้ ตนเอง และมีคุณธรรมรับผิดชอบต่อสมาชิกคนอื่นๆ ที่อยู่ร่วมในชุมชน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ด้าน กำไรสูงสุดและเอาเปรียบผู้บริโภค

วิสาหกิจชุมชนเกิดจากการที่คนกลุ่มหนึ่งในชุมชนมาร่วมมือกันทำอะไบบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับ การผลิต การแปรรูป การจัดการทรัพยากร การจัดการทุน การจัดการตลาด โดยมีการซื้อขายใน ลักษณะสหกรณ์ แต่แตกต่างกันที่ระเบียบและกฎเกณฑ์ ซึ่งวิสาหกิจชุมชนเน้นการแบ่งปัน การ ช่วยเหลือกัน มากกว่าการแข่งขัน วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นหน่วยที่ทำให้เกิดความร่วมแรงร่วมใจ ไม่ แยกแยก แบ่งพวก และไม่ต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ของตนและพวกพ้อง เพราะวิสาหกิจชุมชนคือการ เน้นการช่วยเหลือกัน (เสรี พงศ์พิศ, 2552 น.9-10)

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ได้ให้ความหมายของคำว่าวิสาหกิจ ชุมชนไว้ว่าหมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการ

ดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคลเพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2548)

โดยหลักการของวิสาหกิจชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง และจำนวนหนึ่งอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะเข้ามาแข่งขันทางการค้าให้ได้รับการส่งเสริมด้านความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการและพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน ให้กลายเป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ประกอบการของหน่วยธุรกิจที่สูงขึ้นต่อไป เสรี พงศ์พิศ (2548 น.40) ได้อธิบายว่า วิสาหกิจชุมชนจะต้องมีลักษณะสำคัญ 7 ประการคือ

- 1) ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ
- 2) ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน
- 3) ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน
- 4) มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานภูมิปัญญาสากล
- 5) ดำเนินการแบบบูรณาการ เชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นระบบ
- 6) มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ
- 7) มีการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชนเป้าหมาย

และทั้งนี้ กฎหมายได้กำหนดให้มีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอย่างครบวงจรไว้ 3 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับปฐมภูมิ ส่งเสริมการจัดตั้ง การให้ความรู้ การศึกษาวิจัยในการนำทุนชุมชนมาใช้เหมาะสม การร่วมมือกันในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ 2) ระดับสูงส่ง ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การรักษาคุณภาพ การศึกษาวิจัยเทคโนโลยีและการตลาด การสร้างความเชื่อถือทางธุรกิจ และความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค การประสานงานแหล่งเงินทุน เพื่อให้สามารถเป็นผู้ประกอบการหรือพัฒนาไปสู่การประกอบธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อไปในอนาคต และ 3) การส่งเสริมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน รัฐจะให้การสนับสนุนการจัดตั้งการประกอบการ การตลาด ความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างเครือข่าย หรือภาคธุรกิจหรืออุตสาหกรรมอื่น เพื่อขยายและสร้างความมั่นคงให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชน

2. พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548

ในหัวข้อนี้เป็นการนำเสนอรายละเอียดของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ซึ่งรวบรวมโดย สุรศักดิ์ วาจาสิทธิ์, ธีระพล อรุณะภัสสิกร, ปฏินันท์ สันติเมทนีดล, สถาพร ลีम्मณี, ไพฑูรย์ นาคฉำ, สุริยกานต์ ชัยเนตร และ นิมล เรื่องตั้ง แห่งสำนักพิมพ์วิญญูชน ซึ่งรวบรวมไว้ในปี พ.ศ. 2548 โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของ รัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘"

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็น ต้นไป*

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

"วิสาหกิจชุมชน" หมายความว่า กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือ การอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการ ดังกล่าว ไม่ว่าจะป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพา ตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

"เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน" หมายความว่า คณะบุคคลที่รวมตัวกันโดยมีวัตถุประสงค์ในการ จัดทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

"กิจการวิสาหกิจชุมชน" หมายความว่า กิจการของวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจ ชุมชน

"คณะกรรมการ" หมายความว่า คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

"กรรมการ" หมายความว่า กรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

"คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด" หมายความว่า คณะกรรมการส่งเสริม วิสาหกิจชุมชนกรุงเทพมหานครหรือคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด แล้วแต่กรณี

"รัฐมนตรี" หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

หมวด ๑

วิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๕ วิสาหกิจชุมชนใดที่จะขอรับการส่งเสริมตามพระราชบัญญัตินี้ต้องยื่นคำขอจด ทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการเกษตรตามระเบียบที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา ๖ เมื่อกรมส่งเสริมการเกษตรได้รับคำขอจดทะเบียนและเห็นว่าวิสาหกิจชุมชนที่ยื่น คำขอจดทะเบียนมีลักษณะและวัตถุประสงค์ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศ กำหนดให้กรมส่งเสริมการเกษตรรับจดทะเบียนและออกใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนแก่วิสาหกิจ ชุมชนนั้น

มาตรา ๗ การจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนอย่างน้อยต้องมีรายการ ดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อและที่ตั้งของวิสาหกิจชุมชน
- (๒) ชื่อและที่อยู่ของผู้มีอำนาจทำการแทนวิสาหกิจชุมชน
- (๓) ชื่อและที่อยู่ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
- (๔) กิจการที่วิสาหกิจชุมชนมีความประสงค์จะดำเนินการ

มาตรา ๘ ภายในสามสิบวันนับแต่วันสิ้นปีปฏิทินให้วิสาหกิจชุมชนที่ได้จดทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการเกษตรซึ่งประสงค์จะดำเนินกิจการต่อไปแจ้งให้กรมส่งเสริมการเกษตรทราบ ตามวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

วิสาหกิจชุมชนใดไม่แจ้งความประสงค์ตามวรรคหนึ่งเป็นเวลาสองปีติดต่อกัน ให้กรมส่งเสริมการเกษตรมีหนังสือเตือนให้วิสาหกิจชุมชนนั้นแจ้งภายในระยะเวลาที่กำหนดแต่ต้องไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน ถ้าไม่มีการแจ้งตามคำเตือนดังกล่าว ให้กรมส่งเสริมการเกษตรถอนชื่อออกจากทะเบียน วิสาหกิจชุมชนใดประสงค์จะเลิกกิจการให้แจ้งกรมส่งเสริมการเกษตรทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เลิกกิจการ ตามวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

หมวด ๒

เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๙ ให้นำบทบัญญัติในหมวด 1 มาใช้บังคับแก่การจดทะเบียนจัดตั้ง การแจ้งดำเนินกิจการ และการเลิกกิจการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนโดยอนุโลม

ให้เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการเกษตรแล้วมีสิทธิขอรับการส่งเสริมตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๐ การบริการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนให้เป็นไปตามข้อบังคับของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนนั้น

ข้อบังคับตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยจะต้องกำหนดให้การดำเนินการของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเป็นไปตามความสมัครใจโดยจะเป็นนิติบุคคลหรือไม่เป็นนิติบุคคลก็ได้

มาตรา ๑๑ เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอาจดำเนินการดังต่อไปนี้ได้

(๑) ให้คำแนะนำและช่วยเหลือกิจการภายในของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย ดังต่อไปนี้

(ก) ให้ความช่วยเหลือในการจัดตั้งหรือการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำวัตถุดิบ ทรัพยากร หรือภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ให้เหมาะสมกับวิสาหกิจชุมชนและสภาพท้องถิ่น

(ข) ให้ความรู้ การฝึกอบรม หรือความช่วยเหลือในการปรับปรุงหรือพัฒนาการผลิต การให้บริการ การบริหารจัดการ การหาทุน การตลาด และอื่น ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

(ค) ให้คำแนะนำหรือดำเนินการใด ๆ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่ายทั้งในระดับพื้นที่ ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ

(๒) ให้คำแนะนำและช่วยเหลือกิจการภายนอกของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย ดังต่อไปนี้

(ก) เป็นคนกลางในการติดต่อกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ รวมทั้งองค์กรภาคเอกชน เพื่อขอรับความช่วยเหลือและการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

(ข) ประสานงานกับเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนหรือวิสาหกิจชุมชนอื่นเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้หรือดำเนินกิจกรรมอื่นอันเป็นประโยชน์หรือเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

(ก) เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมความสามัคคีและการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และความร่วมมือทางวิชาการ เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ไม่ว่าในด้านคุณภาพของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ การบริหารจัดการ และการพัฒนาการตลาด

(ข) เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบายหรือมาตรการในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ

หมวด ๓

คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๑๒ ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนประกอบด้วย

(๑) นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการ

(๒) กรรมการจากส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวนสิบสามคน ได้แก่

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน อธิบดีกรมส่งเสริมการส่งออก อธิบดีกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม อธิบดีกรมสรรพากร ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้อำนวยการธนาคารออมสิน

(๓) กรรมการผู้แทนวิสาหกิจชุมชน จำนวนสิบคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

(๔) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนสามคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในด้านการบริหารธุรกิจหนึ่งคน ด้านการเงินหนึ่งคน และด้านการค้าและอุตสาหกรรมหนึ่งคน

ให้อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรแต่งตั้งผู้แทนกรมส่งเสริมการเกษตรหนึ่งคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ และให้อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชนแต่งตั้งผู้แทนกรมการพัฒนาชุมชนอีกหนึ่งคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา ๑๓ คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการและแผนการพัฒนาและส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๒) ประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชนเป็นไปอย่างมีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ

(๓) ให้ความช่วยเหลือ การสนับสนุน หรือให้คำแนะนำแก่วิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(๔) ให้การส่งเสริมและช่วยเหลือในการขอจดทะเบียนสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า หรือทรัพย์สินทางปัญญาอื่น หรือการใด ๆ เพื่อประโยชน์ของกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๕) สนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๖) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

มาตรา ๑๔ กรรมการตามมาตรา ๑๒ (๓) และ (๔) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะ ต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทย

(๒) ไม่เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(๓) ไม่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วน ท้องถิ่น

(๔) ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออกหรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

(๕) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการที่ ประึกษา หรือผู้ดำรงตำแหน่งที่รับผิดชอบในการบริหารพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ของพรรค การเมือง เว้นแต่กรณีที่เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ไม่ถือว่ามึลักษณะต้องห้ามเป็น กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา 12 (4)

(๖) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

(๗) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๘) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกโดยไม่รอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษเว้นแต่ ในความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา ๑๕ กรรมการตามมาตรา ๑๒ (๓) และ (๔) มีวาระการดำรงตำแหน่งสามปี

ในกรณีที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ แต่ยังมีได้แต่งตั้งกรรมการใหม่ให้กรรมการนั้น ปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อนจนกว่าจะได้แต่งตั้งกรรมการใหม่

กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ อาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

มาตรา ๑๖ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการตามมาตรา ๑๒ (๓) และ (๔) พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) คณะรัฐมนตรีให้ออก เพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อน ความสามารถ

(๔) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกโดยไม่รอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษ เว้นแต่ใน ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๕) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๔

มาตรา ๑๗ ในกรณีที่กรรมการตามมาตรา ๑๒ (๓) และ (๔) พ้นจากตำแหน่งก่อนวาระให้ คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งผู้อื่นดำรงตำแหน่งแทน และให้ผู้ได้รับแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่ เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน เว้นแต่วาระของกรรมการเหลืออยู่ไม่ถึงเก้าสิบวันจะไม่ดำเนินการเพื่อให้มี การแต่งตั้งกรรมการแทนก็ได้

มาตรา ๑๘ การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๑๙ คณะกรรมการจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดแทนคณะกรรมการหรือตามที่คณะกรรมการมอบหมายได้ และให้นำความในมาตรา ๑๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๐ ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดทุกจังหวัด ดังต่อไปนี้

(๑) ในกรุงเทพมหานคร ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ ปลัดกรุงเทพมหานคร ผู้แทนกรมการพัฒนาชุมชนผู้แทนกรมส่งเสริมการส่งออก ผู้แทนกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ผู้แทนกรมสรรพากร ผู้แทนสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ผู้แทนสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ผู้แทนธนาคารออมสิน ผู้แทนวิสาหกิจชุมชนจำนวนหกคนซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพมหานครตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสามคนซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในด้านการบริหารธุรกิจหนึ่งคน ด้านการเงินหนึ่งคน และด้านการค้าและอุตสาหกรรมหนึ่งคนในกรุงเทพมหานคร เป็นกรรมการ และเกษตรจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ

(๒) ในจังหวัดอื่น ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด ประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัดหรือรองผู้ว่าราชการจังหวัดที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ ปลัดจังหวัด นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด พัฒนาการจังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด พาณิชย์จังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด ผู้แทนกรมสรรพากรที่มีสำนักงานตั้งอยู่ในจังหวัดนั้นหนึ่งคน ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่มีสาขาตั้งอยู่ในจังหวัดนั้นหนึ่งคน ผู้แทนธนาคารออมสินที่มีสาขาตั้งอยู่ในจังหวัดนั้นหนึ่งคน ผู้แทนวิสาหกิจชุมชนจำนวนหกคนซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนั้นตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสามคนซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ในด้านการบริหารธุรกิจหนึ่งคน ด้านการเงินหนึ่งคน และด้านการค้าและอุตสาหกรรมหนึ่งคน ในจังหวัดนั้น เป็นกรรมการ และเกษตรจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา ๒๑ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการ และแผนการพัฒนาและส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพมหานครหรือในจังหวัด แล้วแต่กรณี

(๒) ประสานงานกับหน่วยงานทางภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพมหานครหรือในจังหวัด แล้วแต่กรณี เป็นไปอย่างมีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ

(๓) ให้การส่งเสริมและช่วยเหลือในการขอจดทะเบียนสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า หรือทรัพย์สินทางปัญญาอื่น หรือการใด ๆ เพื่อประโยชน์ของกิจการวิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพมหานครหรือในจังหวัด แล้วแต่กรณี

(๔) พิจารณาหรือเสนอแนะต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด ตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๔

(๕) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด หรือตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

การดำเนินการตาม (๒) (๓) หรือ (๔) ของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด จะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับนโยบาย มาตรการ หรือแผนการพัฒนาและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนที่คณะกรรมการกำหนดหรือเสนอต่อคณะรัฐมนตรี

มาตรา 22 ให้นำความในมาตรา ๑๔ มาตรา ๑๕ มาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗ มาใช้บังคับแก่กรรมการผู้แทนวิสาหกิจชุมชนและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี แต่งตั้งโดยอนุโลม เว้นแต่การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการดังกล่าวตามมาตรา ๑๖ (๓) ให้พ้นจากตำแหน่งเมื่อผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี ให้ออก

ให้นำความในมาตรา ๑๘ และมาตรา ๑๙ มาใช้บังคับแก่คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดโดยอนุโลม

มาตรา ๒๓ ให้กรรมการ อนุกรรมการ กรรมการตามมาตรา ๒๐ และกรรมการตามมาตรา ๓๑ ได้รับเบี้ยประชุม ค่าพาหนะ ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าเช่าที่พัก และค่าใช้จ่ายอย่างอื่นในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๒๔ ให้กรมส่งเสริมการเกษตรทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ รับผิดชอบงานธุรการ งานประชุม การศึกษาข้อมูล และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงานของคณะกรรมการ

ให้สำนักงานเกษตรจังหวัดทำหน้าที่และรับผิดชอบงานตามวรรคหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับงานของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด

หมวด ๔

การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๒๕ วิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการเกษตรแล้วสามารถขอรับการส่งเสริม หรือสนับสนุนจากคณะกรรมการได้ ตามวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๒๖ ให้คณะกรรมการจัดให้มีมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนระดับปฐมภูมิในการประกอบกิจการอย่างครบวงจร รวมถึงการให้ความรู้และการ

สนับสนุนในการจัดตั้ง การร่วมมือซึ่งกันและกัน การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำวัตถุดิบทรัพยากร หรือ ภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ให้เหมาะสมกับกิจการวิสาหกิจชุมชนและสภาพท้องถิ่นนั้น ๆ หรือการให้ความรู้เกี่ยวกับขบวนการผลิตและการบริหารจัดการธุรกิจทุกด้าน ไม่ว่าจะการบริหารงานบุคคล การบัญชี การจัดหาทุน หรือการตลาด ทั้งนี้ เพื่อให้กิจการวิสาหกิจชุมชนในระดับปฐมภูมิมีความเข้มแข็ง และพึ่งพาตนเองได้

มาตรา ๒๗ ให้คณะกรรมการจัดให้มีมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้แล้วตามมาตรา 26 อย่างต่อเนื่องรวมถึงการให้ความรู้และการสนับสนุนในการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชนในระดับที่สูงขึ้นตามความพร้อมและความต้องการของกิจการวิสาหกิจชุมชน เช่น การส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกิจการวิสาหกิจชุมชนและการออกแบบที่ทันสมัยตามความต้องการของตลาด การร่วมมือซึ่งกันและกัน หรือให้ความช่วยเหลือในการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านคุณภาพการผลิต การจัดการ และการตลาด เพื่อสร้างความพร้อมให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชนในระดับที่สูงยิ่งขึ้น

มาตรา ๒๘ ในกรณีที่วิสาหกิจชุมชนประสงค์จะรวมตัวกันจัดตั้งเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน หรือดำเนินการจัดตั้งเป็นองค์กรธุรกิจใด ๆ ให้คณะกรรมการให้การสนับสนุนในการจัดตั้งการประกอบการ การตลาด รวมทั้งส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนหรือภาคธุรกิจหรืออุตสาหกรรมอื่น เพื่อขยายและสร้างความมั่นคงให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๒๙ ให้คณะกรรมการส่งเสริมการดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการรักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์และการรับรองเกี่ยวกับแหล่งกำเนิด ส่วนประกอบ วิธีการผลิต คุณภาพ หรือคุณลักษณะอื่นใดของสินค้าหรือการรับรองเกี่ยวกับสภาพ คุณภาพ ชนิด หรือคุณลักษณะอื่นใดของบริการ เพื่อให้สินค้าหรือบริการของกิจการวิสาหกิจชุมชนเป็นที่เชื่อถือ รวมทั้งปลอดภัยต่อผู้บริโภค หรือผู้ใช้บริการ

ในการส่งเสริมตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการพิจารณาให้คำปรึกษาหรือให้ความช่วยเหลือแก่กิจการวิสาหกิจชุมชนในการขอจดทะเบียนเครื่องหมายรับรองตามกฎหมายว่าด้วยเครื่องหมายการค้า หรือให้คำปรึกษาหรือให้ความช่วยเหลืออื่นใดเพื่อให้ความคุ้มครองแก่สินค้าหรือบริการของกิจการวิสาหกิจชุมชนนั้นตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๓๐ ในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจการวิสาหกิจชุมชน ให้คณะกรรมการพิจารณาดำเนินการในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การส่งเสริมและสนับสนุนมาตรการที่คณะกรรมการจัดให้มีขึ้นตามมาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๗ และการส่งเสริมหรือการสนับสนุนตามมาตรา ๒๘ และมาตรา ๒๙

(๒) ให้การส่งเสริมและสนับสนุน หรือประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนแก่กิจการวิสาหกิจชุมชนที่มีปัญหาเกี่ยวกับเงินทุนในการประกอบการ

(๓) จัดให้มีการฝึกอบรมหรือการถ่ายทอดความรู้ที่เป็นประโยชน์และเป็นไปตามความต้องการของกิจการวิสาหกิจชุมชน เช่น การฝึกอบรมด้านการจัดการ การบัญชี ภาษีอากร หรือการถ่ายทอดความรู้หรือเทคโนโลยีด้านการผลิตหรือการตลาด

(๔) เสนอแนะให้มีการแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับใด ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานหรือการส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๕) ดำเนินการในเรื่องอื่นใดที่คณะกรรมการเห็นว่า เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๓๑ ให้มีคณะกรรมการประสานนโยบายกองทุนเพื่อพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นประธานกรรมการ และกรรมการอื่นอีกไม่เกินสิบสองคนซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้ง มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ประสานการดำเนินการของกองทุนต่าง ๆ เพื่อให้สามารถสนับสนุนกิจการวิสาหกิจชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการซ้ำซ้อนที่ไม่เกิดประโยชน์ และส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน

(๒) ติดตาม และประเมินการดำเนินงานของกองทุนต่าง ๆ ที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๓) เสนอแนะต่อกองทุนที่เกี่ยวข้องหรือคณะกรรมการเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานหรือการแก้ไขปัญหาเงินทุนในการสนับสนุนกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๔) ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ให้นำความในมาตรา ๑๕ มาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗ มาใช้บังคับแก่กรรมการประสานนโยบายกองทุนเพื่อพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งโดยอนุโลม เว้นแต่การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการดังกล่าวตามมาตรา ๑๖ (๓) ให้พ้นจากตำแหน่งเมื่อคณะกรรมการให้ออก

ให้นำความในมาตรา ๑๘ มาตรา ๑๙ และมาตรา ๒๔ มาใช้บังคับแก่คณะกรรมการประสานนโยบายกองทุนเพื่อพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนโดยอนุโลม

มาตรา ๓๒ ในกรณีที่มีกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับใดกำหนดให้กิจการวิสาหกิจชุมชนต้องดำเนินการใดอันเป็นภาระที่ไม่เหมาะสมหรือเกินสมควร คณะกรรมการอาจเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการให้มีการลดภาระดังกล่าวแก่กิจการวิสาหกิจชุมชนได้ตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๓๓ ในกรณีที่คณะกรรมการประสานงานกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชนหรือหน่วยงานอื่นของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการตามมาตรา ๓๐ แล้วไม่บรรลุผล ให้คณะกรรมการเสนอเรื่องดังกล่าวต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๓๔ ในวาระเริ่มแรก ให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการเพื่อให้มีการแต่งตั้งกรรมการตามมาตรา ๑๒ (๓) และ (๔) กรรมการผู้แทนวิสาหกิจชุมชนและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดตามมาตรา ๒๐ ให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

โดยสรุป เป้าประสงค์ของการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ก็เพื่อพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ ดังนั้นการส่งเสริมจะครอบคลุมทุกด้าน ทั้งด้านคุณภาพการผลิต การบริหารจัดการ เงินทุน การตลาด การบรรจุภัณฑ์ การบริหารงานบุคคล การบัญชี การจัดการทุน การวิจัยประเมินผล การจัดการวัตถุดิบ และด้านอื่นๆ โดยพิจารณาส่งเสริมผ่านหน่วยงานภาคเอกชน และส่งเสริมผ่านส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 มีเจตนาที่จะพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง และสามารถพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และสามารถแข่งขันทางการค้าภายใต้โลกาภิวัตน์ได้ต่อไปในอนาคต โดยมีจุดมุ่งหมายให้หน่วยงานภาครัฐต่างๆ ได้ร่วมกันทำงานและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนอย่างมีเอกภาพ โดยการให้มีกฎหมายรองรับและรับรองสถานภาพของวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างชัดเจน นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐต่างๆ ยังสามารถบูรณาการในการทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นหน่วยเศรษฐกิจฐานราก และเป็นหน่วยเล็กๆ หน่วยหนึ่งในสังคม ให้มีความรู้ ความสามารถ พัฒนาตนเอง และนำไปสู่ความอยู่ดีมีสุข มีเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไปในอนาคต

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รังสรรค์ ปิติปัญญา (2542) ได้อธิบายว่าธุรกิจชุมชน เป็นธุรกิจของชุมชน โดยมีคนในชุมชนร่วมกันเป็นเจ้าของ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบผลที่เกิดจากการดำเนินงาน ถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาให้เศรษฐกิจชุมชนมีความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน การส่งเสริมให้ชาวบ้านทำธุรกิจชุมชน เป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านมีโอกาสเรียนรู้วิธีการจัดการธุรกิจ การทำงานร่วมกันเพื่อตัวเองและเพื่อส่วนรวม ตลอดจนได้เรียนรู้ถึงการจัดการผลประโยชน์เพื่อพัฒนาชุมชน การเรียนรู้ผ่านการทำธุรกิจชุมชนนี้จะทำให้ชาวบ้านและชุมชนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้เหมาะสม และเกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่อง ดังนั้นธุรกิจชุมชน จึงนับว่าเป็นวิธีการหรือกระบวนการที่มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อ “การพัฒนาคนและชุมชน” ซึ่งนอกจากนี้ผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนโดยตรงแล้วยังเชื่อว่าจะมีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนด้วย

ในการศึกษาเรื่องผู้ประกอบการในประเทศแอฟริกาใต้ของ Adonisi and Wyk (2012) พบว่ามีปัจจัย 8 ด้าน ของระบบการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อด้านการตลาดของผู้ประกอบการ คือ การตัดสินใจในการทำงาน สิ่งสนับสนุนด้านการจัดการ ระบบแรงจูงใจ การได้มาซึ่งนวัตกรรม การสนับสนุนทางการเงิน เวลาในการทำงานที่ยืดหยุ่น ขอบเขตขององค์การ และระยะเวลาการทำงาน

ในด้านของการเงินชุมชน ปัทมาวดี ชูชุกิ (2552: 20-21) ได้อธิบายไว้ว่า องค์การการเงินในชุมชน เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ชาวบ้านใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนา ด้วยการกู้ยืมแหล่งเงินที่ดอกเบี้ยต่ำที่สุดมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินกิจกรรม เช่น การเกษตร อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านยังคงจำเป็นต้องกู้เงินจากหลายแหล่ง เพราะองค์การการเงินในชุมชนไม่สามารถตอบสนองความต้องการทางการเงินให้แก่ชาวบ้านต่อรายได้เพียงพอ

Promsaka Na Sakolnakorn (2010) ได้อธิบายถึงปัญหาของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศได้ว่า ปัญหาของผู้ประกอบการ คือ 1) เกิดจากนโยบายภาครัฐ และสิ่งที่รัฐสนับสนุน ไม่สามารถตอบสนองความต้องการและความเป็นจริงของการเปลี่ยนแปลงทางอุตสาหกรรมวิสาหกิจได้ 2) มีปัญหาทางการเงิน เช่น ไม่สามารถยืมเงินจากสถาบันการเงินได้ 3) ขาดความรู้ความสามารถด้านต่างๆ 4) ปัญหาด้านแรงงาน โดยเฉพาะทักษะแรงงานที่หายาก และแรงงานมีอัตราการเข้า-ออก จากงานสูง และ 5) ขาดความรู้ความเข้าใจทางการตลาด นอกจากนี้ เฉลิมพล จตุพร ศุภพร ไทยภักดี ปราโมทย์ สถุขดีนิรันดร์ และ

สาวิตรี รังสิภัทร์ (2550) ได้ศึกษาการพัฒนาอย่างยั่งยืนของเกษตรกร ชุมชน และวิสาหกิจชุมชน ที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี โดยผลการศึกษาพบว่าในส่วนของวิสาหกิจชุมชน จะต้องปรับปรุงการดำเนินงานในเรื่องการตลาด การบริหารการผลิต กระบวนการจัดการสินค้า และความรับผิดชอบต่อชุมชน

สุตาณี คาคี และคณะ (2547) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการองค์ความรู้เพื่อขยายผลการผลิตแปรรูปน้ำมันงาปลอดสารเคมี สุวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเอง ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลวิจัยพบว่าองค์ความรู้ในการปลูกงาและสกัดน้ำมันงา ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชาวไทยใหญ่ โดยสถาบันครอบครัวเป็นแหล่งก่อเกิดการเรียนรู้สั่งสมจนกลายเป็นองค์ความรู้ และมีการพัฒนาต่อเนื่ององค์ความรู้ในการสกัดน้ำมันงาจากเดิมโดยอาศัยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยพัฒนากระบวนการสกัดน้ำมันงาจากเดิม แบบใช้ครกไม้กับแรงงานวัว/ควาย ในการสกัดมาเป็นการใช้ครกไม้กับพลังน้ำหรือกังหันน้ำ และแบบประยุกต์โดยใช้ครกไม้กับพลังงานไฟฟ้าในการสกัดน้ำมันงา

สำนักงานเกษตรจังหวัดแพร่ (2554 : 58) ได้รายงานสถานการณ์ของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานรัฐไว้ว่า 1) มีปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะด้านเจ้าหน้าที่และระบบการทำงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน 2) หน่วยงานภาคียังไม่ให้การสนับสนุนส่งเสริมเท่าที่ควร 3) การบันทึกข้อมูลในระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนช้า 4) เนื้อหาแบบประเมินศักยภาพมีมากเกินไปควรปรับให้กระชับเพื่อสะดวกและรวดเร็วและเข้าใจง่ายและนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง 5) แบบรายงานวิสาหกิจมีมากเกินไปควรจัดหมวดหมู่ที่เป็นข้อมูลที่สำคัญนำไปใช้ได้จริง 6) เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูลมีงานบันทึกปริมาณมากทำให้เกิดความล่าช้าในการบันทึกข้อมูล 7) การติดตามการดำเนินงานกลุ่มหน่วยงานภาคีระดับอำเภอให้ความร่วมมือน้อย 8) หน่วยงานภาคีไม่ได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลการประเมินศักยภาพหรือข้อมูลอื่น ๆ ในระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนในการพิจารณาส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน และ 9) วิสาหกิจชุมชนมีจำนวนมากและเจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อยทำให้การติดตามความก้าวหน้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่ทั่วถึง

จากข้อมูลของ สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก (2554: 45) ได้วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของจังหวัดพิษณุโลก ไว้ดังนี้ 1) กรมส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานภาคีให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนน้อย ไม่จริงจัง และแนวทางการส่งเสริมไม่ชัดเจนและต่อเนื่องอีกทั้งยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบต่องานส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน 2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มได้เข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานภาคีหลายหน่วยงานและมีการใช้ชื่ออื่นในการเข้าร่วมกิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มเดียวกัน ทำให้เกิดการสับสนและเข้าใจผิดระหว่างหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน 3) วิสาหกิจชุมชนยังไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้และยังต้องพึ่งพาปัจจัยการผลิต และเงินทุนจากภายนอก 4) หน่วยงานภาคีในระดับอำเภอ / จังหวัด ยังทำงานแบบไม่บูรณาการและยังไม่เห็นความสำคัญเนื่องจากมีความเข้าใจว่าวิสาหกิจชุมชนเป็นงานของกรมส่งเสริมการเกษตร และ 5) วิสาหกิจชุมชนบางแห่งที่มาจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ไม่ได้เกิดจากปัญหาหรือความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง แต่มาจดทะเบียนเพื่อรอรับการส่งเสริมสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆ และเพื่อหวังกู้เงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ ซึ่งมีได้ประกอบกิจกรรมอย่างแท้จริงและต่อเนื่อง

จากการศึกษาของ วิทยา จันทะวงศ์ศรี (2547) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ได้กล่าวว่า สำหรับปัจจัยที่ต้องพิจารณาและให้ความสำคัญ สำหรับการนำแนวทางเลือกวิสาหกิจชุมชนนำไปปรับใช้กับกลุ่ม เพื่อผลต่อความสำเร็จ ประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านการผลิต ปัจจัยด้านการผลิตถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ ในการตัดสินใจทำการผลิตของแต่ละกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มต้องพิจารณาถึงความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบหรือโอกาสในสินค้าที่กลุ่มผลิตที่จะสามารถดำรงประโยชน์และสร้างรายได้ให้แก่กลุ่ม ดังนั้นในการผลิตจึงจำเป็นต้องมีแหล่งวัตถุดิบที่เพียงพอและสามารถหาได้สะดวก เพื่อลดต้นทุนอันเกิดจากการจัดหาวัตถุดิบ นอกจากนี้ทักษะและความรู้ความสามารถ หรือภูมิปัญญาชาวบ้านของสมาชิกในการผลิตจะช่วยให้สินค้าที่ผลิตได้นั้นมีคุณภาพได้มาตรฐาน

2. ปัจจัยด้านการตลาด ปัจจัยด้านการตลาดถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อปัจจัยด้านการผลิต การผลิตนั้นแม้จะมีความได้เปรียบในการผลิตแต่หากไม่สามารถหาตลาดมารองรับผลผลิตที่ผลิตได้นั้น การดำเนินกิจกรรมกลุ่มไม่อาจประสบความสำเร็จได้ โดยทั่วไปแล้วตลาดของผลผลิตที่กลุ่มผลิตได้มักอยู่ในท้องถิ่นและพื้นที่ใกล้เคียงเป็นสำคัญ

3. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการนี้มีได้เป็นหน้าที่หรือความรับผิดชอบของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของสมาชิกทุกคน เนื่องจากสมาชิกที่เข้าร่วมควรมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้ที่จะมาทำหน้าที่แทน อย่างไรก็ตามสมาชิกที่ไม่ได้เข้ามาร่วมในสายการบังคับบัญชา ก็ยังสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอความเห็นหรือร่วมตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ กลุ่มที่ประสบความสำเร็จมักมีการจัดแบ่งอำนาจหน้าที่ ตลอดจนความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน

4. ปัจจัยด้านการเงิน สำหรับปัจจัยด้านการเงินนี้เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยส่วนใหญ่แล้วเงินทุนที่กลุ่มจัดหานั้นมักอยู่ในรูปของการออกทรัพย์ หรือการถือหุ้น เรือนหุ้น การสะสมทุน การดำเนินกิจกรรมด้านการเงิน การบัญชี การกำหนดการจัดสรรผลกำไร อย่างเป็นสัดส่วน และมีระบบที่ชัดเจนจะสามารถช่วยให้การดำเนินงานกลุ่มเป็นไปด้วยดี

5. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในการพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในกลุ่มหรือชุมชนนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาทั้งการมีส่วนร่วมในแง่ของการกำหนดนโยบายเป้าหมายของการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการจัดสรรคัดเลือกผู้ที่จะเข้ามาใช้อำนาจในการตัดสินใจหรือรับผิดชอบในงานที่รับมอบหมาย ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในอันที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในอันที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เหล่านี้ล้วนแต่เป็นเกณฑ์ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการประสบความสำเร็จจากการนำแนวทางเลือกวิสาหกิจชุมชนมาปรับใช้ทั้งสิ้น ด้วยเหตุที่หัวใจหลักของวิสาหกิจชุมชนก็คือ การให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่าง ๆ ตลอดจนการเสนอความเห็นและการตัดสินใจเป็นสำคัญ

6. ปัจจัยที่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำ ปัจจัยที่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำนี้ถือเป็นเรื่องที่สำคัญที่จะทำให้การดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว เนื่องจากผู้นำมีบทบาทที่สำคัญในการริเริ่มการเสนอแนวทางเลือกและดำเนินการ นอกจากนี้ยังมีส่วนสำคัญในการเป็นผู้นำในการวางแผน ตลอดจนกำหนดนโยบายต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบในการดำเนินกิจกรรม

7. ปัจจัยด้านแรงงาน การดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนที่สามารถใช้แรงงานที่มีอยู่ในชุมชนนั้น นอกจากจะเป็นการสร้างงานให้เกิดขึ้นในชุมชนซึ่งเท่ากับเป็นการช่วยแก้ไขปัญหาการเข้าไปขายแรงงานในเมืองในเขตเมืองหลวงได้แล้ว การใช้แรงงานที่มีอยู่ในชุมชนยังเป็นการช่วยให้แรงงานนั้นเป็นแรงงานที่มีทักษะเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ตัวแรงงานเอง และที่สำคัญก็คือการที่แรงงานสามารถใช้แรงงานในท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่ได้นั้น ย่อมส่งผลให้ปัญหาครอบครัวลดลง เนื่องจากในปัจจุบันนี้เมื่อลูกหลานเติบโตขึ้นต่างก็เข้าไปหางานในเมืองทำให้สภาพของชีวิตครอบครัวเปลี่ยนไป ดังนั้นการที่ชุมชนสามารถสร้างกิจกรรมและอาชีพที่เป็นของคนในชุมชนขึ้นมาได้นั้น ย่อมทำให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น

8. ปัจจัยที่เกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก การมีปฏิสัมพันธ์มี 2 ลักษณะคือ การมีปฏิสัมพันธ์ที่เป็นบวก (Positive interaction) และปฏิสัมพันธ์ที่เป็นลบ (Negative Interaction) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชุมชนที่จะต้องเรียนรู้และหาให้พบว่าการเข้ามามีปฏิสัมพันธ์จากสถาบันภายนอกนั้นเป็นไปในลักษณะใด ชุมชนที่สามารถประสบความสำเร็จนั้นสามารถสร้างได้จากการมีปฏิสัมพันธ์ภายนอกกับสถาบันต่างๆ โดยการเข้ามาของสถาบันจากภายนอกนี้ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการเข้ามาให้ความช่วยเหลือทั้งในส่วนของเงินทุน และการพัฒนาความรู้ความสามารถ ตลอดจนการฝึกทักษะให้แก่ชาวบ้าน

9. ปัจจัยที่เกี่ยวกับสมาชิก เนื่องจากสมาชิกในชุมชนถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดในการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน การได้รับความร่วมมือจากชาวบ้าน ตลอดจนการที่ชาวบ้านมีความอดทนและพยายามสร้างสิ่งที่มีความหมายต่อการดำเนินกิจกรรมอย่างไรก็ดี ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกก็ควรตระหนักและให้ความสำคัญกับการดำเนินงานหรือกิจกรรมที่ตนเข้าเป็นสมาชิก โดยสมาชิกต้องหมั่นติดตามความคืบหน้าขององค์กรและให้ความร่วมมือให้กิจกรรมต่าง ๆ อาทิเช่น การเข้าร่วมประชุม การร่วมติดตามศึกษาดูงาน พร้อมทั้งร่วมคิดและเสนอความเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรหรือชุมชนที่ตนอาศัยอยู่

10. ปัจจัยที่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาของกลุ่ม โดยกลุ่มต้องมีการติดต่อกับสมาชิกอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ มีการพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันระหว่างผู้นำ สมาชิกและระหว่างกลุ่ม หรือบุคคลหรือองค์กรภายนอกที่นำความรู้หรือข่าวสารใหม่ ๆ มาแลกเปลี่ยนและสามารถนำไปปรับใช้ได้กับกลุ่ม

จากการศึกษาของ มนเทียร โรหิตเสถียร (2549) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผลิตภัณฑ์จากผ้าในจังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จของวิสาหกิจคือ การบริการลูกค้า ความเร็วของตลาด และนวัตกรรม ปัจจัยแห่งความสำเร็จนี้จะสอดคล้องกับกลยุทธ์ความแตกต่างและกลยุทธ์การเป็นผู้นำด้านต้นทุนที่ต่ำกว่า สามารถวัด

ค่าปัจจัยแห่งความสำเร็จได้โดยการแบ่งปัจจัยแห่งความสำเร็จออกเป็นปัจจัยด้านการเงิน ด้านลูกค้า กระบวนการภายในธุรกิจ การเรียนรู้และการสร้างนวัตกรรมใหม่และปัจจัยอื่น ๆ เพื่อสามารถติดตามวัดผลการดำเนินงานด้านต่างๆ ได้

ซึ่งนอกจากปัจจัยด้านต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ยังมีปัจจัยภายนอกอื่นๆ เช่น ความสัมพันธ์กับรัฐบาล การให้บริการของภาครัฐ การสื่อสาร ก็ล้วนแต่เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จของการประกอบธุรกิจเช่นกัน นอกจากนี้ สมแก้ว รุ่งเลิศเกรียงไกร (2547) ได้ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ประกอบไปด้วย 1) ลักษณะทั่วไปของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเกี่ยวกับลักษณะผู้รับผิดชอบ ลักษณะของวิสาหกิจชุมชนและโอกาสทางธุรกิจ และ 2) ลักษณะของผู้รับผิดชอบ โดยเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของวิสาหกิจชุมชน และพบว่ารูปแบบการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนที่เหมาะสม คือ การจัดวางระบบ การจัดการในแต่ละกิจกรรมทางธุรกิจให้มีระบบมากขึ้น พร้อมกับเพิ่มศักยภาพทางการจัดการโดยเฉพาะทางการเงินและการบัญชี

อย่างไรก็ตาม ญัฐพล นิมมานพัชรินทร์ (2552) ได้อภิปรายถึงรายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งรวมไปถึงวิสาหกิจชุมชน ที่ได้ทำการสำรวจในปี พ.ศ. 2552 ระบุว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการประกอบการได้แก่ ลำดับที่ 1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจไทย เนื่องจากความวิตกกังวลเรื่อง การลงทุน ความเชื่อมั่น และความสามารถในการส่งออก ลำดับที่ 2 สถานการณ์ทางการเมือง เนื่องจาก SMEs ยังคงวิตกกังวลเรื่อง ความขัดแย้งที่ยืดเยื้อและยาวนาน อันจะส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่น การท่องเที่ยว และเศรษฐกิจไทย จนทำให้พฤติกรรมผู้บริโภคหันกลับมาเก็บออม แทนการบริโภคที่น่าจะเป็นตามนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล โดยเฉพาะ SMEs ในพื้นที่ภาคกลาง ลำดับที่ 3 พฤติกรรมผู้บริโภค โดยคาดว่าพฤติกรรมของผู้บริโภคภายในประเทศน่าจะเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประกอบการธุรกิจเนื่องจาก SMEs มีความวิตกกังวลว่าเหตุการณ์ทางการเมืองจะส่งผลการออมมากกว่าบริโภคตามปกติ ลำดับที่ 4 เศรษฐกิจโลก ลำดับที่ 5 การแข่งขันภายในประเทศ เนื่องจาก SMEs ประเมินว่าเหตุการณ์ภายในประเทศในปัจจุบันน่าจะส่งผลให้เกิดการชะลอการลงทุนด้านการตลาด ยังคงวิตกกังวลเรื่องการแข่งขันส่วนแบ่งทางการตลาดจากผู้ประกอบการรายใหญ่ หรือผู้ที่มีศักยภาพ จนทำให้ตนเองไม่สามารถอยู่รอดได้

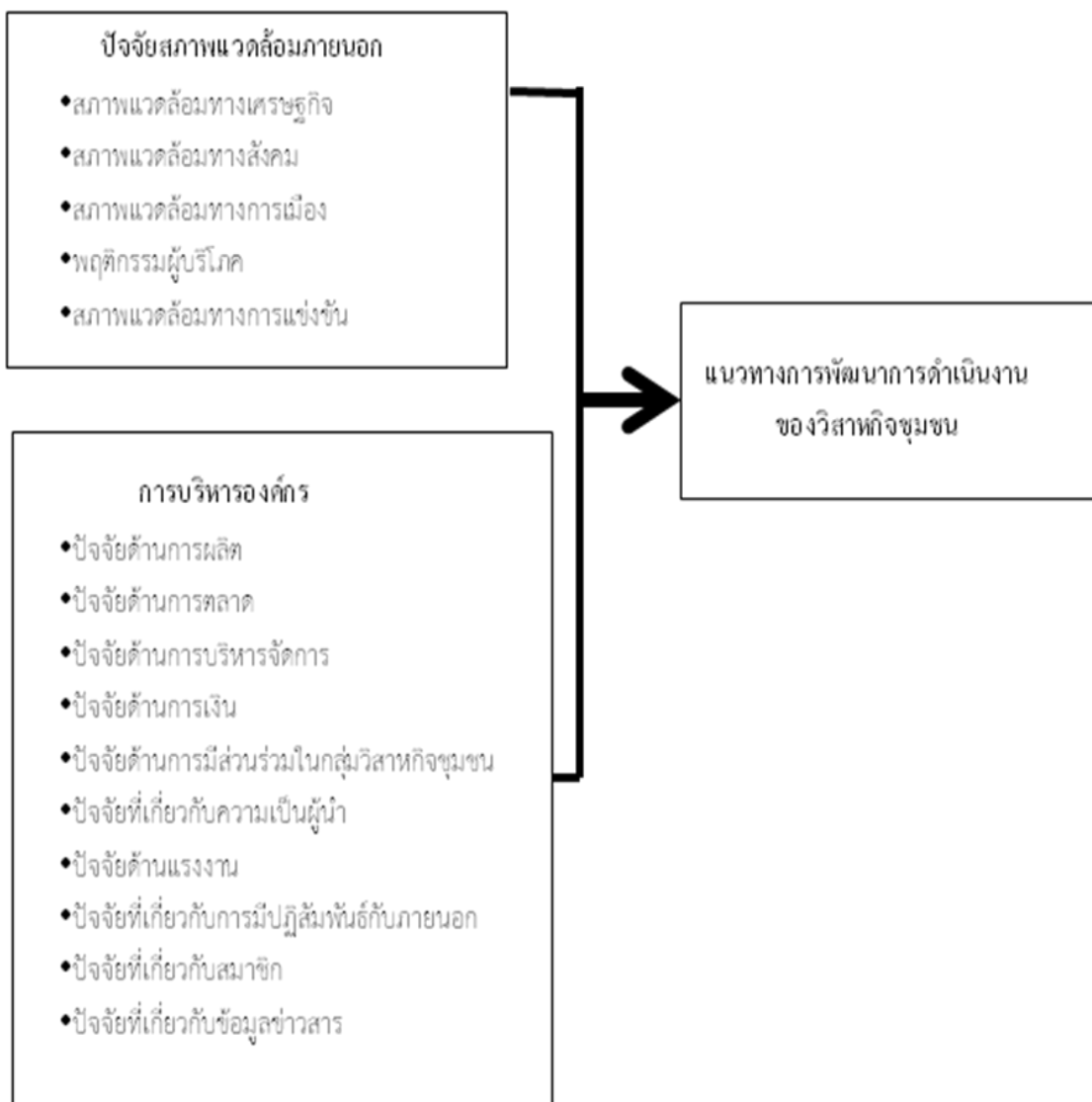
วระวุฒิ หล้าทุม (2540) ได้อธิบายไว้ว่า กลุ่มเกษตรกรการผลิตที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานประกอบไปด้วยปัจจัยดังนี้ 1) คณะกรรมการของกลุ่มต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง ทำตามระเบียบข้อบังคับ และสามารถวิเคราะห์ปัญหาของกลุ่มได้ 2) สมาชิกกลุ่มต้องเข้าใจและปฏิบัติตามระเบียบของกลุ่ม ซื่อสัตย์ ให้ความคิดเห็นเพื่อพัฒนากลุ่มและให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ 3) การเงินต้องมีความรัดกุม มีการวางแผน และปฏิบัติตามข้อบังคับอย่างเคร่งครัด 4) มีการดำเนินการวางแผนด้านปัจจัยการผลิตเป็นอย่างดี และ 5) มีระบบการจัดการกลุ่มที่ดีเช่น การวางแผน การพัฒนาความรู้สมาชิก และการสนับสนุนการทำงานและขวัญกำลังใจ

ความรู้ความเข้าใจทางด้านบัญชีเป็นปัญหาที่พบโดยทั่วไปในวิสาหกิจชุมชน (มานิตย์ มานุษยานนท์, 2552 น.58) ทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยทั่วไปไม่มีการบันทึกบัญชีโดยไม่เป็นระบบและไม่ถูกต้อง (กันตักนิษฐ์ พงศ์กระพันธ์, 2552 น.64) ซึ่งสอดคล้องกับที่ นันทรัตน์ นามบุรี (2555) ได้

อธิบายไว้ว่า วิสาหกิจชุมชนโดยส่วนใหญ่ในสามจังหวัดชายแดนใต้มีปัญหาเรื่องการจัดทำบัญชี-การเงิน เพราะขาดความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน ซึ่งภาครัฐควรจะไปสนับสนุนในการฝึกอบรมในส่วนนี้ให้มากขึ้น เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนสามารถบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงินได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง จะได้ไม่ต้องขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นๆ อยู่ตลอดเวลา

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถนำมาสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชน ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา และ 3) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน โดยแบ่งกลุ่มวิสาหกิจออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสินค้าเกษตร 2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสินค้าอาหาร และ 3) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูป/ประดิษฐ์เครื่องอุปโภค-บริโภค

2. วิธีการศึกษา

2.1 การศึกษาสภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชน ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา

ผู้วิจัยศึกษาด้วยการใช้หลักการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ (PESTLE Analysis) ซึ่งเป็นการพัฒนามาจากแนวคิดของ Aguilar (1967) โดยใช้วิธีการสังเกตการณ์ (Observation) โดยการที่ผู้วิจัยได้เดินทางไปสังเกตการณ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ลุ่มทะเลสาบสงขลาและใช้การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ประกอบการจำนวน 32 ผู้ประกอบการ

PESTLE Analysis คือ วิธีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั่วไป โดยใช้หลักการวิเคราะห์บริบทที่มีแนวคิดในการนำมาวิเคราะห์ดังนี้คือ

- 1) ปัจจัยด้านการเมือง (Political factors) ประกอบด้วย
 - (1) การเมือง
 - (2) การปกครอง
 - (3) กฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้อง
- 2) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ (Economic factors) ประกอบด้วย
 - (1) ผลิตภัณฑ์มวลรวมระดับประเทศ
 - (2) ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด
 - (3) ความแปรผันทางการเงิน
 - (4) ภาวะการว่างงาน
 - (5) ศักยภาพทางเศรษฐกิจของพื้นที่
- 3) ปัจจัยทางด้านสังคม (Social factors) ประกอบด้วย
 - (1) แนวโน้มทางประชากร
 - (2) การตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัย
 - (3) วัฒนธรรมและประเพณี

- (4) โครงสร้างทางสังคม
 - (5) สถานะสุขภาพ
 - (6) การรู้หนังสือ
 - (7) สภาพแวดล้อม
 - (8) ศักยภาพของชุมชน
- 4) ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี (Technological factors) ประกอบด้วย
 - (1) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
 - (2) เทคโนโลยีด้านการแพทย์และการสาธารณสุข
 - (3) การแลกเปลี่ยนความรู้
 - (4) การวิจัยและพัฒนา
 - 5) ปัจจัยทางนิเวศวิทยา (Ecological analysis)
 - (1) ทรัพยากรธรรมชาติ
 - (2) สภาพอากาศ

เมื่อได้ทำการสังเกตการณ์แล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่สังเกตได้มาเขียนรายงานการวิจัยด้วยการใช้การวิเคราะห์เนื้อหาสาระ (Content analysis) คือ นำข้อมูลที่สังเกตได้จากเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์เนื้อหาสาระอย่างเป็นระบบ นอกจากนั้นผู้วิจัยนำเสนอสถานการณ์ปัจจุบันด้วยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT analysis)

2.2 การศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา

ผู้วิจัยทำการศึกษาศึกษาด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) กลุ่มประชากร โดยทำการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการหรือตัวแทนผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา จำนวน 32 ผู้ประกอบการ ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และใช้วิธีการสุ่มแบบ Snowball sampling แล้วมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้การวิเคราะห์เนื้อหาสาระ (Content analysis) และการวิเคราะห์เชิงบรรยาย (Descriptive analysis)

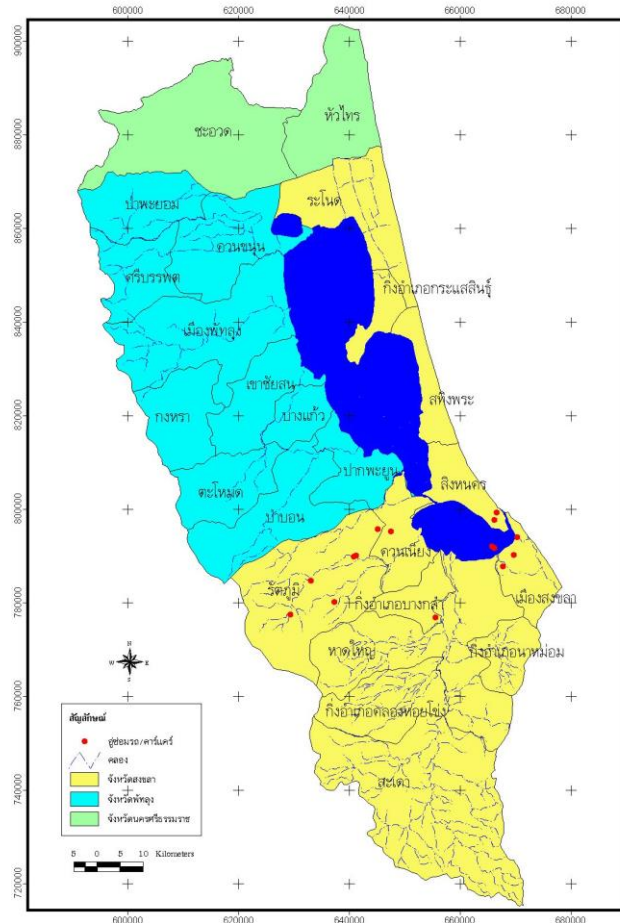
2.3 การศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา

ผู้วิจัยใช้การศึกษาระดมความคิดเห็น โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ด้วยการเชิญผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนเช่น นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่ และผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน จำนวน 9 ท่าน (รายชื่อในภาคผนวก ข) มาสนทนากลุ่ม เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้การวิเคราะห์เนื้อหาสาระ (Content analysis) และการวิเคราะห์เชิงบรรยาย (Descriptive analysis)

3. พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ในการเก็บข้อมูลวิจัยคือ ลุ่มทะเลสาบสงขลาซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอต่างๆ ในเขต 3 จังหวัดดังนี้ 1) จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบไปด้วย อำเภอชะอวด และอำเภอหัวไทร 2) จังหวัด

พื้ทลู่ ปรกระกบปได้ดว้ย อำเอบเมือง อำเอบเขาชัยสน อำเอบปากพูน อำเอบควนขนุน และอำเอบบางแก้ว และ3) จ้งหวัดสงขลาปรกระกบปได้ดว้ย อำเอบระโนด อำเอบสทิงพระ อำเอบกระเสสินธุ์ อำเอบสิงหนคร อำเอบเมือง อำเอบหาดใหญ่ และอำเอบรัตภูมิ ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ภาพแสดงพื้นที่ลุ่มทะเลสาบสงขลา

ที่มา : http://www.tei.or.th/songkhllake/images/map/carcare_gps2_map.html

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ มีการวิเคราะห์ข้อด้ว้วิธีการดังต่อไปนี้ 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ (PESTLE analysis) 2) การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT analysis) 3) การวิเคราะห์เชิงบริบทของเนื้อหา (Content analysis) และ 4) การวิเคราะห์เชิงบรรยาย (Descriptive analysis)

บทที่ 4 ผลการศึกษา

ในการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชน ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา และ 3) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา ผู้วิจัยจะมีแนวทางในการนำเสนอต่อไปนี้

1. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน
2. สภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา
3. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน
4. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา

1. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน

ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสุ่มแบบลูกโซ่ (Chain Sampling) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กรณีศึกษากลุ่มผ้าทอเกาะยอ “กลุ่มร่มไทร

เริ่มทอผ้ามาตั้งแต่รุ่นบิดา (นายกริม สุนทรรัตน์) ซึ่งต่อมาได้เป็นครุภูมิปัญญาไทย ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม โดยในกลุ่มวิสาหกิจฯ มีสมาชิกจำนวน 17 คน ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตคือ ผ้าตัดเสื้อ ผ้าสำหรับตัดชุดไทยที่มีลวดลายเฉพาะ ผ้าขาวม้า ต่อมามีการประยุกต์นำผ้าทอไปเป็นส่วนประกอบอื่นๆ เช่น ตกแต่งโคมไฟ โต๊ะ หุ้มเก้าอี้ กล่องใส่กระดาษเช็ดหน้า กล่องดินสอ ฯลฯ ในปัจจุบันทอผ้าให้มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ทุกปีเพื่อทำปกใบปริญญาบัตร นอกจากนั้นก็ยังมีหน่วยงานเอกชนอื่นๆ มาสั่งผ้าทอเพื่อใช้ในวาระต่างๆ เช่น โรงแรมในจังหวัดสงขลา มาสั่งทำผ้าปูโต๊ะ หรือประดับตกแต่ง หรือธนาคารกรุงไทยก็มาให้ทอผ้าสำหรับตัดชุดพนักงาน

โดยวิสาหกิจได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการเช่น อุตสาหกรรมจังหวัดสงขลาที่ให้ข้อมูลข่าวสารการออกร้านตามงานแสดงสินค้าต่างๆ ของจังหวัด และส่วนกลาง ในส่วนของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้ให้ช่วยเหลือในการสร้างแผ่นพับและโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ให้การช่วยเหลือในการอบรมสมาชิกให้ประยุกต์รูปแบบผ้าทอไปเป็นเครื่องใช้อื่นๆ ทั้งช่วยสอนการออกแบบลวดลายใหม่ๆ

ปัญหาอุปสรรคของวิสาหกิจในปัจจุบัน คือ 1) ปัญหาการสืบทอดจากคนรุ่นใหม่มีน้อยลง เพราะปัจจุบันสมาชิกที่ทอผ้ามีอายุ 45 ปีขึ้นไป กลัวว่าต่อไปจะขาดคนสืบทอดการทอผ้า หน่วยงานของรัฐควรสนับสนุนให้เยาวชนในท้องถิ่นเข้ามาศึกษาเรียนรู้การทอผ้า แม้ว่าเคยมีโรงเรียนทั้งประถมและมัธยมเข้ามาศึกษา แต่ไม่มีใครที่จะเข้ามาทำงานทอผ้าอย่างจริงจัง เมื่อเด็กๆ โตขึ้น เข้ามาหาวิทยาลัย เขาก็ไปเรียนอย่างอื่นไม่กลับมาทอผ้าอีก ผ้าให้โรงเรียนทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น และสอนในโรงเรียน ทางกลุ่มยินดีที่จะเป็นวิทยากรสอนให้ 2) ขาดแรงงาน เพราะบางครั้งงานที่มีคำสั่งซื้อเข้ามาแต่ทำไม่ทัน แรงงานมีจำกัด อีกทั้งแรงงานซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มก็ต้องทำอย่างอื่นด้วย เช่นจะต้องให้

อาหารปลากะพง (เลี้ยงปลากะพงด้วย) จึงมาทอผ้าที่กลุ่มเช่าๆ ไม่ได้ ตอนเย็นต้องกลับไปให้อาหารปลา รับลูกหลานจากโรงเรียน ฯลฯ ทำให้การทำงานของกลุ่มใช้เวลาค่อนข้างจำกัด 3) ส่งสินค้าไม่ทัน เพราะการทอหากใครทอหลายได้ที่รับคำสั่งผลิตแล้ว คนนั้นต้องทอให้เสร็จ คนอื่นทอแทนก็ไม่ได้เพราะความประณีต และฝีมือแต่ละคนไม่เหมือนกัน ก็ใครก็ถนัด (ใครทอก็ไหนต้องทอผ้าก็นั้นให้เสร็จเป็นชิ้นๆไม่ยุ่งกัน) 4) วัสดุต้องสั่งมาจากส่วนกลาง คือใยฝ้าย หรือเส้นด้ายต้องสั่งมาจากกรุงเทพฯ เพราะที่นี่ไม่ได้ปลูกฝ้าย บางทีการสั่งมาจากกรุงเทพฯ ล่าช้า หรือเขาส่งของไม่ทัน ส่งผลให้งานที่ต้องส่งลูกค้าล่าช้าไปด้วย 5) ขาดความรู้ในการย้อมผ้าจากสีธรรมชาติ การย้อมที่เป็นเคมีซึ่งสั่งซื้อด้ายสำเร็จที่มีการย้อมทางเคมีนั้น ส่วนดีคือผ้าสีไม่ตก แต่เราไม่สามารถที่จะส่งออกได้เพราะต่างประเทศไม่นิยมผ้าทอมือที่ย้อมด้วยสีเคมี เคยส่งไปญี่ปุ่นแต่ก็ถูกส่งกลับ อันนี้เป็นปัญหาที่สำคัญเช่นกัน

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ทางกลุ่มวิสาหกิจฯ อยากให้มีการช่วยเหลือด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเช่น อนุรักษ์ลวดลายผ้า อนุรักษ์คนทอผ้าให้สามารถทำงานทอผ้าและมีรายได้เพียงพอในสถานะเศรษฐกิจปัจจุบัน ซึ่งบางครั้งสมาชิกบางคนก็ท้อแท้ การดูแลช่วยเหลือจากภาครัฐส่วนใหญ่ มักช่วยเหลือโดยไม่ค่อยจริงจัง บางครั้งหน่วยงานต่างๆ มาเยี่ยมชม มาถ่ายรูปไปแล้วก็กลับ เมื่อมีปัญหาภาครัฐก็จะแจ้งชาวบ้านว่าจะสนับสนุนและช่วยเหลือ แต่ในที่สุดก็เงียบหายไป เป็นต้น

กรณีศึกษาวิสาหกิจกลุ่มบางตานศิลปประดิษฐ์

กลุ่มบางตานศิลปประดิษฐ์ ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 บ้านบางตาน ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เริ่มดำเนินกิจการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 ด้วยสมาชิกเริ่มต้น 48 คน ในปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 139 คน โดยเป็นผู้ผลิตและจำหน่ายดอกไม้ พวงกุญแจ และต่างหู ที่ผลิตจากเกล็ดปลา โดยการรวมกลุ่มสมาชิกเกิดจากกลุ่มแม่บ้านต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และหารายได้เสริม ในปัจจุบันสมาชิกแต่ละคนที่มีมาร่วมกลุ่มทำงานจะมีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 2,000 บาท วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการผลิตส่วนมากได้มาจากการซื้อในราคาไม่แพงเกินไปเช่น เกล็ดปลาซื้อจากตลาด ลวดหรือสำลีสั่งจากร้านค้าสะดวกซื้อทั่วไป เป็นต้น

ทางกลุ่มวิสาหกิจฯ มีการจำหน่ายสินค้าที่สถานประกอบการ และไปขายตามงานที่หน่วยงานราชการเป็นคนจัดพื้นที่ให้ แต่ต้องไม่ไกลจากจังหวัดสงขลามากนัก โดยได้รับการสนับสนุนด้านต่างๆ จากสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองสงขลา และ องค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง ในด้านการให้ความรู้ด้านต่างๆ การมาฝึกสอนทักษะการผลิต สนับสนุนการไปจัดแสดงสินค้า และเข้ามาดูแลอยู่เป็นประจำในทุกๆ เดือน

จากการศึกษาพบปัญหาของวิสาหกิจนี้คือ 1) ปัญหาที่เกิดจากการผลิต เพราะสมาชิกที่เข้ามาใหม่ยังไม่มี ความชำนาญ เพราะเป็นงานฝีมือต้องใช้เวลามาก 2) ปัญหาด้านคู่แข่ง เพราะมีผู้ผลิตที่มีผลิตภัณฑ์ลักษณะเดียวกันจำนวนมาก 3) บรรจุภัณฑ์ยังไม่มี การออกแบบที่ดึงดูดความสนใจจากลูกค้า 4) ช่องทางการตลาดยังมีอยู่จำกัด และ 5) ราคาวัตถุดิบในการผลิตมีราคาสูงขึ้น

กรณีศึกษาวิสาหกิจกลุ่ม เกาะยอ ที.เอ็ม.พี. โปรดักส์

กลุ่ม เกาะยอ ที.เอ็ม.พี. โปรดักส์ เป็นวิสาหกิจที่ผลิตและจำหน่ายหนังปลากะพงขาวทอดกรอบ ซึ่งหนังปลากะพงขาว เป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงอย่างหนึ่งของเกาะยอ เพราะพื้นที่เกาะยอมีการเลี้ยงปลากะพงขาวจำนวนมาก เมื่อเอาปลามาชำแหละก็จะมีชิ้นส่วนที่เหลือจากการนำไปบริโภค และหนังปลาก็คือเป็นส่วนหนึ่งที่เหลือจากการชำแหละ จึงมีการนำมาตากแดดหรืออบให้แห้งแล้วทอด

ซึ่งหนึ่งปลากะพงขาวเป็นหนึ่งในปลาที่เหมาะสมจะนำมาทอดเป็นอาหารประเภทขบเคี้ยว หรือเป็นอาหารที่ใช้ทานเล่นในงานเลี้ยงต่างๆ ได้ หนึ่งปลากะพงขาวทอดกรอบของกลุ่มเกาะยอ ที.เอ็ม.พี. โปรดักส์ ปัจจุบันเป็นสินค้าที่แพร่หลายและเป็นที่ยอมรับทั้งภายในและภายนอกประเทศ

จากการสัมภาษณ์คุณยายฟอง เจริญพรทิพย์ เริ่มกิจการโดยทำเป็นงานอดิเรกคนเดียวก่อน ทำขายไปเรื่อยๆ ก็ขายได้และกลายเป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้นจนผลิตไม่ทัน หลังจากนั้นจึงชวนเพื่อนบ้านเข้าร่วมกลุ่มผลิตในปี พ.ศ. 2545 ปัจจุบันมีสมาชิก 16 คน ช่วยกันผลิตส่งออกขายทั่วไปทั้งในห้างสรรพสินค้าชั้นนำ ในประเทศ และส่งออกต่างประเทศ โดยในการดำเนินการเรื่องการตลาดเป็นเรื่องของลูกค้าที่เข้ามาช่วย ซึ่งได้แก่คุณพงศ์สวัสดิ์ ยอดสุรางค์ ซึ่งเป็นผู้จัดการ หนึ่งปลากะพงขาวทอดกรอบของกลุ่มสามารถส่งขายทั้ง มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ใต้หวัน ฮองกง และญี่ปุ่น โดยคุณพงศ์สวัสดิ์ ยอดสุรางค์ เป็นผู้ติดต่อตลาดทั้งหมด โดยสถานที่และกระบวนการผลิต ใช้ที่ตั้งกลุ่มเป็นที่ผลิตสินค้า มีการแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ เช่น ฝ่ายบรรจุหีบห่อ ฝ่ายอบแห้ง ฝ่ายทอด ฝ่ายควบคุมการผลิต รวมไปถึงฝ่ายการตลาด เป็นต้น โดยสินค้าทั้งหมดจะมีการออกเดินสายไปแสดงในงานเทศกาลสินค้าต่างๆ ทั่วประเทศ

ผลิตภัณฑ์หนึ่งปลากะพงขาวทอดกรอบของกลุ่มฯ มีหลายรสชาติ เพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภค ให้มากยิ่งขึ้น ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย ทุกระดับอายุ เช่น รสธรรมดา รสเผ็ด รสต้มยำ และรสมันเค็ม ซึ่งเป็นรสชาติที่ลูกค้านิยมมากที่สุด ผลิตภัณฑ์หนึ่งปลากะพงขาว ผลิตเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ที่ขึ้นชื่อและมียอดขายที่สูงของจังหวัดสงขลา โดยปัญหาอุปสรรคของกลุ่มวิสาหกิจประกอบไปด้วย 1) ปัญหาการผลิตไม่ทันตามความต้องการของตลาด โดยเฉพาะตลาดต่างประเทศเช่น อินโดนีเซีย สิงคโปร์ และญี่ปุ่นที่มีความต้องการมาก บางช่วงฤดูที่มีการเลี้ยงปลากะพงน้อย หรือมีปลาขนาดเล็กไม่สามารถจับได้ ก็ส่งผลกระทบต่อกระบวนการผลิตเช่นกัน 2) กระบวนการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ยังไม่สมบูรณ์ เช่น ต้องซื้อถุงพลาสติกแข็งมาบรรจุผลิตภัณฑ์โดยที่ไม่ได้พิมพ์ตราสินค้าจึงใช้วิธีติดสติ๊กเกอร์ (ตราสินค้า) ติดลงบนถุงพลาสติกแข็งที่ละถุงๆ ซึ่งต่อไปคิดว่าจะปรับปรุงด้วยการพิมพ์ลายลงบนถุงบรรจุภัณฑ์

ในส่วนของการอยากได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ คือ 1) อยากให้มีสถานที่แสดงสินค้าที่เหมาะสม เช่น การสร้างที่แสดงสินค้าทุกชนิดที่เกิดจากกลุ่มของชุมชนบริเวณที่นักท่องเที่ยวจอร์แดนสินค้าก็จะเป็นที่ยอมรับและได้รับการยอมรับจากตลาดมากขึ้น 2) อยากให้หน่วยงานท้องถิ่นส่งเสริมผลผลิตของชุมชนกลุ่มอื่นๆ ให้มากกว่านี้ ทั้งนี้มองว่ารัฐ หรือเจ้าหน้าที่มักเข้าไปช่วยเหลือในรายที่ประสบผลสำเร็จแล้วส่วนกลุ่มที่เพิ่งเริ่ม มักจะถูกมองข้าม และหาเงินมาลงทุนจากแหล่งยากมาก และ 3) รัฐควรทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงให้กับชาวบ้านและชุมชนที่รวมกลุ่มกันให้มากกว่านี้ สินค้าของชุมชนจะได้เป็นที่ยอมรับมากขึ้น

กรณีศึกษาวิสาหกิจกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหนองปลิง

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหนองปลิง เป็นกลุ่มที่แม่บ้านรวมตัวกันประมาณ 25 คน ทำขนมข้าวตังอบเนย บรรจุใส่ถุงใช้ตราสัญลักษณ์เป็นตัวอักษรว่า “กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหนองปลิง” แรกเริ่มทำการผลิตมาคิดกันว่า หลังจากแม่บ้านเสร็จจากงานประจำคือตัดยางพาราเสร็จแล้ว ช่วงกลางวันมีเวลาว่างน่าจะหารายได้เสริม แต่ก็ไม่รู้ว่าจะทำอะไรดี ซึ่งสินค้าที่จำเป็นต้องเป็นสินค้าที่ไม่เสียหาย เก็บไว้ได้นาน ในที่สุดก็มาลงที่การทำข้าวตังอบเนย โดยกระบวนการทำเริ่มจากการเอา

ข้าวสารเหนียวมาแช่น้ำประมาณ 3 ชั่วโมงเสร็จแล้วเอาไปคั่วให้สุก ทำเป็นแผ่นๆ หยอดน้ำตาลเคี้ยว เป็นวงกลมให้ทั่วปล่อยไว้จนแห้ง แล้วนำไปอบเนย ก็จะได้ข้าวตังอบเนยที่กรอบอร่อย

หลังจากนั้นนำมาบรรจุในถุงที่พิมพ์ตราสินค้าของกลุ่ม ใส่ถุงละ 8 แผ่นแล้วปิดปากถุงด้วย เครื่องผนึกโดยใช้ความร้อนจากเส้นลวดผ่านกระแสไฟฟ้าแล้วนำออกจำหน่ายตามชุมชน ร้านค้าของ หมู่บ้าน งานออกร้านของชุมชน อำเภอ และจังหวัดจนปัจจุบันเป็นที่รู้จักกันทั่วไป นอกจากขายใน จังหวัดแล้วยังส่งไปขายตามจังหวัดอื่นๆ ด้วย เช่น จังหวัดตรัง จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสงขลา และสตูล เป็นต้น โดยทางกลุ่มจะไปส่งเพื่อให้พ่อค้าประจำจังหวัดนั้นๆ นำไปขายต่ออีกทีหนึ่ง โดยใน อนาคตทางกลุ่มคิดจะขยายสินค้าเป็นขนมอย่างอื่นเพิ่มเติมด้วย เช่น กะละแม ก๋วยฉาบ มันฉาบ ซึ่ง คิดว่าอาจเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มมากขึ้น

ปัญหาอุปสรรคที่พบในการดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนคือ 1) ปัญหาด้านการตลาด และการ ทำบัญชี ด้วยสมาชิกทั้งหมดเป็นกลุ่มแม่บ้าน ไม่ค่อยมีความรู้เรื่องการตลาดเท่าใดนัก อยากให้ภาครัฐ เข้ามาช่วยเหลืออบรมสมาชิกให้มีความรู้ในด้านนี้เพื่อให้กิจการของกลุ่มมีความก้าวหน้า 2) ปัญหา เรื่องบรรจุภัณฑ์ สินค้าที่กลุ่มทำอาจมีบรรจุภัณฑ์ที่ไม่สวยงามหรือแปลกใหม่ ทางกลุ่มมีเครื่องมือ อุปกรณ์ที่เกี่ยวกับการทำบรรจุภัณฑ์น้อย การไปจ้างร้านออกแบบสัญลักษณ์หรือตราสินค้า บางที ได้มาไม่ตรงกับความต้องการของสมาชิก หลายคนบอกว่าดูไม่ทันสมัย ไม่ดึงดูดลูกค้าให้ซื้อ และ 3) กลุ่มยังขาดทุนทรัพย์ในการจัดการพัฒนา และเพิ่มผลิตภัณฑ์รายได้ที่เป็นอยู่แม้ว่าจะสามารถอยู่ได้ เป็นรายได้เสริม แต่ก็ต้องลงทุนเยอะเหมือนกัน ปัจจุบันต้องการทำตู้อบขนาดใหญ่ ต้องการบรรจุ ภัณฑ์ที่ทันสมัย ละบ่งบอกถึงความเป็นท้องถิ่น ซึ่งต้องจ้างทำทั้งถุงหรือภาชนะบรรจุ ซึ่งอาจเป็น ตะกร้า ชะลอม แต่เหล่านี้ต้องลงทุนเพิ่ม

กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตขนมไข่กรอบ

ตั้งอยู่ที่ซอย 24 ถนนวัดหาดใหญ่ใน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จากการศึกษาพบว่ากลุ่ม วิสาหกิจนี้มีจุดแข็งคือ สินค้าเป็นที่นิยมของลูกค้า ราคาถูก ส่วนจุดอ่อนของกลุ่มวิสาหกิจคือ อุปกรณ์ และเครื่องมือเพื่อการผลิตยังมีไม่ครบตามที่ต้องการ บรรจุภัณฑ์ยังไม่ได้รับการพัฒนา ขาดเงินลงทุน เพื่อขยายกิจการ และผลิตไม่ทันความต้องการของลูกค้า อย่างไรก็ตามจากสภาพแวดล้อมทาง เศรษฐกิจในปัจจุบัน (พ.ศ. 2555) ซึ่งสภาพเศรษฐกิจยังอยู่ในสภาวะการณ์ที่ดี ทำให้ลูกค้านิยมสั่งขนม ไข่กรอบเพื่อไปใช้ในงานพิธีต่างๆ จำนวนมาก นอกจากนั้นทำให้เกิดโอกาสในช่องทางการจัดจำหน่าย มาก เพราะก็มีร้านค้าต่างๆ มารับขนมไปขายต่อเพื่อทำกำไรส่วนต่างๆ ซึ่งทางกลุ่มวิสาหกิจก็จะ ขายราคาขายส่งให้สำหรับร้านค้าที่มาซื้อไปจัดจำหน่ายอีกทอดหนึ่ง ในด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ นั้น ยังไม่ค่อยมีมากนัก ทางกลุ่มวิสาหกิจจึงอยากให้ภาครัฐเข้ามาสนับสนุนให้มากกว่านี้ โดยเฉพาะ ความรู้ด้านบรรจุภัณฑ์ และสนับสนุนเครื่องจักรอุปกรณ์ เงินลงทุนเพื่อขยายกิจการ เป็นต้น

กรณีศึกษาวิสาหกิจกลุ่มสวนตุลเครื่องสำอางสมุนไพร

ตั้งอยู่ที่หมู่ 5 ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยมีกิจกรรมคือ การปลูกพืช สมุนไพรเพื่อนำมาแปรรูป เป็นเครื่องสำอางและผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่ใช้ในครัวเรือน ได้จดทะเบียนเมื่อปี พ.ศ. 2548 และปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 65 คน ในการผลิตทางกลุ่มวิสาหกิจฯ ใช้วัตถุดิบคือสมุนไพร ที่ปลูกเองในท้องถิ่น ส่วนวัตถุดิบบางประเภททางกลุ่มวิสาหกิจฯ สั่งซื้อโดยตรงจากบริษัทตัวแทน

จำหน่ายในกรุงเทพมหานคร โดยในการผลิตจะผลิตเมื่อมีการสั่งซื้อจากลูกค้า โดยสมาชิกจะนัดมา
รวมตัวกันที่สถานประกอบการและช่วยกันผลิต โดยเฉลี่ยมีการผลิตประมาณเดือนละ 2-3 ครั้ง

กลุ่มวิสาหกิจฯ ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองสงขลา เกี่ยวกับเงิน
สนับสนุนจำนวน 15,000.- บาท และได้รับการฝึกอบรมความรู้ด้านต่างๆ จากมหาวิทยาลัยทักษิณ
เป็นต้น จากการศึกษาพบปัญหาคือ ด้านการตลาด เพราะมีคู่แข่งมากที่ผลิตสินค้าในลักษณะเดียวกัน
การออกแบบบรรจุภัณฑ์ยังไม่มีความสวยงาม มีเงินทุนหมุนเวียนน้อย ไม่สามารถผลิตครั้งละเป็น
จำนวนมากได้ เนื่องด้วยสถานที่ผลิตคับแคบ อย่างไรก็ตามกลุ่มวิสาหกิจฯ มีความตั้งใจในการพัฒนา
ตนเองด้วยการไปอบรม ศึกษาดูงานอยู่เสมอ โดยเฉพาะผู้นำกลุ่มมีการถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ที่ตนเอง
ได้เรียนรู้มาให้แก่สมาชิกอยู่เป็นประจำ

กรณีศึกษาวิสาหกิจกลุ่มเกษตรกรข้าวสังหยด “ข้าวเมืองลุง”

การรวมกลุ่มเริ่มจากกระแสการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นบ้านที่ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจาก
โครงการพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ซึ่งทรงเห็นว่าข้าวพันธุ์สังหยดเป็น
พันธุ์ข้าวพื้นเมืองดั้งเดิมของจังหวัดพัทลุง นับวันจะสูญหายไป ทั้งนี้เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่หันไป
ปลูกข้าวหอมมะลิ และข้าวพันธุ์อื่นๆ ที่กรมการข้าวกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ส่งเสริมแทน

ข้าวพันธุ์สังหยดเป็นข้าวพันธุ์พื้นเมืองที่มีรสชาติอร่อย เมื่อหุงแล้วข้าวจะเรียงเมล็ดไม่แฉะ มี
คุณค่าทางอาหารสูง เมล็ดข้าวจะออกสีน้ำตาล ทางกลุ่มเห็นว่าปัจจุบันมีข้าสารบรรจุถุงขายทั่วไปตาม
ท้องตลาด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้าวหอมมะลิ หากมีการนำข้าวสังหยดซึ่งเป็นข้าท้องถิ่นบรรจุถุง โดยใช้ตรา
สัญลักษณ์ท้องถิ่นก็น่าจะเป็นทางเลือกหนึ่งให้กับตลาดในกระแสอนุรักษ์ท้องถิ่นจึงน่าจะขายได้

กระบวนการผลิตสมาชิกของกลุ่มส่วนใหญ่รับช่วงนำข้าวเปลือกจากชาวนาในท้องที่ตำบลท่า
มะเตือ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุงมาผ่านกระบวนการสีเป็นข้าวกล้อง แล้วนำไปบรรจุถุง มีถุงละ 1
กิโลกรัม, 3 กิโลกรัม และ 5 กิโลกรัม แต่ที่จำหน่ายได้มากที่สุดเป็นขนาด 1 กิโลกรัม ทั้งนี้การเลือก
ซื้อข้าวเปลือกกลุ่มจะเลือกเฉพาะชาวนาที่ไม่ใช้สารเคมีในการทำนา ปุ๋ยก็ใช้ปุ๋ยที่มาจากมูลค่างควาใน
ถ้ำบนเขาชัยสน ดังนั้นข้าวสังหยดของกลุ่มจึงเป็นที่นิยมทั่วไปในจังหวัดพัทลุง ซึ่งปัจจุบันมีกลุ่มอื่นๆ
ที่ทำข้าสารบรรจุถุงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

ปัจจุบันสมาชิกของกลุ่มได้รับทุนเงินกู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
สาขาบางแก้ว ซึ่งเป็นการกู้ยืมรายบุคคลไม่ได้กู้ในนามกลุ่ม โดยปัญหาอุปสรรคในการดำเนินกิจการ
วิสาหกิจ คือ 1) การผลิตของกลุ่มยังไม่เป็นการผลิตแบบครบวงจร เพราะสมาชิกของกลุ่มยังมีน้อย ซึ่ง
การทำให้ครบวงจรน่าจะเริ่มตั้งแต่กลุ่มต้องลงมือทำนากันเอง แล้วนำผลผลิตของสมาชิกมาแปรรูป
กลุ่มต้องมีโรงสีเอง แต่ปัจจุบันกลุ่มเพียงแค่นำข้าสารที่สีแล้วมาบรรจุในถุง 2) โรงเรือนและสถานที่
ประกอบการยังไม่พร้อม ทำให้กลุ่มดำเนินการโดยใช้บ้านของสมาชิกเป็นที่ดำเนินการ นอกจากนี้ควร
มีโรงเรือนที่ใช้ประกอบการอย่างเหมาะสม เช่น ต้องมีการตั้งโรงสี การสร้างโรงอบข้าว หรือโรงเรือน
สำหรับบรรจุผลิตภัณฑ์ที่ทันสมัย อยากรู้ให้รัฐให้การสนับสนุน กลุ่มธุรกิจชุมชนกลุ่มใหม่ๆ ให้มากขึ้น
กว่าที่เป็นอยู่ หากรัฐไม่สนับสนุนงบประมาณอาจทำให้กลุ่มต้องเลิกกิจการได้ 3) ขาดความรู้เรื่องบัญชี
และการตลาด เพราะกลุ่มยังรวมตัวกันใหม่ๆ ยังไม่มีความรู้เรื่องนี้อยากให้หน่วยงานของรัฐมาอบรม
ให้ความรู้

นอกจากนี้ ควรมีหน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้กับคนในชุมชน และสมาชิก ถึงการประการวิสาหกิจ ทั้งนี้เพราะเชื่อว่าในชุมชนบางแก้ว ท่ามะเดื่อยังมีผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่สามารถสร้างรายได้ หรือสามารถจัดตั้งกลุ่มประกอบการได้ แต่ขาดแรงกระตุ้น และการให้โอกาส รวมไปถึงการส่งเสริมอย่างเป็นรูปธรรม และภาครัฐควรสนับสนุนส่งเสริมด้วยการจัดแหล่งเงินทุนให้กลุ่มได้กู้ยืม ในราคาดอกเบี้ยต่ำ และยืดอายุในการส่งเงินต้น เพราะหากดอกเบี้ยสูงและส่งจำนวนงวดมากอาจจะทำให้การดำเนินการกิจกรรมของกลุ่มอาจเป็นอุปสรรคในการดำเนินกิจการ

กรณีศึกษาวิสาหกิจกลุ่มหัตถกรรมกะลามะพร้าว ตำบลชัยบุรี

วิสาหกิจกลุ่มนี้ เริ่มจากนายปลื้ม ชูคง หัวหน้ากลุ่มที่ได้นำกะลามะพร้าวซึ่งเป็นของเหลือใช้ในครัวเรือน กลับมาสร้างมูลค่าเพิ่มโดยการนำมาประดิษฐ์ เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ เช่น จวัก กระบวย ทัพพี ช้อน กระปุกออมสิน ฯลฯ ต่อมาเมื่อมีงานเพิ่มมากขึ้น นายปลื้ม ชูคง ทำไม่ทัน จึงได้เชิญชวนเพื่อนบ้านมารวมกลุ่มกันทำ จนในที่สุดกลุ่มก็ใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ จากไม่กี่ครัวเรือน ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 124 ครัวเรือน ผลงานของกลุ่มเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ จนตำบลชัยบุรี โดยเฉพาะหมู่ที่ 1 ได้ชื่อว่าเป็น “หมู่บ้านหัตถกรรมกะลา”

ผลผลิตของกลุ่มที่ส่งขายต่างประเทศ ได้แก่ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส แคนาดา สวิสเซอร์แลนด์ เยอรมัน เป็นต้น ช่วงแรกๆมีปัญหาในการที่ส่งไปขายในตลาดต่างประเทศ แต่การก้าวไปตรงจุดนี้ได้ เริ่มจากมีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดพัทลุง และสถานที่สำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดพัทลุง แนะนำก็คือ “หมู่บ้านหัตถกรรมกะลา” เมื่อนักท่องเที่ยวเหล่านี้มาชมผลผลิตของกลุ่มก็ Orders มา แต่ปัญหาของกลุ่มก็คือการสื่อสารกับชาวต่างชาติ เพราะสมาชิกส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านไม่รู้ภาษาอังกฤษ จึงไปไหว้วานครูสอนภาษาอังกฤษโรงเรียนสตรีพัทลุงมาช่วยสื่อความให้ จนหลังสมาชิกก็เริ่มที่จะคุ้นเคย และก็เริ่มทำตลาดต่างประเทศได้โดยส่งสินค้าไปตามสถานที่ที่ชาวต่างชาติให้ไว้ และจ้างคนที่รู้ภาษาเป็นคนส่ง

ในส่วนของชาวบ้านที่มารวมกลุ่ม หัวหน้ากลุ่มหัตถกรรมกะลามะพร้าวนายปลื้ม ชูคง ได้ให้สมาชิกไปผลิตกันเองภายในครอบครัวโดยจะให้แบบตามคำสั่งซื้อที่ลูกค้าสั่งมา ใครผลิตได้มากก็จะมีรายได้มากใครผลิตน้อยก็จะได้น้อยตามความถนัดของแต่ละคน ส่วนใหญ่มักจะช่วยกันทำเป็นครอบครัว ซึ่งช่วยกันทำภายในครัวเรือน โดยเฉพาะเด็กๆจะช่วยครอบครัวในตอนเย็นหลังจากเลิกเรียนแล้ว

ปัจจุบันกลุ่มเป็นที่รู้จักกันทั่วไป ตลาดในประเทศส่วนใหญ่จะเป็นลูกค้าประจำในจังหวัดต่างๆ ที่คำสั่งซื้อ มา แล้วนำไปจำหน่ายต่อ สินค้าจึงมีขายอยู่ทั่วไปในห้างสรรพสินค้าก็มีจำหน่าย นอกจากนั้นก็จะมีจำหน่ายตามสถานที่ท่องเที่ยวทั่วไปโดยเฉพาะในเมืองท่องเที่ยวใหญ่ๆ ของประเทศ เช่น ภูเก็ต พังงา เชียงใหม่ เกาะสมุย อยุธยา เป็นต้น

การดำเนินการของกลุ่มในปัจจุบันเป็นไปด้วยดี เพราะได้รับการสนับสนุนจากอุตสาหกรรมจังหวัดพัทลุง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสาขาภาคใต้ กลุ่มจึงมีการออกแสดงสินค้า พร้อมทั้งจำหน่ายไปด้วยตามงานต่างๆ ที่อุตสาหกรรมจังหวัด หรือกระทรวงอุตสาหกรรม รวมไปถึงงานแสดงสินค้าต่างๆที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นผู้จัดและสนับสนุน อย่างไรก็ตามวิสาหกิจยังพบปัญหาอุปสรรคที่ประกอบไปด้วย 1) ปัญหาที่สำคัญของกลุ่มก็คือการผลิตที่ไม่ทันต่อความต้องการของลูกค้าที่ได้สั่งซื้อเข้ามา ทั้งนี้เพราะสินค้าของกลุ่มมีหลากหลายรูปแบบมาก ซึ่งแต่ละแบบนั้นคนที่ทำมีความเชี่ยวชาญและถนัดไม่เท่ากัน บางแบบมีคนผลิตได้เพียงไม่กี่คน แต่สินค้าบางอย่างซึ่งไม่ละเอียดมาก

นักทุกคนก็สามารถที่จะทำได้ แต่หากมีลูกค้าสั่งงานที่ยากๆ และต้องใช้ความถนัดเฉพาะบุคคลก็จะทำยากขึ้น และต้องใช้เวลา 2) การออกแบบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาจยังไม่มีความเป็นสากล สมาชิกกลุ่มอาจต้องเรียนรู้เกี่ยวกับการออกแบบ ทั้งการออกแบบรูปทรงของผลิตภัณฑ์ และการออกแบบลวดลายที่เป็นงานประยุกต์ศิลป์ ต้องการให้รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสอนชาวบ้านที่เป็นสมาชิกของกลุ่มให้มีความรู้ความเข้าใจในการออกแบบผลิตภัณฑ์ รวมไปถึงการออกแบบลวดลาย 3) ขาดความรู้ทางด้านภาษา โดยเฉพาะเมื่อมีคำสั่งซื้อจากต่างประเทศจึงมีความจำเป็นมากที่จะต้องเรียนรู้เรื่องภาษาอังกฤษ และ 4) การขาดแคลนวัตถุดิบ เพราะบางฤดูกาลมะพร้าวก็หายาก

นอกจากนั้น ในปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยจะเข้าสู่กลุ่มประเทศเศรษฐกิจอาเซียน จึงอยากให้หน่วยงานทางการศึกษาเข้ามาช่วยสอนภาษาอังกฤษให้กับสมาชิกของกลุ่มต่างๆ อยากให้จังหวัดสร้างสถานที่แสดงสินค้าของชุมชน โดยรวมผลิตภัณฑ์ที่เป็นวิสาหกิจชุมชนไว้ด้วยกันทุกวิสาหกิจ เป็นศูนย์รวมของทุกกลุ่ม ควรมีหน่วยงานด้านการประชาสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม มีศูนย์รวมข้อมูลด้านวิสาหกิจชุมชนอย่างครบถ้วน มีสื่อที่เป็นมัลติมีเดียแสดงให้เห็นกระบวนการผลิต ขั้นตอนต่างๆ เพื่อนักท่องเที่ยวที่สนใจจะได้ดูหรือเข้าใจเป็นเบื้องต้นก่อนที่จะไปเยี่ยมชมผลงานของกลุ่มในพื้นที่ หรือเห็นของจริงในชุมชน และหน่วยงานรัฐควรมีการจัดการประกวดผลงานของวิสาหกิจชุมชนในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด ระดับภาค หรือประเทศ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้วิสาหกิจที่เพิ่งเริ่มรวมกลุ่มได้มีความภาคภูมิใจที่จะสร้างสรรค์ผลงานออกสู่ตลาด

กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักรสานกระจูดป่าคำนิง

ตั้งอยู่ที่ตำบลควนหลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ส่วนสถานที่จัดจำหน่ายหลักคือที่ตลาดน้ำคลองแห ตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยเป็นผู้ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์จักรสานจากต้นกระจูดเช่น กระจเป่า เสื่อรองนั่ง ตะกร้า เป็นต้น กลุ่มวิสาหกิจได้เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2543 ด้วยสมาชิก 30 คน แต่ปัจจุบันคงเหลือเพียงแค่ 12 คน ด้วยสมาชิกจำนวนหนึ่งคิดว่า การไปประกอบอาชีพอื่นๆ สร้างรายได้ให้มากกว่ามาสานกระจูดจากกระจูด จากการดำเนินงานที่ผ่านมาวิสาหกิจประสบกับปัญหา อาทิเช่น สมาชิกในกลุ่มมักจะมีความคิดเห็นที่ไม่สอดคล้องกันในการทำงาน การออกแบบผลิตภัณฑ์ยังเป็นข้อจำกัด โดยกลุ่มลูกค้าหลักที่ชอบการออกแบบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจคือผู้สูงอายุเป็นหลัก ทางกลุ่มวิสาหกิจยังไม่สามารถเจาะกลุ่มลูกค้าวัยรุ่นหรือวัยกลางคนได้มากนัก

ปัญหาเรื่องวัตถุดิบเพื่อการผลิตเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ผู้ประกอบการไม่สามารถแก้ไขได้ เพราะพื้นที่ธรรมชาติโดนทำลายไปอย่างมาก ทำให้ต้นกระจูดหายากมากขึ้น นอกจากนั้นการใช้กระจูดอย่างเป็นจำนวนมากของประชากรในพื้นที่ โดยเฉพาะเพื่อการผลิตสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจต่างๆ ทำให้ต้นกระจูดเติบโตไม่ทันกับความต้องการใช้ และไม่สามารถฟื้นฟูตัวเองได้ในสถานการณ์ที่ป่าไม้เช่น ป่าพรุ โดนบุกรุกอย่างมากโดยผู้มีอิทธิพล สิ่งทางกลุ่มวิสาหกิจอย่างให้หน่วยงานภาครัฐดำเนินการคือ การที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติจะต้องดูแลปราบปราม จับกุมผู้กระทำผิดที่บุกรุกป่า และเอาใจใส่อย่างจริงจังในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นของส่วนรวมให้ดีกว่าในปัจจุบัน อันดับต่อมาคือ การสนับสนุนด้านความรู้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ด้านการเงิน และเงินลงทุนเพื่อขยายกิจการ เพราะไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร และสุดท้ายคือ รัฐ

ควรจัดพื้นที่สำหรับการปลูกต้นกระจุตสำหรับวิสาหกิจชุมชนที่มีความต้องการใช้ โดยให้เป็นพื้นที่สาธารณะและช่วยกันดูแลโดยกลุ่มวิสาหกิจที่ใช้กระจุตเป็นวัตถุดิบในการผลิตโดยเฉพาะ

กรณีศึกษาวิสาหกิจกลุ่มกะละแม “บ้านนางลาด”

กลุ่มกะละแมของกลุ่มแม่บ้านบ้านนางลาด ในตำบลท่ามิหรำ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง เกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มแม่บ้าน จำนวน 22 คน โดยมีนางประคอง เหตุทอง เป็นคนริเริ่มชวนสมาชิกมารวมกลุ่ม แรกๆ ทำขายในชุมชนเป็นงานอดิเรก ต่อมาเริ่มขยายกิจการเพราะลูกค้า และตลาดมีความต้องการมากขึ้น ในที่สุดก็รวมกลุ่มกันออกทุนทำเป็นวิสาหกิจชุมชน โดยสมาชิก 6 คนได้รวมกลุ่มกันเป็นเบื้องต้น และมีสมาชิกเพิ่มขึ้น 22 คนในปัจจุบัน

กระบวนการผลิตใช้บ้านของนางประคอง เหตุทอง เป็นที่ตั้งของกลุ่มและเป็นที่ผลิตด้วย โดยสมาชิกแต่ละคนเมื่อเสร็จจากงานบ้านก็จะมาที่กลุ่มช่วยกันผลิตมีการแบ่งหน้าที่กันทำ ทั้งการเตรียมอุปกรณ์การกวนกะละแม การห่อ และบรรจุภัณฑ์ แรกๆ ก็มีปัญหาในการผลิตเช่นสูตรในการผลิตไม่แน่นอน บางครั้งก็กวนแล้วเหนียวเกินไปห่อยาก บางครั้งก็หวานเกินไป ไม่คงที่คงวา ต่อมาจึงคิดว่าทุกอย่างต้องทำตามสูตรเช่น ใช้ถ้วยตวง จับเวลาในการกวน ชั่งกิโลให้ได้ตามน้ำหนัก เป็นต้น

ในการดำเนินกิจการช่วงแรกๆ ได้จำหน่ายสินค้าตามศูนย์ร้านค้าชุมชนเช่น ร้านค้าในชุมชน ตลาดสด ต่อมาก็ไปติดต่อตามศูนย์ราชการต่างๆ เช่น สหกรณ์ชุมชน โรงพยาบาล เป็นต้น และค่อยส่งขายตามศูนย์การค้า ปัจจุบันยังส่งตามร้านสะดวกซื้อด้วย โดยรายได้ของกลุ่มวิสาหกิจอยู่ที่ประมาณ 30,000 บาทต่อเดือน และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น โดยขึ้นอยู่กับขนาดตลาดและความต้องการของลูกค้า ซึ่งกะละแมเหมาะที่จะเป็นของทานเล่น ของฝาก ของที่ระลึก จึงได้พัฒนาผลิตโดยบรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัยสวยงาม เพื่อให้ลูกค้าสามารถนำไปเป็นของที่ระลึก ของฝากได้ด้วย จึงได้สั่งทำชะลอม ตะกร้า ตลอดจนกล่องกระดาษหลากสีที่สามารถหิ้ว หรือถือได้สะดวก และสวยงามทันสมัยมาทำเป็นบรรจุภัณฑ์ ทำให้สามารถขายสินค้าและขยายตลาดได้มากขึ้น

ปัญหาอุปสรรคที่กลุ่มวิสาหกิจนี้พบคือ 1) สมาชิกในกลุ่มไม่มีความรู้เรื่องการทำบัญชีรายรับรายจ่าย การทำบัญชีปัจจุบันใช้วิธีการคิดแบบชาวบ้านไม่ค่อยทันสมัย จึงอยากได้รับการพัฒนาการจัดทำบัญชีอย่างเป็นระบบ และทันสมัยเช่น การใช้เครื่องคอมพิวเตอร์มาประมวลผลการคิดทำรายรับรายจ่าย แต่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านทั้งหมดไม่มีความรู้เรื่องระบบคอมพิวเตอร์ ปัจจุบันลูกหลานของสมาชิกช่วยบ้างในเรื่องนี้ แต่ทางกลุ่มจะจัดทำข้อมูลเองโดยให้ลูกหลานเป็นผู้สอน แต่ยังไม่มีความรู้เรื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์เพื่อใช้ในการทำงาน 2) การบรรจุภัณฑ์ยังไม่ค่อยมีความทันสมัย ทำให้การเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ไม่ค่อยได้นานบางที่ก็ขึ้นรา เพราะทางกลุ่มไม่ใช้สารกันบูดในการรักษาผลิตภัณฑ์ จึงทำให้มีข้อจำกัดในการผลิตคือ การผลิตที่ต้องผลิตเพื่อเพียงพอจำหน่าย สินค้าของกลุ่มจึงเป็นสินค้าใหม่ๆ เสมอ แต่หากมีการบรรจุด้วยระบบสุญญากาศได้ก็จะทำให้ผลิตภัณฑ์เก็บไว้ได้นานกว่าที่เป็นอยู่

ในส่วนของความช่วยเหลือสนับสนุนจากภาครัฐ ประกอบไปด้วย 1) ทางกลุ่มวิสาหกิจอยากให้รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนด้านงบประมาณ เพื่อขยายกิจการ การเป็นลูกค้าของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และธนาคารออมสินก็เป็นส่วนหนึ่งที่สมาชิกในกลุ่มเป็นลูกค้าอยู่แล้ว แต่อยากให้มีการกู้ในนามกลุ่มเพื่อขยายกิจการของกลุ่ม หากมีการให้กู้ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ ทางกลุ่มอยากได้ตรงนี้มากกว่า 2) หน่วยงานของรัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ควรเข้ามาช่วยเหลือ ดูแลวิสาหกิจชุมชนอย่างจริงจังในทุกด้าน ทั้งการให้ความรู้เรื่องการตลาด การจัดอบรมให้

ความรู้ด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ การสร้างศูนย์แสดงสินค้าของชุมชน หรือจังหวัด ตลอดจนการโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้าชุมชนให้เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น 3) ควรมีศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเพื่อให้วิสาหกิจต่างๆ ในชุมชน หรือจังหวัดได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันในทุกๆ ด้าน เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีความมั่นคงยั่งยืน

กรณีศึกษาวิสาหกิจเครื่องตีมุ้งนกก “กลุ่มแม่บ้านเพ็งอาด”

“รังนกนางแอ่น” เป็นอาหารเสริมที่มีคุณค่าทางโภชนาการซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไปตั้งแต่อดีต จวบจนปัจจุบัน จังหวัดพัทลุง โดยเฉพาะเกาะสี่ปะเกะห่า เป็นแหล่งทำรังของนกนางแอ่นซึ่งเป็นสินค้าสำคัญของเมืองสงขลาพื้นที่บริเวณเกาะสี่ปะเกะห่าเป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตอำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง ซึ่งในอดีตชุมชนได้เก็บผลผลิตรังนกได้เมื่อต้องการที่จะนำมาบำรุงผู้ป่วย หรือผู้ที่มีอาการอ่อนเพลีย หลังจากฟื้นไข้

จากความสำคัญของรังนกนางแอ่น ชาวบ้านตำบลผาละมีในอำเภอปากพะยูนจึงได้สร้าง “บ้านรังนก” ขึ้นมาเลียนแบบถ้ำ จนหลายบ้านกลายเป็นที่ที่นกนางแอ่นมาอาศัย และเมื่อปล่อยให้ นกทำรังประมาณ 2-3 ปี ก็สามารถเก็บผลผลิตรังนกได้ อำเภอปากพะยูนจึงกลายเป็นแหล่งผลิตรังนก สำคัญในปัจจุบัน กลุ่มแม่บ้านบ้านเพ็งอาด ตำบลผาละมี จังหวัดพัทลุง จึงได้รวมกลุ่มกันซื้อผลผลิตรัง นกมาแปรรูปเป็นเครื่องตีมุ้งนกกแท้ “กลุ่มแม่บ้านบ้านเพ็งอาด” ขึ้นมาจำหน่าย โดยได้รับการ สนับสนุนจากอุตสาหกรรมจังหวัดพัทลุงนำไปศึกษาดูงานการผลิตจากบริษัทผลิตรังนกของเอกชน แล้วนำ ความรู้ที่ได้ดำเนินการแบบวิสาหกิจชุมชน ปัจจุบันสินค้าเครื่องตีมุ้งนกกของกลุ่มแม่บ้านบ้านเพ็งอาด กำลังเป็นที่นิยมของตลาด โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดพัทลุงและจังหวัดใกล้เคียง สินค้าได้กระจายไปสู่ ศูนย์การค้าในจังหวัดสงขลา โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ ร้านสะดวกซื้อทั่วไป ซึ่งสามารถทำ รายได้ให้กับกลุ่มแม่บ้านเป็นอย่างดี และทางกลุ่มกำลังพัฒนาการผลิต และหาตลาดใหม่ๆ เพิ่มเติม ซึ่งทางกลุ่มคิดว่านี่อาจเป็นทางเลือกใหม่ให้กับกิจการอาหารเสริมเครื่องตีมุ้งนกก

ปัญหาอุปสรรคและสิ่งที่ต้องการการสนับสนุน คือ 1) อยากให้รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้ามาสนับสนุนด้านงบประมาณ เพื่อขยายการผลิต โดยเฉพาะการซื้อเครื่องจักร อุปกรณ์ในการผลิต ที่สามารถผลิตได้ทันตามความต้องการของตลาด 2) การบริหารจัดการของกลุ่ม เป็นการดำเนินการ แบบชาวบ้านที่ขาดความรู้ประสบการณ์ในหลายด้าน ทั้งการจัดทำบัญชี การจัดการเรื่องตลาด รวมไปถึง บรรลุจุดที่ยังไม่สามารถดำเนินการให้เป็นอย่างเป็นระบบ และทันสมัย รัฐควรเข้ามาช่วยเหลือ เพิ่มเติม โดยเฉพาะการอบรมให้ความรู้กับสมาชิก 3) กลุ่มอยากให้มียุทธศาสตร์การชุมชน ที่เป็น แหล่งรวมผลผลิตของกลุ่มแม่บ้านต่างๆ เข้าด้วยกัน มีที่แสดงผลผลิตภัณฑ์ของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม และ 4) อยากให้หน่วยงานของรัฐช่วยเหลือด้านการประชาสัมพันธ์สินค้า ทั้งนี้สินค้าของกลุ่มส่วนใหญ่ ไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อใดๆ แต่จะนำออกแสดงตามงานต่างๆ ของจังหวัด และยังไม่เป็นที่ รู้จักกันกว้างขวางนัก หากมีการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ โดยหน่วยงานต่างๆ ของจังหวัดสินค้า ของกลุ่มจะเป็นที่รู้จักกันกว้างขวางขึ้น

กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจเครื่องหนัง “Mr.World”

กลุ่มวิสาหกิจเริ่มทำกิจกรรมเครื่องหนังอย่างจริงจังเมื่อ 10 ปีก่อน โดยสามีซึ่งเป็นคนที่ชอบ เครื่องหนังเป็นทุนเดิม เพราะชอบซื้อรองเท้าหนัง เสื้อหนัง หรือเข็มขัดหนัง คือชอบแต่งตัวแบบ ความบอย เวลาไปที่ไหนหากมีร้านเครื่องหนังก็มักสนใจเข้าไปคุยกับช่างทำเครื่องหนังเสมอ ในที่สุดก็มี

ความรู้เกี่ยวกับการทำเครื่องหนังมากขึ้นๆ จึงเริ่มซื้ออุปกรณ์และลงมือทำด้วยตัวเอง ซึ่งตอนนั้นสามียังอยู่ที่กรุงเทพฯ เพราะขึ้นไปเรียนมหาวิทยาลัยรามคำแหงเมื่อจบแล้วจึงยึดอาชีพทำเครื่องหนังขายแถวหน้ามหาวิทยาลัย ช่วงเวลาดังกล่าวสินค้าเครื่องหนังที่ทำขายเริ่มเป็นที่รู้จักและขายได้ดีสามารถยึดเป็นอาชีพได้ หลังจากที่แต่งงานกันแล้วจึงชวนกันกลับมาตั้งหลักปักฐานที่พัทลุง เพราะสามีเป็นคนพัทลุง ส่วนคุณบุญจิตตา เป็นคนจังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อแต่งงานกันแล้วจึงมาอยู่ที่บ้านสามี และทำงานเครื่องหนังส่งตามทีลูกค้าได้ออเดอร์ ทั้งนี้เพราะเดิมก็มีลูกค้าประจำอยู่พอสมควรแล้ว งานที่ทำเป็น แชนด์เมตจึงเป็นที่ต้องการของตลาด เพราะสินค้าทุกชิ้นจะเป็นสินค้าที่ไม่เหมือนใคร

เมื่อกลับมาบ้านที่พัทลุงแล้ว ก็เริ่มมีคนรู้จักผลงานมากขึ้นโดยเฉพาะกลุ่มที่ชื่นชอบงานหนัง จึงมีงานมากขึ้นและทำไม่คอยทัน เพราะทำกันใครครอบครัว จึงดึงญาติๆ มาช่วยโดยเฉพาะลูกหลานที่เรียนจบและยังไม่ถึงงานทำเข้าช่วยผลิต และสอนงานให้ทำ มีอยู่ครั้งหนึ่งได้นำสินค้าออกแสดงในงานออกร้านของจังหวัด มีผู้ใหญ่ในจังหวัดหลายคนชื่นชอบผลงาน อุตสาหกรรมจังหวัดเห็นว่าผลงานทั้งหมดเป็นงานฝีมือที่ประณีต จึงให้ทำเป็นกลุ่มวิสาหกิจ และสนับสนุนให้กู้เงินจาก ชกส. มาร่วมลงทุน และขายตลาดโดยเชิญไปแสดงงานอยู่เรื่อยๆ สินค้าจึงเป็นที่รู้จักมากขึ้นมีลูกค้าทั้งในและต่างประเทศ ปัจจุบันมีเว็บไซต์นำเสนอสินค้าเป็นของกลุ่ม และกลายเป็นสินค้า OTOP ของจังหวัดพัทลุง มีรายได้ที่สามารถอยู่ได้ กลุ่มวิสาหกิจปัจจุบันมีสมาชิก 12 คน ส่วนใหญ่เป็นเครือญาติ และลูกหลาน ทำการผลิตเครื่องหนังทุกชนิดตามความต้องการของลูกค้า

ปัญหาอุปสรรคและสิ่งที่ต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ คือ 1) ปัญหาที่สำคัญของกลุ่มก็คือการผลิตที่ไม่ทันต่อความต้องการของลูกค้าที่ได้สั่งซื้อเข้ามา ทั้งนี้เพราะสินค้าของกลุ่มมีลักษณะเฉพาะ มีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งแต่ละแบบนั้นคนที่ทำมีความเชี่ยวชาญและถนัดไม่เท่ากัน หากเป็นงานยากๆ ก็จะทำให้สามีเป็นคนทำ แต่หากงานที่ไม่ยากมากก็จะให้คนอื่นทำ 2) อยากให้มีที่แสดงสินค้าโดยเฉพาะ เพราะงานทั้งหมดนั้นไม่มีที่ที่จะโชว์สินค้า อีกทั้งบ้านหรือสถานที่ผลิตไม่ได้ยุติถนน คนที่รู้จักก็คือลูกค้าประจำ ส่วนลูกค้าทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงสินค้าได้ หากมีศูนย์แสดงสินค้าของกลุ่มที่สร้างโดยหน่วยงานราชการก็จะทำให้สินค้าเป็นที่รู้จักกว้างขวางมากขึ้น 3) อยากให้หน่วยงานของรัฐเข้ามาสนับสนุน ส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้การทำเครื่องหนังสู่เยาวชน เช่น การเผยแพร่ความรู้ให้กับนักเรียนในโรงเรียนหรือวิทยาลัย เพื่อสร้างทางเลือกใหม่ๆ ให้กับเยาวชนในสายอาชีพ ซึ่งทางกลุ่มยินดีที่จะเป็นวิทยากร แต่หน่วยงานของรัฐมักไม่เห็นความสำคัญของช่างชุมชนเท่าที่ควร และ 4) อยากให้จังหวัดทำฐานข้อมูลทุกวิสาหกิจของจังหวัดเผยแพร่ทางเว็บไซต์ของจังหวัด หรือการท่องเที่ยวจังหวัด เพื่อเผยแพร่ผลงานของวิสาหกิจของจังหวัดในวงกว้างมากขึ้น เพราะพลังของกลุ่มไม่ว่ากลุ่มใดๆ อาจไม่เพียงพอหาขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ

กรณีศึกษาวิสาหกิจกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรปลายตรอกร่วมใจ

ตั้งอยู่ที่หมู่ 9 ตำบลทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง เป็นผู้ผลิตสินค้าหัตถกรรมที่ทำมาจากต้นกระจุต เช่น กระเป่าถือ กระเป่าสะพาย เป็นต้น จากการศึกษาพบว่า เนื่องด้วยเป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยชาวบ้านทำให้อย่างขาดการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ดี เงินทุนหมุนเวียนไม่ต่อมีเพราะเป็นสินค้าที่ขายยาก เป็นสินค้าที่มีความต้องการของลูกค้าเฉพาะกลุ่ม ลูกค้าที่มาซื้อไปขายต่อ มักจะซื้อโดยเงินเชื่อ และติดค้างค่าสินค้าเป็นเวลานาน ไม่มีการวางแผนในการทำงานอย่างเป็นระบบ ไม่มีการบริหารจัดการที่ดี โดยเฉพาะระบบบัญชี-การเงิน ทำให้ไม่ทราบต้นทุนการผลิตที่แท้จริง

ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนใช้การประมาณต้นทุนราคาขาย และประมาณราคาขายสินค้า ทำให้ไม่ใช่ต้นทุนและราคาที่แท้จริง

อันดับต่อมาคือ การที่กลุ่มวิสาหกิจตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลจึงไม่เป็นที่รู้จักของลูกมากนัก ซึ่งทางกลุ่มวิสาหกิจอยากให้หน่วยงานภาครัฐทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและรัฐบาลโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สนับสนุนด้านการให้ความรู้และการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการบริหารจัดการด้านต่างๆ นอกจากนั้นก็เป็นเรื่องรัฐควรจะสนับสนุนเงินทุนเพื่อดำเนินกิจการเช่น การลดเงื่อนไขการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินลงเพื่อให้วิสาหกิจชุมชนสามารถขอสินเชื่อได้ง่ายขึ้น และสุดท้ายการช่วยสนับสนุนด้านการตลาดเช่น การประชาสัมพันธ์ การหาสถานที่จำหน่ายสินค้า และการเป็นสื่อกลางระหว่างผู้ขายสินค้ากับผู้บริโภค เป็นต้น

กรณีศึกษาวิสาหกิจผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว “กลุ่มข้าวชุมชน บ้านหนองเสือ”

กลุ่มกลุ่มข้าวชุมชน บ้านหนองเสือ เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่จัดตั้งขึ้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 โดยมีนางนิรันดร์ เสียงอ่อน เป็นหัวหน้ากลุ่ม มีจุดมุ่งหมายเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบรรจุถุงเพื่อออกจำหน่ายแก่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโดยทั่วไป เช่น พันธุ์ข้าวเสียงพัทลุง พันธุ์ข้าวชัยนาท และพันธุ์ข้าวพิษณุโลก 2 เป็นต้น

หลังจากจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนแล้ว ได้รับการสนับสนุนพันธุ์ข้าวจากศูนย์วิจัยข้าวจังหวัดปัตตานี จำนวน 800 กิโลกรัม แต่หลังจากนำมาปลูก ก็พบกับปัญหาน้ำท่วม ทำให้ผลผลิตไม่ได้ตามเป้าหมาย ในปี พ.ศ. 2555 ได้รับการสนับสนุนมา 2,000 กิโลกรัม ซึ่งตั้งแต่ดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนมา 12 ปี สามารถผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการเมล็ดพันธุ์ข้าวของชุมชนได้ในบางปี และเป็นส่วนน้อย เพราะส่วนใหญ่จะพบกับปัญหาอุทกภัย

ซึ่งการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน สามารถแก้ปัญหาความยากจนได้เพียงเล็กน้อย เพราะอุปสรรคสำคัญเกิดจากภัยธรรมชาติ โดยเฉพาะอุทกภัยเป็นปัญหาสำคัญ ถึงแม้จะมีระบบคลองส่งน้ำก็ไม่สามารถช่วยได้นัก และในบางครั้งคลองส่งน้ำก็มีน้ำทะเลหนุน ทำให้ไม่สามารถนำน้ำในคลองมาทำการเกษตรได้ ซึ่งอยากให้รัฐมาช่วยแก้ปัญหาเรื่องน้ำท่วม และการจัดการไม่ให้คลองมีน้ำทะเล หรือมีการจัดการระบบชลประทานที่ดีกว่านี้

ในด้านการสนับสนุนจากภาครัฐพบว่า หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้ให้การสนับสนุนใดๆ มีเพียงสำนักงานเกษตรอำเภอ ที่คอยช่วยเหลือด้านความรู้และการฝึกอบรม แต่อย่างไรก็ตาม สำนักงานเกษตรอำเภอก็ไม่สามารถสนับสนุนเรื่องเงินทุนได้

กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ตำบลชะแล้

วิสาหกิจชุมชน กลุ่มเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ตำบลชะแล้ มีสมาชิกโดยส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ดังนั้นวิสาหกิจชุมชนนี้จึงเน้นการทำกิจกรรมร่วมกันของผู้สูงอายุในชุมชน โดยปัจจุบันมีสมาชิกในกลุ่ม 40 คน มีทรัพย์สินประมาณ 80,000 บาท และเงินทุนหมุนเวียนประมาณ 18,000 โดยเฉลี่ยมีกำไรต่อปีประมาณ 20,000 บาท โดยมีผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นคือสมุนไพรประเภทต่างๆ อาทิเช่น สบู่ ยาสระผม ยานวดสมุนไพร ยาต้มสมุนไพร ลูกประคบ ข้าวสารบรรจุถุงที่ผลิตจากเกษตรกรในชุมชน เป็นต้น

ปัญหาหลักของวิสาหกิจนี้คือ การตลาด เพราะยังเป็นการผลิตเพื่อขายในชุมชน และนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในตำบลชะแล้เป็นส่วนใหญ่ ถัดมาคือ สมาชิกส่วนใหญ่ของ

วิสาหกิจชุมชนเป็นผู้สูงอายุ ทำให้มีกำลังการผลิตไม่ได้เต็มที่ แต่อย่างไรก็ตามวิสาหกิจชุมชนนี้ก็สามารถดำเนินตามวัตถุประสงค์ได้คือ การทำกิจกรรมร่วมกันของผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตามการที่มีสมาชิกถึง 40 คนนั้น ทำให้สมาชิกสามารถกระจายในครัวเรือนได้ด้วยการนำวัตถุดิบไปผลิตสบู่ ยา สระผม และอื่นๆ เพื่อใช้เอง ทำให้ไม่ต้องซื้อสินค้าจากภายนอก นอกจากนั้น การที่สมาชิกช่วยกันผลิตและนำมาจำหน่ายผ่านวิสาหกิจชุมชนก็เป็นการช่วยเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่ง

ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ตำบลชะแล้ ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์อธิบายว่า จะต้องพัฒนาวิสาหกิจชุมชนควบคู่ไปกับการท่องเที่ยว เช่น ทำให้ตำบลชะแล้กลายเป็นตำบลท่องเที่ยวในรูปแบบ Home stay และประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวรู้จักและอยากเดินทางมา ซึ่งจะสามารถเพิ่มยอดขายได้ โดยอาศัยการท่องเที่ยว และเน้นให้ Home stay หันมาใช้ผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน เช่น สบู่ ยา สระผม เป็นต้น ในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

วิสาหกิจชุมชน ยังต้องการได้รับการสนับสนุนด้านความรู้ต่างๆทั้งจากภาครัฐและเอกชน เช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ หรือการทำการตลาดผ่านระบบออนไลน์ เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันสินค้าของชุมชนได้อาศัยช่องทางเว็บไซต์ของจังหวัด เป็นช่องทางการจัดจำหน่ายช่องทางหนึ่ง นอกจากนั้น อยากให้รัฐส่งเสริมเรื่องผลิตภัณฑ์สมุนไพร ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ เพราะจะทำให้ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของวิสาหกิจชุมชนต่างๆ ได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้น

กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มหัตถกรรมไยตาลสทิงพระ

กลุ่มหัตถกรรมไยตาลสทิงพระ ผลิตสินค้าจากไยตาล เช่น กระเป๋าถือ กระเป๋าสะพาย หมวก โคมไฟ กล้องใส่นามบัตร เป็นต้น โดยใช้วัตถุดิบจากไยตาลที่หาได้ในท้องถิ่น เริ่มจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 กลุ่มหัตถกรรมในตาลนี้ มีคำสั่งซื้อจากลูกค้าตลอด การไปออกงานแสดงสินค้าก็ได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินกิจการก็ยังมีอุปสรรค และไม่สามารถขยายตลาดได้อย่างกว้างด้วยเหตุผลดังนี้ เช่น เมื่อมีคำสั่งซื้อมาก แต่ไม่สามารถผลิตได้ตามคำสั่งซื้อ เพราะกำลังแรงงานสมาชิกในวิสาหกิจมีไม่พอ ขาดเครื่องจักร เช่น เครื่องทอ เครื่องรีดไม้ ในการทำ โคร่งไม้ของโคมไฟ ต้นทุนสินค้าราคาแพงเพราะใช้แรงงานเป็นหลัก มีต้นทุนค่าแรงงานสูง คิดเป็นประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์ของต้นทุนการผลิต นอกจากนั้นในปัจจุบันวัตถุดิบซึ่งคือไยตาลหายากมากขึ้น ทำให้วัตถุดิบที่จะส่งให้สมาชิกกลุ่มเพื่อการผลิตมีน้อย ส่งผลให้ผลิตไม่ทันตามคำสั่งซื้อ

ต่อมาคือปัญหาด้านเงินทุน กล่าวคือถึงแม้จะมีสถาบันการเงินจำนวนมากที่สามารถปล่อยกู้ให้แก่วิสาหกิจชุมชนได้ แต่กลุ่มหัตถกรรมไยตาลสทิงพระ ก็ไม่สามารถกู้เงินจากสถาบันการเงินได้ เหตุเพราะปัญหาภายในองค์กรตนเอง คือ ไม่มีสมาชิกคนใดอยากจะเซ็นค้ำประกันสำหรับการกู้เงินของวิสาหกิจกลุ่มหัตถกรรมไยตาลสทิงพระ เพราะไม่ยอมรับผิดชอบต่อวิสาหกิจในเรื่องการเงินดังกล่าว สุดท้ายคือด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ เพราะถึงแม้จะมีหน่วยงานภาครัฐมาช่วยออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ แต่กลุ่มหัตถกรรมไยตาลก็ไม่มีความสามารถในการผลิตตามแบบนั้นได้ เพราะขาดเครื่องมือและอุปกรณ์

นอกจากนั้น ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความชำนาญเฉพาะด้านการผลิต แต่ไม่มีความชำนาญทางด้านการตลาด ทางกลุ่มจึงแก้ปัญหาด้วยการขายสินค้าให้แก่บริษัทที่มีความชำนาญทางการตลาด ซึ่งเป็นบริษัทที่เครือข่ายของสมาชิกจัดตั้งขึ้นเพื่อทำการตลาดอย่างเดียว โดยเครือข่ายที่จัดตั้งบริษัท

เพื่อทำการตลาดให้กลุ่มวิสาหกิจนี้ มีความชำนาญ ความรู้ และได้รับการศึกษาขั้นสูงในการบริหารจัดการ

ในการสนับสนุนจากภาครัฐที่ผ่านมารัฐได้ให้ความรู้ ช่วยเหลือโดยการฝึกอบรม แต่รัฐไม่มีเงินสนับสนุน นอกจากนั้นภาครัฐยังช่วยเหลือเรื่องการจัดงานแสดงสินค้าตามจังหวัดต่างๆ และให้วิสาหกิจชุมชนไปแสดงสินค้าโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งถ้ารัฐสามารถช่วยเหลือด้านจัดหาอุปกรณ์เพื่อการผลิตให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยไม่มีค่าใช้จ่ายหรือให้ผ่อนส่งได้โดยไม่ต้องค้ำประกัน ก็จะส่งผลดีต่อการผลิตต่อไปในอนาคต

กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าบาติกเกาะเพชร

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าบาติกเกาะเพชร ดำเนินกิจการมาได้ 8 ปี มีสมาชิก 7 คน ผลิตเสื้อผ้าบาติก ส่งหน่วยงานราชการ เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคราชการ และมหาวิทยาลัยต่างๆ เป็นต้น ที่ผ่านมารับการสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น การอบรมด้านต่างๆ ได้รับการสนับสนุนผ้ามาสองม้วน และเตารีดไอน้ำตอนจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน โดยเฉลี่ยขายได้ประมาณพันกว่าตัวต่อปี

ปัญหาหลักคือ การตลาดเพราะตลอดระยะเวลา 8 ปีที่ผ่านมา ผลิตเพื่อขายหน่วยงานภาครัฐเป็นหลัก การไปออกงานแสดงตามงานต่างๆ ที่หน่วยงานภาครัฐจัดขึ้นมาก็สามารถไปได้เพียงในจังหวัดหรือพื้นที่ของตนเอง เพราะสมาชิกวิสาหกิจต่างก็มีภาระทางบ้านที่ต้องดูแล ทำให้วิสาหกิจชุมชนเปรียบเสมือนเป็นเพียงอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้กันเท่านั้น นอกจากนั้นสินค้ายังมีราคาแพงต่ำสุดอยู่ที่ราคา 450 บาทต่อหนึ่งตัว ด้วยต้นทุนการผลิตแพง เช่น ค่าแรงงานในการตัดเย็บ ค่าสี เป็นต้น อย่างไรก็ตามการมาดำเนินกิจการวิสาหกิจ ถือว่าเป็นการเพิ่มรายได้แม้เพียงเล็กน้อย ทำให้สามารถนำรายได้มาใช้จ่ายในชีวิตประจำวันได้ และช่วยบรรเทาหนี้สินบางอย่างได้เช่นกัน

กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์กระจูดราตรีชะอวด

วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์กระจูดราตรีชะอวด มีสมาชิกประมาณ 8 คน ผลิตกระเป๋าถือ กระเป๋าสะพาย และผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่ทำมาจากต้นกระจูด โดยมีการออกแบบผลิตภัณฑ์ด้วยตนเอง และวัตถุดิบที่นำมาผลิตประมาณ 90 เปอร์เซ็นต์ เป็นสินค้าจากชาวบ้าน หรือวิสาหกิจชุมชนอื่นๆ เช่น สั่งซื้อผ้าบาติกจากวิสาหกิจชุมชนที่จังหวัดภูเก็ตมาตัดเย็บเป็นสายสะพายกระเป๋า หรือผูกเป็นโบว์กระเป๋า เป็นต้น

ผู้ประกอบการวิสาหกิจนี้ ผลิตสินค้าคุณภาพดี มีการออกแบบ และเลือกทำการตลาดกลุ่มลูกค้าผู้มีรายได้ค่อนข้างสูง มีการทำการตลาดผ่านงานแสดงสินค้าต่างๆ ที่ภาครัฐสนับสนุนให้ไปขายโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย มีเว็บไซต์เป็นของตนเองขายผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งในปัจจุบันวิสาหกิจกระจูดราตรีชะอวดผลิตสินค้าได้มาจำนวนเท่าไรก็ขายสินค้าได้หมด อย่างไรก็ตามถึงแม้จะขายสินค้าได้หมดแต่ก็ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ ด้วยสาเหตุดังต่อไปนี้ 1) ผลิตไม่ทันกับคำสั่งซื้อ เพราะใช้แรงงานสมาชิกวิสาหกิจผลิตเป็นหลัก ทุกชิ้นต้องใช้เวลาในการผลิตพอสมควร 2) วัตถุดิบคือ กระจูด หาได้ยากขึ้น จึงมีวัตถุดิบสำหรับการผลิตน้อย 3) ปัญหาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ เช่น การเป็นเชื้อราที่กระจูด ทำให้สินค้าเสียหาย 4) แรงงาน เพราะวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์กระจูดราตรีชะอวด มีลักษณะเป็นผู้บริหารจัดการการผลิตสินค้า ด้วยการจ้างชาวบ้านให้ผลิตสินค้าให้ ซึ่งถ้าชาวบ้านหยุดงาน การผลิตก็จะหยุดชะงัก ซึ่งในปัจจุบันชาวบ้านที่รับจ้างผลิตมีการหยุดงานตาม

เทศกาลต่างๆ เช่น เทศกาลวันทางศาสนา งานแต่งงาน งานศพ งานบวช งานบุญประเพณีต่างๆ ทำให้การผลิตมีความล่าช้า

นอกจากปัญหาดังกล่าว ยังพบปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ เพราะผลิตภัณฑ์โดนลอกเลียนแบบ ซึ่งวิสาหกิจฯ แก้ปัญหาด้วยการไปจดอนุสิทธิบัตรของกระทรวงพาณิชย์ในผลิตภัณฑ์หลากหลายชนิด แต่อย่างไรก็ตามการลอกเลียนแบบก็ยังมีอยู่อย่างกว้างขวาง และผู้ลอกเลียนแบบยังสามารถขายสินค้าได้ในราคาต่ำกว่าเจ้าของลิขสิทธิ์ตัวจริง เพราะสินค้าที่ลอกเลียนแบบผลิตออกมาในจากโรงงานในรูปแบบสินค้าอุตสาหกรรมที่ผลิตในคราวละมากๆ จึงมีต้นทุนที่ค่อนข้างต่ำ

ในด้านของวัตถุดิบที่มาจากทรัพยากรธรรมชาติพบว่า กระจุดมีปริมาณลดลง หายากขึ้น ทำให้วัตถุดิบในการผลิตมีจำนวนลดลง ซึ่งเกิดจากปัญหาหลายประการ เช่น การเกิดไฟไหม้ป่าพรุอยู่บ่อยครั้ง หรือการใช้ทรัพยากรอย่างไม่จำกัดโดยขาดการทดแทน เป็นต้น

กรณีศึกษาวิสาหกิจกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านคลองฉนวน

กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านคลองฉนวน เป็นวิสาหกิจชุมชนผลิตน้ำตาลโตนด ดำเนินกิจกรรมการผลิตมาประมาณ 10 ปี มีสมาชิก 7 คน มีการผลิตเพื่อไปขายในงานแสดงต่างๆ ที่ภาครัฐสนับสนุน และให้ไปจัดแสดงและขายสินค้าโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ยังผลิตตามคำสั่งผลิตที่ลูกค้าโทรศัพท์เข้ามาสั่งซื้อ และมารับสินค้าเอง โดยในปัจจุบันสิ่งที่ทางกลุ่มวิสาหกิจอยากให้ภาครัฐสนับสนุนเรื่องงบประมาณในการปรับปรุงอาคาร เพื่อจะขยายกิจการ เพราะกลุ่มวิสาหกิจฯ ไม่มีเงินทุนเพื่อใช้ลงทุนดังกล่าว และไม่มีความสามารถในการกู้เงินจากสถาบันการเงิน

ปัญหาด้านการตลาดเป็นปัญหาหนึ่งที่พบเพราะ สินค้าจะขายได้เป็นช่วงๆ ตามฤดูกาลท่องเที่ยว กล่าวคือ ถ้าเป็นช่วงฤดูกาลการท่องเที่ยวของพื้นที่ภาคใต้ สินค้าของกลุ่มวิสาหกิจฯ ก็จะได้รับคำสั่งซื้อจากผู้ขายสินค้าตามแหล่งท่องเที่ยว แต่ถ้าช่วงไหนไม่ใช่ฤดูกาลการท่องเที่ยวคำสั่งซื้อก็น้อยมาก นอกจากนั้น ด้วยสมาชิกกลุ่มเป็นแม่บ้านจึงค่อยจะสะดวกไปขายในงานแสดงต่างๆ ที่ทางราชการจัดให้ นอกจากนั้นทางกลุ่มกำลังพัฒนาตนเองไปสู่การได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน และมาตรฐานของ อย. (องค์การอาหารและยา) ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจฯ ยังต้องการให้หน่วยภาครัฐช่วยเหลือในการพัฒนาตนเองไปสู่มาตรฐานดังกล่าว ต่อไป

กรณีศึกษาวิสาหกิจสตรีทำขนมบ้านชะแม

กลุ่มวิสาหกิจสตรีทำขนมบ้านชะแม มีสมาชิกกลุ่ม 8 คน ผลิตขนมงาขาว งาดำ ขนมโก๋สอดไส้ มะม่วงหิมพานต์เคลือบตาลโตนด ขนมลากรอบ เป็นต้น เริ่มรวมกลุ่มวิสาหกิจตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2541 สำหรับการดำเนินกิจการหลังจากจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ก็ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในการไปขายและแสดงสินค้าตามงานแสดงสินค้าที่ภาครัฐเป็นผู้จัดโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย แต่อย่างไรก็ตามการไปออกงานแสดงโดยส่วนมากไม่ได้กำไร และประมาณมากกว่า 60 เปอร์เซ็นต์ของการไปออกงานแสดงจะเสมอตัว คือ เท่าทุนเมื่อรวมกับค่าเดินทาง ค่าขนส่งแล้ว ในด้านปัญหาด้านการตลาดพบว่า วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกันในด้านความไม่แน่นอนทางการตลาด ขายได้บ้าง ไม่ได้บ้าง และใช้การผลิตเมื่อมีคนสั่งซื้อ นอกจากนั้นขนมที่ผลิตได้มานั้น มักจะอยู่ได้ไม่นาน ถึงแม้จะมีหน่วยงานภาครัฐนำไปวิจัยเพื่อให้ขนมอยู่ได้นานยิ่งขึ้น แต่ก็ยังไม่ผลวิจัยตอบกลับมาว่าวิสาหกิจชุมชนฯ ควรจะทำการผลิตอย่างไรเพื่อให้อยู่ได้นานขึ้น (มากกว่า 1 เดือน โดยไม่ต้องแช่เย็น) ในการแก้ปัญหานี้ สำนักงานเกษตรอำเภอ / จังหวัด พยายามส่งเสริม สนับสนุนด้วยการฝึกอบรมให้ แต่

ปัญหาการจัดการด้านการตลาด เช่น กลยุทธ์การขาย ช่องทางการจัดจำหน่าย ก็ยังเป็นปัญหาของวิสาหกิจชุมชนฯ เพราะสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมาจากพื้นฐานความรู้ที่ไม่สูงนัก และเติบโตมาในสังคมการใช้แรงงานในภาคเกษตรกรรม การพัฒนาด้านการตลาด จึงยังเป็นอุปสรรคสำคัญ

ปัญหาถัดมาคือ เรื่องเงินทุนหมุนเวียน เพราะวิสาหกิจขายแบบเงินเชื่อ คือให้ลูกค้ามารับสินค้าไปก่อนแล้วมาจ่ายในภายหลัง โดยอาศัยความเชื่อใจกัน ตามแบบสังคมในชนบท ซึ่งทำให้เงินสดหมุนเวียนไม่ค่อยมี เพราะผู้ซื้อมักจะนำเงินมาจ่ายเมื่อนำสินค้าไปแล้วขายได้หมดแล้วและจะมารับสินค้าไปขายใหม่จึงจะจ่ายของค้างเก่า ซึ่งทำให้ระบบการเงินของวิสาหกิจชุมชนนี้ไม่ค่อยมีสภาพคล่องเท่าที่ควร ในการสนับสนุนจากรัฐนั้น วิสาหกิจชุมชนนี้อยากให้รัฐช่วยสนับสนุนด้านการตลาด เช่น การที่รัฐเป็นผู้จัดการด้านช่องทางการจัดจำหน่ายและช่วยทำการตลาดให้วิสาหกิจชุมชน นอกจากนั้น ก็คือเรื่องการสนับสนุนเงินทุนในรูปแบบของเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำหรือปลอดดอกเบี้ย เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงกิจการ เป็นต้น

กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปลูกตาลบ้านชายเคือง

วิสาหกิจชุมชนแปรรูปลูกตาลบ้านชายเคือง ผลิตน้ำตาลสด ลูกตาลลอยแก้ว วุ้นกรอบ เป็นต้น โดยเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากมะพร้าวที่รับซื้อจากชาวบ้านในชุมชน โดยมีสมาชิกวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด 6 คน เริ่มดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 จากการศึกษาพบว่า สินค้าเก็บได้ไม่นาน ทำให้ต้องผลิตตามคำสั่งซื้อของลูกค้าเพียงเท่านั้น และใช้วิธีการผลิตแบบภูมิปัญญาชาวบ้าน แต่ก็ยังพบกับปัญหาเรื่องอุปกรณ์การผลิตซึ่งคืออุปกรณ์ที่ทันสมัยที่จำเป็นต้องใช้เพื่อให้ได้คุณภาพ มาตรฐาน และความสะอาด ยังมีไม่ครบ และทางวิสาหกิจชุมชนไม่สามารถจัดซื้อจัดหาได้ด้วยตนเองเพราะมีราคาสูง จึงอยากให้ภาครัฐช่วยสนับสนุนเรื่องเงินทุน

นอกจากนั้น การตลาดยังเป็นปัญหาหลัก เพราะผลิตเพื่อขายที่หน้าร้าน ณ สถานที่ตั้งวิสาหกิจ และผลิตบางส่วนเพื่อไปขายตามงานแสดงสินค้าต่างๆที่ภาครัฐสนับสนุนเท่านั้น แต่การไปแสดงสินค้าในพื้นที่ต่างๆ ก็มีข้อจำกัดด้านต้นทุนการเดินทาง ผู้ประกอบการวิสาหกิจจึงเลือกที่จะเดินทางไปแสดงและขายสินค้าเฉพาะในจังหวัดสงขลา พัทลุง นครศรีธรรมราช หรือจังหวัดใกล้เคียงเท่านั้น เพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย นอกจากนั้น ยังผลิตน้ำตาลสดบางส่วนบรรจุขวดส่งพ่อค้าคนกลาง ที่นำไปขายในประเทศมาเลเซียอีกต่อหนึ่ง โดยพ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อจะนำไปตัดยี่ห้อหรือตราสินค้าของตนเองเมื่อไปถึงประเทศมาเลเซีย

กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรฝักกูดรุ่งเรือง

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรฝักกูดรุ่งเรือง มีสมาชิกจำนวน 9 คน ผลิตจมูกข้าวกลิ้งเพื่อสุขภาพ ใช้ชงดื่มเพื่อสุขภาพของร่างกาย วิสาหกิจชุมชนนี้มีการผลิตและการออกแบบบรรจุภัณฑ์ค่อนข้างดี แต่ปัญหาหลักคือการตลาด เพราะถึงแม้จะไปขายสินค้าตามงานแสดงที่ภาครัฐสนับสนุน หรือมีการประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของจังหวัด หรือนำไปฝากขายจามวิสาหกิจชุมชนอื่นๆ ในพื้นที่ ก็ยังขายไม่ค่อยดีนัก ทำให้รายได้ไม่แน่นอน และไม่มีเงินสดหมุนเวียน การประกอบวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นการเสริมรายได้เพียงเล็กน้อยจากอาชีพอื่นๆ ที่ทำอยู่เป็นประจำ

กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนเรียนรู้เกษตรธรรมชาติบางแก้ว

วิสาหกิจชุมชนเรียนรู้เกษตรธรรมชาติบางแก้ว ผลิตทำเครื่องจักสาน เสื่อ กระเป่า ตะกร้า และอุปกรณ์เครื่องใช้ในบ้านอาทิ ที่รองหม้อหุงข้าวจากก้านมะพร้าว ที่รองแก้ว และมีผลิตภัณฑ์อื่นอีกเช่น ผลิตข้าวสังหยด ขนมห่มยอด ข้าวเกรียบ น้ำจิ้มกั่ว ฯลฯ โดยปัจจุบันสินค้ายังไม่เป็นที่รู้จักหลากหลาย ยังไม่มีหน่วยงานของภาครัฐเข้ามาเท่าที่ควร ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นชาวบ้านร่วมมือและจัดกลุ่มกันเองโดยมีพี่หวิน (นางนลินี และครอบครัว) เป็นผู้นำทีมและหาวัตถุดิบรวมทั้งลงทุนในการซื้อวัสดุหรืออุปกรณ์ต่างๆ ก่อน นอกจากนั้นยังพบว่าขาดตลาดที่ต้องการสินค้าพวกนี้ที่แน่นอน เพราะไม่มีระบบการส่งเสริมการตลาด และกลยุทธ์การตลาดที่ดี แต่ยังสามารถขายได้กับคนทั่วไปและนักท่องเที่ยวรายย่อยๆ ที่เข้ามาเยี่ยมชมกลุ่มวิสาหกิจและชุมชน ซึ่งก็มีจำนวนไม่มากนักต่อเดือน

ที่ผ่านมาตั้งแต่ดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน ยังไม่มีภาครัฐเข้ามาให้การสนับสนุนในเรื่องต่างๆเลย ทางกลุ่มจัดกันเอง เคยมีภาครัฐเข้ามาสอบถามและบอกว่าจะเข้ามาสนับสนุนให้งบประมาณในการพัฒนาวิสาหกิจแต่ก็เงียบหายไป ซึ่งทางกลุ่มวิสาหกิจอยากให้รัฐสนับสนุนเรื่องการทำการตลาด เช่น ทำอย่างไรจะให้สินค้าที่ต้องการของตลาดและผู้พบเห็น เพื่อที่จะกระจายรายได้ให้ทั่วถึงกับคนที่สนใจและมีฝีมือในงาน อยากให้รัฐมาช่วยแนะนำว่าทำอย่างไรจะพัฒนามาตรฐานสินค้าให้ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน รัฐควรจะสนับสนุนเรื่องงบประมาณและช่วยในการพัฒนาฝีมือแรงงาน ความรู้ความสามารถด้านต่างๆ เพื่อให้ชาวบ้านสามารถบริหารจัดการวิสาหกิจให้สามารถแข่งขันได้ต่อไปในอนาคต

กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนอำเภอรัตนภูมิ (ผลิตภัณฑ์รังนก)

เริ่มก่อตั้งประมาณปี พ.ศ. 2553 อยู่ที่ศูนย์สาธิตฝึกอาชีพเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอรัตนภูมิ โดยเป็นผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์จากครีมนังนก เพื่อใช้เป็นครีมบำรุงผิวพรรณของร่างกายและบริเวณใบหน้า นอกจากนั้นยังผลิตและจำหน่ายสินค้าน้ำมันเทพธำโร ซึ่งเป็นน้ำมันที่สกัดจากเมล็ดเทพธำโร ด้วยมีคุณสมบัติในการรักษาต่างๆ เช่น แก้ไอ เจ็บคอ ขับเสมหะ เป็นต้น และยังผลิตสินค้าที่ทำด้วยมือ (Handicraft) เช่น ดอกไม้ประดิษฐ์ ลูกปัดร้อยเป็นพวงกุญแจ เป็นต้น

ในส่วนของผลิตภัณฑ์ครีมนังนก ทางกลุ่มวิสาหกิจจะเป็นผู้ซื้อวัตถุดิบ และจัดส่งวัตถุดิบให้คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นผู้ผลิตให้ เพราะทางกลุ่มวิสาหกิจฯ ไม่มีความพร้อมในด้านอุปกรณ์การผลิต ซึ่งหลังจากคณะเภสัชศาสตร์ ผลิตให้แล้ว ทางกลุ่มก็จะรับสินค้าสำเร็จรูปมาบรรจุหีบห่อและจัดจำหน่ายด้วยตนเอง ในส่วนของสินค้าน้ำมันเทพธำโร ทางกลุ่มวิสาหกิจฯ ก็สั่งน้ำมันจากผู้ผลิตและเป็นเพียงผู้นำมาบรรจุและจำหน่ายเท่านั้น

ในปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจฯ ได้รับการสนับสนุนการจัดทำบ้านรังนกจากบริษัท ปูนซีเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) เพื่อทำให้กลุ่มวิสาหกิจฯ สามารถลดต้นทุนการผลิตและไม่ต้องสั่งซื้อวัตถุดิบในอนาคตอันใกล้ ซึ่งในอนาคตทางกลุ่มวิสาหกิจฯ มีแนวคิดที่จะพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นผู้ผลิตสินค้าด้วยตนเองต่อไป และพยายามพัฒนาตนเองไปสู่การใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นเพื่อลดต้นทุนการผลิตพัฒนาสินค้าให้สามารถมีอายุการเก็บรักษาให้นานยิ่งขึ้น เพราะปัจจุบันครีมนังนกมีอายุการเก็บรักษาเพียง 30 วัน ส่วนทางสำนักงานเกษตรอำเภอรัตนภูมิ ให้ความช่วยเหลือด้านความรู้ในการบริหารจัดการด้านต่างๆ เช่น การวางแผน และการสนับสนุนให้ไปจัดแสดงสินค้าในงานแสดงสินค้าที่มีภาครัฐเป็นผู้จัดโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเช่าพื้นที่จำหน่ายสินค้า

ในด้านปัญหาของกลุ่มวิสาหกิจพบว่า 1) การที่วิสาหกิจฯ ไม่ได้ใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชน ทำให้ต้องมีต้นทุนในการสั่งซื้อ ซึ่งทางกลุ่มวิสาหกิจฯ กำลังหาทางแก้ไขปัญหานี้ 2) ทางกลุ่มวิสาหกิจฯ ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานวิสาหกิจชุมชน หรือ มาตรฐานต่างๆ เช่น อ.ย. เป็นต้น จึงยังไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกค้าได้เท่าที่ควร 3) ไม่มีอุปกรณ์ในการผลิตสินค้าที่ตนเองจัดจำหน่าย 4) สมาชิกบางส่วนต้องการตั้งกลุ่มเพื่อกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินเพื่อมาใช้ส่วนตัว ไม่ได้คิดที่จะนำมาบริหารจัดการในวิสาหกิจฯ ทำให้บริหารจัดการยาก 5) ขาดการประชาสัมพันธ์ โดยเฉพาะผ่านระบบสินค้าออนไลน์ 6) การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อติดต่อสื่อสารในการทำตลาดต่างประเทศเป็นปัญหาหนึ่ง เพราะถึงแม้จะได้รับความสนใจจากกลุ่มแม่บ้านในประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ แต่ก็ไม่สามารถสื่อสารเพื่อขายสินค้าได้ 7) การเข้าสู่กระบวนการสินค้าฮาลาล เป็นสิ่งที่ต้องการมีการพัฒนาต่อไป

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มหัตถกรรมดอกไม้จากใบยางพารา บ้านหุแระ

กลุ่มวิสาหกิจฯ ตั้งอยู่ที่บ้านหุแระ หมู่ 3 ตำบลทุ่งตำเสา อำเภอหาดใหญ่ โดยเริ่มร่วมกลุ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 โดยเกิดจากแนวความคิดการหารายได้และใช้ประโยชน์จากต้นยางพารา เพราะที่ผ่านมาจากชาวบ้านจะกรีดยางเพื่อขายน้ำยางเท่านั้น ดังนั้นการพัฒนาแนวความคิดนำใบต้นยางพารามาทำเป็นดอกไม้ประดิษฐ์ จึงเป็นแนวคิดเพื่อการใช้ประโยชน์จากวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นเพื่อนำมาสร้างรายได้ให้มากขึ้น ในช่วงเริ่มต้น กลุ่มวิสาหกิจฯ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐคือกระทรวงเกษตรฯ ได้มาพบปะแลกเปลี่ยนกับชาวบ้าน และได้พาชาวบ้านไปศึกษาดูงานที่จังหวัดพังงา หลังจากนั้นศูนย์หัตถกรรมฯ ก็ได้เข้ามาช่วยเหลือในเรื่องการผลิตด้วยการฝึกสอนชาวบ้าน ช่วยออกแบบ และได้ผลิตเพื่อนำไปทดลองจำหน่าย และร่วมก่อตั้งกลุ่มวิสาหกิจฯ โดยมีร่วมก่อตั้งจำนวน 20 คน

กลุ่มวิสาหกิจฯ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยงานเช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ และกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน เป็นต้น โดยการสนับสนุนจากภาครัฐจะสนับสนุนในรูปแบบการให้ความรู้ การฝึกอาชีพ แต่ไม่ได้สนับสนุนเรื่องค่าใช้จ่ายด้านต่างๆ โดยวิสาหกิจชุมชนฯ นี้เป็นแหล่งปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน เพราะคนในชุมชนจะใช้เวลาร่วมจากการทำงานอื่นๆ มาช่วยกันผลิตดอกไม้ประดิษฐ์ สร้างรายได้เสริมและแลกเปลี่ยนพูดคุยเรื่องต่างๆ ทำให้สังคมมีความแน่นแฟ้นและมั่นคงยิ่งขึ้น

การทำการตลาด นอกจากกลุ่มวิสาหกิจฯ จะผลิตเพื่อขายสินค้าให้แก่ผู้ซื้อในท้องถิ่นแล้ว ยังผลิตเพื่อรองรับการซื้อจากทั้งในและต่างประเทศ เช่น กรุงเทพมหานคร ผลิตเพื่อขายตามงานสินค้าที่หน่วยงานภาครัฐต่างๆ เป็นผู้จัด และยังมีผลิตตามคำสั่งของลูกค้าจากอินโดนีเซีย มาเลเซีย และออสเตรเลีย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันมีปัญหาที่เกิดจากวัตถุดิบเพราะใบไม้จากต้นยางพารามีในบางฤดูกาล ดังนั้นจึงอยู่ระหว่างการแก้ปัญหาด้วยการหาวัตถุดิบทดแทนเช่น ใบโพธิ์ อีกทั้งกระบวนการผลิตต้องใช้เวลานาน ทำให้ใช้เวลาในการผลิตมาก เมื่อวัตถุดิบมีปัญหาและใช้เวลาในการผลิตนาน ก็ไม่สามารถผลิตได้ทันตามกำหนดของลูกค้าได้

วิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหาร “กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรคลองลำหลิง”

ตั้งอยู่ที่ หมู่ 13 ตำบลตำนาค อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง เป็นผู้ผลิตและจำหน่ายข้าวพอง เส้นขนมจีน โดนัทกล้วยหอม โรตีสกรอบ และขนมขาไก่ โดยในการผลิตสมาชิกในกลุ่มจะใช้เวลาที่ว่างจากการประกอบอาชีพหลักมาผลิต โดยมีการแบ่งหน้าที่กันทำ เช่น การผลิต การหีบห่อและบรรจุ

ภัณฑ์ เป็นต้น โดยจัดจำหน่ายในศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนต่างๆ ร้านค้าชุมชน สหกรณ์ที่ตั้งอยู่ในหน่วยงานราชการต่างๆ และนำไปจัดจำหน่ายในงานเทศกาลแสดงสินค้าต่างๆ

วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการผลิตได้มาจากการซื้อเส้นขนมจีนมาจากโรงงานผลิตเส้นขนมจีนที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง และบางส่วนได้จากการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น เช่น ตาลโตนด (ซื้อจากชาวบ้าน) โดยปัญหาหลักของกลุ่มวิสาหกิจคือ ความรู้ด้านการบริหารจัดการ เช่น การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ไม่มีความรู้เรื่องการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ นอกจากนี้ ก็เป็นเรื่องของบรรจุภัณฑ์ ที่ยังขาดการออกแบบให้ทันสมัย สินค้าที่ผลิตอยู่ได้ไม่นาน และทางกลุ่มวิสาหกิจฯ ไม่อยากใช้สารกันบูด และสถานที่ผลิตอยู่ไกลจากถนน ต้องเข้ามาในชุมชน ทำให้ไม่เป็นที่รู้จักของลูกค้า

ในด้านความต้องการที่อยากได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ทางกลุ่มวิสาหกิจฯ อยากให้รัฐเข้ามาสนับสนุนด้านเครื่องจักรและอุปกรณ์การผลิต รวมไปถึงเงินสนับสนุนเพื่อการพัฒนากิจการ ซึ่งบางส่วนก็ได้รับการสนับสนุนจากวิทยาลัยเทคนิคพัทลุงในส่วนของอุปกรณ์การผลิตแต่ก็ยังไม่เพียงพอ นอกจากนี้ ก็อยากให้รัฐให้ความสำคัญอย่างจริงจัง เช่น การอบรมความรู้ด้านการบริหาร การตลาด และการจัดศูนย์แสดงสินค้าของจังหวัดและเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนไปจัดแสดงเพื่อขายสินค้าได้โดยไม่มีค่าใช้จ่าย

กรณีศึกษาวิสาหกิจกลุ่มผลิตภัณฑ์จากก้านธูปฤาษีและเส้นใยพืช

ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยเป็นผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ต่างๆ เช่น ตะกร้า ก่องใส่ทึชชู หมวก และกระเป๋า เป็นต้น โดยวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตบางส่วนมาจากในชุมชน เช่น ต้นธูป บางส่วนสั่งซื้อจากภายนอก เช่น เชือกต้นกล้วย และเส้นใยของโบลาน โดยเริ่มดำเนินกิจการในปี พ.ศ. 2537 เริ่มจากสมาชิกจำนวน 25 คน แต่ปัจจุบันมีสมาชิกเหลือ 20 คน โดยการรวมกลุ่มของชาวบ้านที่มาดำเนินวิสาหกิจนี้ทำให้มีการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีรายได้เสริมจากรายได้หลัก และการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นมาเพิ่มมูลค่าทางการตลาด

กลุ่มวิสาหกิจได้รับการสนับสนุนจากหลายหน่วยงาน เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองสงขลา ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาค 11 กรมแรงงาน และสำนักงานพาณิชย์อุตสาหกรรม ในด้านการฝึกอบรม การพัฒนาทักษะ การให้กลุ่มวิสาหกิจไปจัดแสดงสินค้าโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายในงานขายสินค้าที่จัดโดยภาครัฐ จากการศึกษาพบว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์ รูปลักษณะของผลิตภัณฑ์ยังไม่ดีเท่าที่ควร สินค้ามีราคาจำหน่ายค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับสินค้าอย่างเดียวกันที่ผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรม สมาชิกยังมีทักษะไม่เพียงพอในการผลิต ทางกลุ่มมีปัญหาด้านการตลาด เช่น การที่ไม่มีตลาดจัดจำหน่ายที่แน่นอน สินค้าขรุขระง่ายอาทิเช่น ขึ้นราเมื่ออยู่ในอุณหภูมิที่มีความชื้นสูง

กรณีศึกษาวิสาหกิจกลุ่มทำสะอ้านไฮโดรโปนิคส์

เป็นกลุ่มวิสาหกิจที่ดำเนินกิจกรรมการปลูกและจำหน่ายผักปลอดสารพิษ เช่น ผักคะน้า ผักกาด ผักสลัด ผักขม ผักกวาดตุงฮ่องเต้ และผักบุ้ง เป็นต้น โดยกลุ่มวิสาหกิจตั้งอยู่ที่หมู่ 8 ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยการรวมกลุ่มวิสาหกิจฯ ทำให้มีรายได้เพิ่มจากการปลูกผักและทำงานที่บ้าน โดยใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยทักษะที่ได้จากการผลิตทางกลุ่มใช้การค้นคว้าจากทางสื่อออนไลน์ต่างๆ และไปศึกษาดูงานที่แหล่งเรียนรู้อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ โดยวัตถุดิบที่นำมาผลิตทางกลุ่มวิสาหกิจฯ จะต้องสั่งซื้อมาทั้งหมด เช่น เมล็ดพันธุ์ซื้อจากกรุงเทพฯ ส่วนปุ๋ย และ

อุปกรณ์เสริมเพื่อการผลิตต่างๆ หาซื้อได้จากภายในจังหวัดสงขลา โดยการแบ่งรายได้ทางกลุ่มจะแบ่งให้สมาชิกเป็นอัตราร้อยละของรายได้จากผักที่สมาชิกลำบากมาส่งให้กลุ่มวิสาหกิจฯ และขายได้

หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนกลุ่มวิสาหกิจฯ ประกอบไปด้วย สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองสงขลา และสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ ซึ่งช่วยดูแลเรื่องการจัดทำบัญชีและการตรวจสอบบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจฯ ปัจจุบันทางกลุ่มวิสาหกิจฯ จำหน่ายผักปลอดสารพิษตามตลาดนัดในจังหวัดสงขลา เช่น ตลาดนัดหน้ามหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา และมีการไปขายตามงานแสดงสินค้าที่ภาครัฐเป็นผู้จัดและให้ทางกลุ่มวิสาหกิจฯ ไปขายผักปลอดสารพิษโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเช่าพื้นที่

ปัญหาของวิสาหกิจชุมชนฯ เช่น ปัญหาที่เกิดจากแมลงศัตรูพืช สภาพภูมิอากาศ วัตถุดิบในการเพาะปลูกต้องซื้อทำให้มีต้นทุน ช่องทางการจัดจำหน่ายยังน้อย สมาชิกจำนวนหนึ่งยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องเกษตรอินทรีย์ทำให้เกิดความเสียหายแก่ผลผลิต และการมีสินค้าทดแทนคือผักที่ปลูกบนดินประเภทอื่นๆ

กรณีศึกษาวิสาหกิจกลุ่มกาะแมแม่ประคอง

วิสาหกิจกลุ่มกาะแมแม่ประคองเริ่มดำเนินกิจการมาตั้งแต่ประมาณเมื่อ 60 กว่าปีที่แล้ว โดยเริ่มต้นจากการผลิตขนมและพัฒนามาสู่การผลิตกาะแม ปัจจุบันตั้งอยู่บ้านเลขที่ 388/6 ตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง โดยจุดเด่นของผลิตภัณฑ์คือ กาะแมมีความหลากหลายรูปแบบ และพัฒนาบรรจุภัณฑ์จนสามารถช่วยยืดอายุการรักษา กาะแมเมื่อบรรจุแล้วจาก 7-10 วัน เป็น 20 วันในปัจจุบัน ปัญหาของกลุ่มวิสาหกิจนี้คือ ผลิตภัณฑ์เก็บได้เพียง 20 วัน ถ้าขายไม่หมดก็ต้องทิ้ง นอกจากนั้นก็เป็นเรื่องการตลาดที่ยังขาดการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ ซึ่งในด้านนี้ทางกลุ่มวิสาหกิจอยากให้รัฐเข้ามาช่วยเรื่องการส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น

กรณีศึกษาวิสาหกิจกลุ่มเหรียญโปรยทาน

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนนี้ตั้งอยู่ที่ชุมชนบ้านคองหงส์ 1 อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ปัจจุบันมีสมาชิก 5 คน โดยใช้เวลารว่างจากการทำงานประจำมาผลิตเหรียญโปรยทาน กลุ่มวิสาหกิจปัจจุบันใช้เงินทุนของสมาชิกในการลงทุน โดยเริ่มต้นกิจการมาได้ประมาณ 2 ปี โดยได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลคองหงส์ในเรื่องการสนับสนุนให้ไปขายสินค้าในงานแสดงสินค้าที่หน่วยงานราชการเป็นผู้จัด โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย กลุ่มวิสาหกิจนี้มีจุดแข็งคือบุคลากรมีความชำนาญในการผลิต สินค้าเริ่มเป็นที่รู้จัก มีช่องทางการจัดจำหน่ายที่ดี และวิสาหกิจตั้งอยู่ใกล้กับแหล่งผลิตวัตถุดิบคือ กระจาดซาซึ่งนำมาใช้ห่อเหรียญประเภทต่างๆ

อย่างไรก็ตามจากการที่มีคู่แข่งมากทำให้กำไรค่อนข้างน้อย นอกจากนั้นการคิดและการออกแบบผลิตภัณฑ์เช่น กระจาดซาห่อเหรียญมักจะโดนคู่แข่งลอกเลียนแบบ ยังขาดการประชาสัมพันธ์เท่าที่ควรและผู้ผลิตยังไม่มีสถานที่ไว้สำหรับจัดจำหน่ายและแสดงสินค้า พบปัญหาการขาดแคลนแรงงานมาช่วยผลิตในกรณีที่มีคำสั่งการผลิตมากทำให้ไม่สามารถผลิตได้ตามความต้องการของลูกค้า ยังไม่มีการจัดโครงสร้างองค์กรและการบริหารจัดการที่ดีเช่น ยังไม่มีการทำระบบบัญชีการเงิน ปัจจุบันผู้ประกอบการใช้จ่ายโดยรวมกับเงินรายได้จากส่วนอื่นๆ ทำให้ไม่สามารถคำนวณต้นทุนการผลิตได้อย่างแท้จริง ซึ่งทางกลุ่มวิสาหกิจอยากให้ภาครัฐเข้ามาสนับสนุนมากกว่านี้เช่น การพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ความรู้ทางการบริหารจัดการและการตลาด แหล่งเงินทุนเพื่อขยายกิจการ และรัฐ

ควรจัดสถานที่แสดงสินค้าเพื่อให้วิสาหกิจชุมชนได้นำสินค้าของตนไปแสดงได้ตลอดเวลาโดยไม่มีค่าใช้จ่าย เป็นต้น

กรณีศึกษาวิสาหกิจกลุ่มเพาะเห็ด

วิสาหกิจกลุ่มเพาะเห็ด ตั้งอยู่เลขที่ 342/1 หมู่ 8 ตำบลภาละมี อำเภอบางปะอิน จังหวัดพิจิตร ปัจจุบันมีสมาชิกประมาณ 25 คน โดยสมาชิกลงทุนคนละ 3,000 บาท โดยแต่ละท่านกู้ยืมเงินมาจากกองทุนหมู่บ้าน ในการปฏิบัติงานได้รับความรู้จากสำนักงานเกษตรอำเภอบางปะอินและการไปศึกษาดูงานจากวิสาหกิจอื่นๆ แล้วนำความรู้ที่ได้มาดำเนินกิจการของตนเอง ซึ่งในแต่ละวันจะมีการแบ่งงานกันมาดูแลโรงเพาะเห็ดตลอด 24 ชั่วโมง โดยแบ่งเวรกันเป็นช่วงเวลา ช่วงเวลาละ 3 คน

การดำเนินวิสาหกิจดังกล่าว มีปัญหาพอสมควรซึ่งเกิดจาก แมลงศัตรูพืช การไม่มีสถานที่ในการก่อสร้างโรงเพาะเห็ดเพราะเป็นวิสาหกิจขนาดเล็ก และยังมีปัญหาระบบการจัดการในโรงปลูกเช่น การรดน้ำมากเกินไปทำให้เห็ดเสียหาย ซึ่งปัญหาดังกล่าวทำให้รายได้จากการทำวิสาหกิจนี้ไม่มากนัก นอกจากนั้นก็เป็นเรื่องของระบบการตลาดที่สมาชิกยังไม่ได้ออกไปขายเห็ดนอกพื้นที่มากนัก ปัจจุบันจะมีพ่อค้ามาซื้อเห็ดถึงที่กลุ่มวิสาหกิจและพ่อค้าจะนำไปขายต่ออีกทีหนึ่ง ปัญหาอื่นๆ คือคู่แข่งชั้นที่ผลิตเห็ดเหมือนกันมีจำนวนมากพอสมควร ทำให้การทำการตลาดยากยิ่งขึ้น การพัฒนาต่อไปในอนาคตอยากให้รัฐสนับสนุนเงินทุนเรื่องขยายกิจการและสนับสนุนสถานที่ในการขายเห็ดอย่างถาวร เพื่อให้กลุ่มวิสาหกิจสามารถขายเห็ดของตนในพื้นที่ต่างๆ ได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องอาศัยพ่อค้าคนกลาง

กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแกะหมักรงนก

ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 96/8 หมู่ 11 ตำบลคลองแห อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตกรงนก โดยเป็นกลุ่มที่ทำหัตถกรรมจักรสานกรงนกที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่น ปัจจุบันมีสมาชิก 6 คน โดยทั้งหมดเป็นเครือญาติ และแบ่งหน้าที่กันเป็นสองฝ่ายหลักๆ คือผลิตและขาย โดยปัญหาหลักของกลุ่มวิสาหกิจนี้คือวัตถุดิบเช่น หวายและไม้ซึ่งต้องจัดซื้อมาจากผู้อื่น เพราะในท้องถิ่นไม่มีวัตถุดิบดังกล่าว นอกจากนั้นก็เป็นปัญหาเรื่องการตลาด เพราะไม่มีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ และทางร้านขายสินค้าตามที่ลูกค้ามาสั่งซื้อเท่านั้น อันดับต่อมาคือเรื่องการเงินและบัญชี เพราะทางกลุ่มวิสาหกิจไม่ได้มีการทำอย่างเป็นระบบ ในด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ทางกลุ่มวิสาหกิจอยากให้รัฐเข้ามาสนับสนุนผู้ผลิตกรงนกต่างๆ ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทำการตลาดด้านต่างๆ ร่วมกัน รวมไปถึงการจัดหาวัตถุดิบเพราะจะทำให้ได้ราคาถูกและมีวัตถุดิบเพื่อการผลิตตลอดทั้งปี และรัฐควรจัดที่แสดงสินค้าอย่างถาวรสำหรับกลุ่มวิสาหกิจต่างๆ เพื่อให้นำเสนอสินค้าของตนโดยไม่มีค่าใช้จ่ายในการเช่าพื้นที่

2. สภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา

2.1 สภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชน

ในการวิเคราะห์สภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชน ผู้วิจัยใช้หลักการวิเคราะห์บริบท (PESTLE Analysis) ซึ่งเป็นการพัฒนามาจากแนวคิดของ Aguilar (1967) โดยใช้วิธีการสังเกตการณ์ (Observation) โดยการที่ผู้วิจัยได้เดินทางไปสังเกตการณ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ลุ่มทะเลสาบสงขลาด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้คือ

1) ปัจจัยด้านการเมือง (Political factors) จากการศึกษาพบว่าพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ปี พ.ศ. 2548 ซึ่งมีเหตุผลของการประกาศพระราชบัญญัตินี้คือ “เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่เศรษฐกิจชุมชนเป็นพื้นฐานของ การพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง และโดยที่เศรษฐกิจชุมชนในปัจจุบันจำนวนหนึ่งยังอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะเข้ามาแข่งขันทางการค้าทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ สมควรให้มีการส่งเสริมความรู้และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ และการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน อันจะยังผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชน ให้มีความเข้มแข็งพร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคตไม่ว่าในระดับใด รวมไปถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบกิจการขนาดย่อมและขนาดกลางต่อไป จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้” (พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548, 2548) ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ทำให้การรวมกลุ่มของวิสาหกิจชุมชนต่างๆ ได้รับการรับรองและจดทะเบียนโดยหน่วยงานภาครัฐ ทำให้ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมด้านต่างๆ เช่น ความรู้ทางด้านการบริหารจัดการ ทักษะและมีมือแรงงาน บางวิสาหกิจก็ได้รับการสนับสนุนเนื่องเงินทุนหรืออุปกรณ์เพื่อการผลิต นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนให้ไปขายสินค้าในงานแสดงสินค้าที่ภาครัฐเป็นผู้จัดโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเช่าพื้นที่

2) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ (Economic factors) จากการศึกษาพบว่า กลุ่มทะเลสาบสงขลามีความได้เปรียบทางด้านเศรษฐกิจอยู่หลายประการ โดยสภาพเศรษฐกิจโดยรวมของพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลามีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญคือ การขยายตัวทางการท่องเที่ยว การใช้จ่ายภาคเอกชน การลงทุนภาคเอกชน การส่งออก และการใช้จ่ายภาครัฐบาลในเขตพื้นที่เป็นต้น และในขณะเดียวกันภาคการเกษตรก็ได้รับผลดีจากยางพาราซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่ราคาขยับตัวเพิ่มขึ้น รวมถึงการทำประมงที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน จากปัจจัยทั้งหลายประการนี้ทำให้ปริมาณเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น

ซึ่งจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจดังกล่าว วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นส่วนหนึ่งทางสังคมและเศรษฐกิจที่ช่วยทำให้เศรษฐกิจในครัวเรือนดีขึ้นและประชาชนในพื้นที่ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ด้วยการมาสร้างรายได้จากการรวมกลุ่มวิสาหกิจเพื่อการผลิต การค้า และการบริการต่างๆ นอกจากนี้วิสาหกิจชุมชนยังเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางสังคมของคนในสังคมนั้นๆ และยังเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ แม่บ้าน และบุคคลทั่วไปให้มาใช้เวลาว่างทำกิจกรรมร่วมกันได้สนิทกัน และมีรายได้เสริม ซึ่งดีกว่าจะอยู่บ้านเฉยๆ โดยไม่ทำอะไรเลย

3) ปัจจัยทางด้านสังคม (Social factors) จากการศึกษาพบว่า วิสาหกิจชุมชนทำให้การย้ายถิ่นฐานเพื่อหางานทำลดลง เพราะสมาชิกในชุมชนสามารถทำงานที่บ้านของตนเองได้ ซึ่งทำให้การตั้งถิ่นฐานในสังคมชนบทโดยคนรุ่นใหม่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเพราะไม่ต้องย้ายออกไปหางานทำที่อื่นๆ ซึ่งทำให้หัวหน้าครอบครัว สามี-ภรรยา สามารถทำงานที่บ้านได้ก็มีโอกาสได้อยู่ดูแลบุตร หลานของตนเอง และสามารถดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวเช่น พ่อ-แม่ หรือ ปู่-ย่า ตา-ยาย ได้ดียิ่งขึ้น ครอบครัวอบอุ่นเพราะได้อยู่ใกล้ชิดกัน การดำรงรักษาประเพณีวัฒนธรรมก็ยังคงสามารถถ่ายทอดไปสู่รุ่นถัดไปได้ง่ายมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าชุมชนในแต่ละพื้นที่จะมีความสามารถและทักษะทางการผลิต

เป็นอย่างดี เพราะได้รับการถ่ายทอดมาจากรุ่นพ่อ-แม่ หรือรุ่นก่อนหน้า เป็นต้น เพราะการผลิตของวิสาหกิจชุมชนจำนวนมากเกิดจากการผลิตโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถ่ายทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น

4) ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี (Technological factors) จากการสำรวจพบว่า สิ่งแวดล้อมทางด้านเทคโนโลยีของประเทศและพื้นที่ศึกษามีการพัฒนาไปอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตามชาวบ้านที่รวมกลุ่มกันดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยในการบริหารจัดการค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยในด้านการตลาด ในส่วนของการพัฒนาตนเองด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในด้านทักษะการบริหารจัดการและทักษะการผลิต วิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลามีการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาความรู้ได้เป็นอย่างดีเช่น การศึกษาดูงานวิสาหกิจอื่นๆ การไปฝึกอบรมตามโครงการของรัฐ และพัฒนาตนเองในด้านอื่นๆ

5) ปัจจัยทางนิเวศวิทยา (Ecological factors) ในพื้นที่ลุ่มทะเลสาบสงขลา ทรัพยากรธรรมชาติที่วิสาหกิจชุมชนเคยใช้เป็นวัตถุดิบของการผลิต มีปริมาณลดลงเป็นอย่างมาก เช่น ในวิสาหกิจผลิตสินค้าที่มาจากต้นกระจุต ก็ขาดแคลนกระจุตที่จะนำมาใช้ในการผลิต หรือการเกิดฝนทิ้งช่วงอันสืบเนื่องมาจากผลกระทบจากสภาวะโลกร้อน ก็ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจทางการเกษตรเช่น กลุ่มวิสาหกิจผลิตข้าว หรือกลุ่มวิสาหกิจที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เป็นต้น

2.2 วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา

จากการศึกษาวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา ผู้วิจัยสามารถนำมาวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ได้ดังนี้

จุดแข็ง (Strengths)

1. ความสามารถของกำลังคน
2. ความได้เปรียบด้านวัตถุดิบที่มีราคาต่ำ
3. วัตถุดิบเพื่อการผลิตหาได้ในท้องถิ่น
4. ความมั่นคงทางการเงิน
5. ต้นทุนในการผลิตต่ำ
6. ชื่อเสียงด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์
7. ต้นทุนในการจัดจำหน่ายต่ำ
8. ความสามารถในการสร้างกำไรสูง

จุดอ่อน (Weaknesses)

1. อุปกรณ์ขาดความทันสมัย
2. ทักษะด้านเทคนิคและการผลิต
3. กลุ่มเป็นที่เชื่อถือและรู้จักของบุคคลไม่มากนัก
4. ขาดความรู้และทักษะในการจัดการระบบบัญชีและการเงิน
5. ส่วนแบ่งการตลาดไม่สูง
6. การขาดความมีประสิทธิภาพของหน่วยงานขาย
7. การขาดการวิจัย พัฒนา และนวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์

โอกาส (Opportunities)

1. จำนวนลูกค้ามีมาก
2. ความสม่ำเสมอของวัตถุดิบที่มีจากผู้ขายวัตถุดิบ
3. ความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิสาหกิจชุมชน
4. กระแสนิยมในการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติ
5. กระแสความนิยมที่เกิดจากสินค้าที่ผลิตด้วยฝีมือแรงงาน (Handicraft)
6. ความสนใจของบุคคลทั่วไปที่มีต่อสินค้าจากโครงการวิสาหกิจชุมชน
7. การประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง

อุปสรรค (Treats)

1. การขาดบุคคลหรือสถานที่ในการอำนวยความสะดวกทางการตลาดของสินค้าจากกลุ่ม
2. ทักษะทางด้านภาษาต่างประเทศและการติดต่อสื่อสาร
3. รายได้ของประชากรที่เป็นกลุ่มลูกค้าไม่สูง
4. การขาดความรู้และทักษะแรงงานขั้นสูง
5. ภาวะการออมน้อย และหนี้สินของประชากรมีมาก
6. การเพิ่มขึ้นของเทคโนโลยีที่ใช้ประโยชน์แก่ผู้ผลิตวิสาหกิจชุมชนมีน้อย
7. การขาดการสนับสนุนด้านเงินทุนจากหน่วยงานของรัฐ
8. การขาดการรับรองมาตรฐานสินค้าจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

จากการสำรวจและสัมภาษณ์วิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ปัญหาในการดำเนินงานของวิสาหกิจได้ดังต่อไปนี้

1) *ปัญหาด้านการตลาด* ปัญหาการตลาดเป็นปัญหาใหญ่ของวิสาหกิจชุมชนจำนวนมาก เพราะการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนโดยส่วนมากเกิดจากการรวมตัวกันของชาวบ้านผู้อยู่ในชนบทซึ่งมักจะขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ และวิถีชาวบ้านมักจะใช้การผลิตนำการตลาด กล่าวคือผลิตสินค้าในสิ่งที่ตนเองชอบหรือมีความชำนาญ เมื่อผลิตเสร็จแล้วจึงค่อยมาคิดว่าจะผลิตแล้ว ขายใคร ขายที่ไหน ขายอย่างไร ซึ่งตามหลักการบริหารการตลาดแล้ว ก่อนจะผลิตอะไรผู้ผลิตจะต้องสำรวจตลาดก่อนว่าผู้บริโภคต้องการสินค้าแบบไหน ใช่ว่าราคาเท่าไร ใครคือผู้บริโภค เพื่อที่จะได้ผลิตสินค้าและบริการได้ตามความต้องการของผู้บริโภคหรือตลาด

ถัดมาก็เป็นเรื่องของช่องทางการจัดจำหน่าย และการขยายตลาด จากการศึกษาพบว่าวิสาหกิจชุมชนจำนวนไม่น้อย ไม่ได้มีช่องทางการจัดจำหน่ายมากนัก อาศัยงานแสดงสินค้าของหน่วยงานภาครัฐกับการขายหน้าร้านของตนเองเป็นหลัก ปัญหาการขาดแหล่งจำหน่ายสินค้า คือไม่มีสถานที่ในการจัดจำหน่ายสินค้า ปัญหาการขาดเครือข่ายในการจำหน่ายสินค้า คือการขาดผู้นำกลุ่มที่จะรวมสินค้าไปจัดจำหน่ายให้กับผู้บริโภคโดยตรง การทำการตลาดต่างประเทศก็เป็นปัญหาหนึ่ง เพราะการขาดความรู้ทางด้านภาษาต่างประเทศเช่น ภาษาอังกฤษ ภาษามาลาญ เป็นต้น

2) *ปัญหาด้านบัญชีและการเงิน* จากการศึกษาพบว่าวิสาหกิจชุมชนจำนวนไม่มีระบบบัญชีที่ดีหรือไม่เลย ทำให้ไม่ทราบต้นทุนการผลิตที่แท้จริง มีการใช้เงินหมุนเวียนของวิสาหกิจชุมชนของตน

ไปปะปนกับค่าใช้จ่ายส่วนตัว หรือในกรณีที่สมาชิกมีการผลิตสินค้าหลายอย่างและมีการจดทะเบียนวิสาหกิจหลายกลุ่ม ก็ไม่มีการจำแนกแยกแยะระบบบัญชีของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจที่ชัดเจน ทำให้การใช้เงินมีลักษณะที่ปะปนกันจนไม่สามารถจำแนกแยกแยะได้ว่า รายได้ตรงไหนหรือรายจ่ายตรงไหน เป็นของสินค้าหรือวิสาหกิจประเภทใด

ส่วนปัญหาด้านการเงินเกิดจากการขาดเงินลงทุนเพื่อพัฒนากิจการ เพราะถึงแม้เมื่อจดทะเบียนรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนแล้วจะสามารถขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินได้ แต่วิสาหกิจโดยส่วนมากจะไม่มีโอกาสได้ขอสินเชื่อดังกล่าวเพราะการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงิน สมาชิกในวิสาหกิจชุมชนจะต้องร่วมกันเป็นลูกค้าประกันให้แก่วิสาหกิจชุมชนในการขอสินเชื่อ แต่สมาชิกโดยส่วนมากจะไม่อยากเป็นลูกค้าประกันให้แก่วิสาหกิจชุมชน ด้วยสาเหตุหลายประการเช่น ไม่อยากรับผิดชอบถ้าวิสาหกิจผ่นส่งไม่ได้ หรือการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินมาแล้วก็จะไม่นำมาใช้ในกิจการของวิสาหกิจชุมชนแต่สมาชิกมักจะนำไปแบ่งกันเพื่อใช้เป็นการส่วนตัว อันดับต่อมาคือ ปัญหาการขาดกระแสเงินสดหมุนเวียนในองค์กร เพราะผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนจำนวนหนึ่ง ขายสินค้าด้วยระบบเงินเชื่อให้แก่พ่อค้าคนกลาง ซึ่งพ่อค้าคนกลางหรือผู้ที่มาซื้อไปขายต่อ จะจ่ายค่าสินค้าก็ต่อเมื่อนำสินค้าไปแล้วขายได้ ซึ่งระบบนี้เกิดจากความไว้วางใจและเกิดขึ้นโดยทั่วไปในระบบการค้าของสังคมชนบท

3) *ปัญหาด้านการผลิต* ในการผลิตบางประเภทต้องใช้แรงงานที่มีทักษะพอสมควรแต่การพัฒนาทักษะให้แก่สมาชิกที่มาทำการผลิตยังไม่สามารถพัฒนาได้ดีทำให้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของสินค้า อันดับต่อมาคือ ปัญหาที่เกิดจากต้นทุนของวัตถุดิบเพื่อการผลิต เนื่องด้วยวิสาหกิจชุมชนจำนวนไม่น้อยไม่ได้ผลิตสินค้าที่ใช้วัตถุดิบที่มาจากฐานทรัพยากรในท้องถิ่น จึงทำให้มีค่าใช้จ่ายด้านต้นทุนวัตถุดิบเพราะการกำหนดราคาวัตถุดิบขึ้นอยู่กับผู้ขายวัตถุดิบ นอกจากนั้นผู้ผลิตบางรายที่ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น โดยเฉพาะวัตถุดิบที่มาจากทรัพยากรธรรมชาติ ก็มีปัญหขาดแคลนวัตถุดิบเพราะใช้วัตถุดิบธรรมชาติมากเกินไปจนธรรมชาติไม่สามารถฟื้นฟูและเจริญเติบโตได้ทันกับปริมาณการใช้

นอกจากนั้นก็เป็นปัญหาด้านการพัฒนาตนเองไปสู่การได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิต เช่น วิสาหกิจที่เป็นผู้ผลิตอาหาร เครื่องดื่ม ก็ต้องการพัฒนาตนเองไปสู่การได้รับการรับรองมาตรฐานขององค์การอาหารและยา (อ.ย.) หรือการพัฒนาตนเองไปสู่การได้รับใบรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ซึ่งวิสาหกิจจำนวนมากยังไม่สามารถพัฒนาตนเองในมาตรฐานดังกล่าวได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภค

4) *ปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ* จากการศึกษาพบว่าผู้ประกอบการจำนวนมากไม่ได้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการดำเนินงานเช่น การสร้างเว็บไซต์หรือโฮมเพจเพื่อการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ หรือไม่มีการใช้ระบบโปรแกรมทางด้านบัญชีที่ใช้คอมพิวเตอร์ในการช่วยทำงาน ซึ่งมีบางวิสาหกิจที่ได้รับการสนับสนุนโปรแกรมสำเร็จรูปทางด้านบัญชีเพื่อใช้งานในวิสาหกิจ แต่พอไปอบรมมาแล้วในทางปฏิบัติก็ไม่สามารถทำได้ ซึ่งทำให้ถึงแม้จะมีโปรแกรมสำเร็จรูปแต่ก็ยังทำบัญชีแบบเก่าอยู่

5) *ปัญหาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์* การออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นปัจจัยหนึ่งที่สร้างความดึงดูดให้แก่ผู้บริโภคทั้งในส่วนของบรรจุภัณฑ์และผลิตภัณฑ์ อย่างไรก็ตามวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลาจำนวนมากต่างก็ยอมรับว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์ของตนเอง รวมไปถึงบรรจุภัณฑ์

ยังไม่ดีเท่าที่ควร ถึงแม้บางวิสาหกิจจะได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐเช่น มหาวิทยาลัยในพื้นที่เพื่อช่วยในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ แต่ก็ยังไม่สามารถส่งผลิตบรรจุภัณฑ์ตามที่ต้องการได้ เพราะมีต้นทุนค่อนข้างสูง ดังนั้นวิสาหกิจต่างๆ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ด้วยตนเอง โดยใช้วัสดุหรือวัตถุดิบที่หาได้จากท้องถิ่นหรือส่งผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรมได้ในราคาไม่สูงมาก นอกจากนั้นก็ยังพบว่าในบางวิสาหกิจที่มีการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ดีและสามารถเข้าสู่ตลาดผู้บริโภคได้ดีแล้ว ก็มักจะโดนลอกเลียนแบบโดยผู้ผลิตขนาดกลางและขนาดใหญ่ โดยผลิตสินค้าแบบเดียวกัน แต่นำมาจำหน่ายในราคาที่ถูกลงกว่าที่วิสาหกิจชุมชนจำหน่าย

6) *ปัญหาต้นทุนการผลิต* จากการศึกษาพบว่าการผลิตจำนวนมากเป็นงานฝีมือ โดยใช้ทักษะแรงงานของสมาชิกผลิตเป็นหลัก โดยมีการใช้เครื่องจักรค่อนข้างน้อย ทำให้ต้นทุนโดยส่วนใหญ่อยู่ที่ต้นทุนค่าจ้างแรงงานเพื่อการผลิต ซึ่งเมื่อรวมต้นทุนทุกอย่างเมื่อผลิตสินค้าเสร็จและตั้งราคาจำหน่าย ทำให้มีราคาจำหน่ายค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับสินค้าประเภทเดียวกันกับสินค้าจากโรงงานอุตสาหกรรมที่สามารถใช้ทดแทนกันได้ ซึ่งถ้าผู้ประกอบการรายได้ ไม่มีการกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์สินค้าที่ดี และ/หรือไม่มีการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ดีแล้ว การผลิตเพื่อขายสินค้าและแข่งขันกับคู่แข่งอื่นๆ ก็จะทำให้ได้ค่อนข้างลำบาก

4. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา

ในหัวข้อนี้เป็นการศึกษาเพื่อหาแนวทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้วิจัยได้เชิญเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอ เจ้าหน้าที่และผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการวิสาหกิจ รวมทั้ง 9 ท่าน (รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับเชิญมาสนทนากลุ่มอยู่ในภาคผนวก ข) มาร่วมอภิปรายและสนทนากลุ่ม โดยสามารถสรุปแนวทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา ดังนี้

1) *แนวทางการพัฒนาด้านการตลาด* จากการศึกษาพบว่าวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาด้านการตลาดมาก ดังนั้นผู้ประกอบการจะต้องเปลี่ยนวิธีการผลิตจากการผลิตนำการตลาด มาเป็นการตลาดนำการผลิต กล่าวคือก่อนที่จะผลิตอะไรผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนจะต้องศึกษาก่อนว่าสินค้าที่จะผลิตเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคหรือไม่ ผลิตแล้วกลุ่มผู้บริโภคคือใคร ผู้บริโภคชอบผลิตภัณฑ์แบบไหน และผลิตแล้วจะไปขายที่ไหน เป็นต้น

หน่วยงานภาครัฐโดยเฉพาะสำนักงานเกษตรจังหวัด ควรจะเข้ามามีบทบาทด้านนี้เพิ่มมากขึ้น โดยอาศัยความร่วมมือเชิงบูรณาการกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด ในการจัดหาสถานที่แสดงสินค้าอย่างถาวรสำหรับวิสาหกิจชุมชนประจำจังหวัด โดยให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนสามารถนำสินค้าของตนมาแสดงได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และหน่วยงานภาครัฐควรจะเข้ามามีบทบาทในการเป็นตัวกลางระหว่างวิสาหกิจชุมชนกับผู้บริโภคเพิ่มมากขึ้น สำหรับโอกาสทางการตลาด ซึ่งพิจารณาจากจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคพบว่า จุดแข็งคือความได้เปรียบด้านวัตถุดิบ และภาวะความเป็นผู้นำของกลุ่ม จุดอ่อนคือ อุปกรณ์ขาดความทันสมัย และขาดด้านส่วนแบ่งตลาด โอกาส คือ กระแสนิยมในการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติ

จำนวนคู่แข่งยังมีไม่มากและจำนวนลูกค้ามีมาก และอุปสรรคคือ การออมของประชากรยังมีน้อย ขาดการรับรองมาตรฐานสินค้าจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและรายได้ของประชากรยังอยู่ในระดับต่ำ

2) *การพัฒนาด้านระบบบัญชีและการเงิน* จากการศึกษาพบว่า ถึงแม้วิสาหกิจชุมชนเกือบทุกแห่งจะได้รับการอบรมความรู้ด้านการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย แต่มีวิสาหกิจจำนวนหนึ่งเท่านั้นที่จัดทำบัญชีดังกล่าว ทำให้ไม่รู้รายรับ-รายจ่ายที่แท้จริง หรือไม่รู้ต้นทุนการผลิตที่แท้จริง ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐนอกจากจะจัดอบรมแล้ว จะต้องออกกระเปาะเบาะแสรื่องการทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน และมีการตรวจบัญชีจากภาครัฐอยู่เสมอ เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนทุกแห่งได้จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และสามารถบริหารงานการเงินได้ตามความเป็นจริง และจะทำให้สามารถคำนวณรายรับ-รายจ่าย และต้นทุนการผลิตที่แท้จริงได้ต่อไป

3) *การพัฒนาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์* หน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะสำนักงานเกษตรจังหวัดจะต้องเป็นผู้ประสานงานหรือสื่อกลางระหว่างวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่กับสถาบันการศึกษา เพื่อให้สถาบันการศึกษาที่มีการเรียนการสอนในสาขาวิชาการออกแบบ มาเป็นผู้ช่วยออกแบบผลิตภัณฑ์ให้วิสาหกิจชุมชน โดยนำกรณีศึกษาการออกแบบผลิตภัณฑ์ของแต่ละวิสาหกิจชุมชน เป็นกรณีศึกษาแก่นักศึกษาในสถาบันการศึกษา หรือการที่สถาบันการศึกษาสามารถให้ความรู้ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ และการให้คำปรึกษาโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ซึ่งจะทำให้วิสาหกิจชุมชนสามารถพัฒนาตนเองในด้านนี้ได้ต่อไป

4) *การพัฒนาการผลิต* รัฐจะต้องสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนที่ใช้วัตถุดิบที่ตนเองมีในท้องถิ่น เพื่อนำมาใช้ในการผลิต นอกจากนั้นต้องพัฒนาความเข้าใจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรที่นำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตด้วยเช่นกัน การพัฒนาฝีมือแรงงานจำเป็นต้องมีการอบรมทักษะสมาชิกวิสาหกิจที่เข้ามาทำงานใหม่ให้มีทักษะความสามารถก่อนที่จะทำการผลิตสินค้า นอกจากนี้ก็เป็นเรื่องของหน้าที่รัฐจะต้องสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนให้พัฒนาตนเองไปสู่การได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมต่างๆ ด้วยการให้ความรู้ ความเข้าใจ และพัฒนาด้านต่างๆ โดยหน่วยงานภาครัฐเช่น สำนักงานเกษตรจังหวัดจะต้องเป็นเจ้าภาพหลักในการให้การสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ของตนเอง

5) *แนวทางการพัฒนาด้านภาษาต่างชาติ* ในการพัฒนาด้านนี้เป็นอุปสรรคสำคัญเป็นอย่างมากของการพัฒนา เพราะขึ้นอยู่กับปัจเจกบุคคลว่ามีความพร้อมและความปรารถนาที่จะพัฒนาทักษะด้านภาษาของตนมากน้อยขนาดไหน โดยปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาทักษะด้านภาษานี้สัมฤทธิ์ผลได้ ภาครัฐจะต้องเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการในด้านต่างๆ เช่น การกระตุ้น การสร้างแรงจูงใจ การจัดอบรมด้านภาษา และการประสานงานกับสถาบันการศึกษาต่างๆ เป็นต้น

6) *การลดต้นทุนการผลิต* เป็นหัวใจสำคัญของการผลิตสินค้าและบริการเพื่อการแข่งขัน ดังนั้นผู้ประกอบการจะต้องเน้นการใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นของตนเองเพื่อจะได้ไม่ต้องมีต้นทุนการจัดซื้อวัตถุดิบเพื่อการผลิต การอนุรักษ์และธำรงรักษาไว้ซึ่งวัตถุดิบซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติด้วยการปลูกทดแทน และไม่ใช่ทรัพยากรมากเกินไปจนกระทั่งทรัพยากรธรรมชาติไม่สามารถฟื้นฟูตนเองได้ นอกจากนั้นปัญหาที่พบเป็นส่วนมากของวิสาหกิจชุมชนที่ใช้ทักษะฝีมือแรงงานในการผลิตคือ ปัญหาต้นทุนแรงงาน วิธีการแก้ปัญหาที่ผู้บริหารวิสาหกิจชุมชนจะต้องเปลี่ยนวิธีการจ่ายค่าแรงจากการจ่ายค่าแรงเป็นรายวันเปลี่ยนมาจ่ายค่าแรงสมาชิกผู้ผลิตสินค้าเป็นรายชิ้น

7) การพัฒนาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาด้านนี้มีความสำคัญไม่น้อยเช่น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการตลาด การโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้า โดยผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ เช่น เว็บไซต์ของหน่วยงานราชการ หรือการสร้างเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์สินค้าและเพื่อการจำหน่ายสินค้าด้วยตนเองเป็นต้น โดยภาครัฐจะต้องสนับสนุนให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนได้พัฒนาตนเองด้วยการฝึกอบรม การสร้างเว็บเพจโดยใช้แอปพลิเคชันสำเร็จรูปที่มีให้ใช้ฟรี เป็นต้น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชน ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา และ 3) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา โดยผู้วิจัยใช้การศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาเชิงสำรวจ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ประกอบการ จำนวน 32 ราย ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และ Snowball sampling และการสนทนากลุ่ม และในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ (PESTLE analysis) การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT analysis) วิเคราะห์เชิงเนื้อหา และการวิเคราะห์เชิงบรรยาย โดยผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และนำเสนอข้อเสนอดังต่อไปนี้

1. สรุปผลการศึกษา

1.1 สภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา

ในการวิเคราะห์สภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชน ผู้วิจัยใช้หลักการวิเคราะห์บริบท (PESTLE Analysis) ซึ่งเป็นเทคนิควิธีการวิเคราะห์ที่พัฒนามาจากแนวคิดของ Aguilar (1967) โดยใช้วิธีการสังเกตการณ์ (Observation) และการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้คือ

1) ปัจจัยด้านการเมือง พบว่าพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ปี พ.ศ. 2548 ทำให้การรวมกลุ่มของวิสาหกิจชุมชนต่างๆ ได้รับการรับรองและจดทะเบียนโดยหน่วยงานภาครัฐ ทำให้ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมด้านต่างๆ เช่น ความรู้ทางการบริหารจัดการ ทักษะและฝีมือแรงงาน การสนับสนุนให้ไปขายสินค้าในงานแสดงสินค้าที่ภาครัฐเป็นผู้จัดโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเข้าพื้นที่ เป็นต้น

2) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ พบว่า ลุ่มทะเลสาบสงขลามีความได้เปรียบทางด้านเศรษฐกิจอยู่หลายประการ โดยสภาพเศรษฐกิจโดยรวมของพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญคือ การขยายตัวทางภาคการท่องเที่ยว การใช้จ่ายภาคเอกชน การลงทุนภาคเอกชน การส่งออก และการใช้จ่ายภาครัฐบาลในเขตพื้นที่เป็นต้น จากปัจจัยทั้งหลายประการนี้ทำให้มีปริมาณเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น

3) ปัจจัยทางด้านสังคม พบว่า วิสาหกิจชุมชนทำให้การย้ายถิ่นฐานเพื่อหางานทำลดลง เพราะสมาชิกในชุมชนสามารถทำงานที่บ้านของตนเองได้ การดำรงรักษาประเพณีวัฒนธรรมก็ยังคงสามารถถ่ายทอดไปสู่รุ่นถัดไปได้ง่ายมากขึ้น เพราะการผลิตของวิสาหกิจชุมชนจำนวนมากเกิดจากการผลิตโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถ่ายทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น

4) ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี พบว่า ชาวบ้านที่รวมกลุ่มกันดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยในการบริหารจัดการค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยในด้านการตลาด

5) ปัจจัยทางนิเวศวิทยา ในพื้นที่ลุ่มทะเลสาบสงขลา ทรัพยากรธรรมชาติที่วิสาหกิจชุมชนเคยใช้เป็นวัตถุดิบของการผลิต มีปริมาณลดลงเป็นอย่างมาก เกิดจากการบุกรุกป่า การเข้าไปครอบครองพื้นที่โดยผิดกฎหมาย การเผาป่า ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นวัตถุดิบการผลิตลดลงเป็นอย่างมาก

1.2 วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา

จากการศึกษาวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ดังแสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

จุดแข็ง	<ul style="list-style-type: none"> - ความสามารถของกำลังคน - ความได้เปรียบด้านวัตถุดิบที่มีราคาต่ำ - วัตถุดิบเพื่อการผลิตหาได้ในท้องถิ่น - ความมั่นคงทางการเงิน - ต้นทุนในการผลิตต่ำ - ชื่อเสียงด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ - ต้นทุนในการจัดจำหน่ายต่ำ - ความสามารถในการสร้างกำไรสูง 	จุดอ่อน	<ul style="list-style-type: none"> - อุปกรณ์ขาดความทันสมัย - ทักษะด้านเทคนิคและการผลิต - กลุ่มเป็นที่เชื่อถือและรู้จักของบุคคลไม่มากนัก - ขาดความรู้และทักษะในการจัดการระบบบัญชีและการเงิน - ส่วนแบ่งการตลาดไม่สูง - การขาดความมีประสิทธิภาพของหน่วยงานขาย - การขาดการวิจัย พัฒนา และนวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์
โอกาส	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนลูกค้ามีมาก - ความสม่ำเสมอของวัตถุดิบที่มีจากผู้ขายวัตถุดิบ - ความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิสาหกิจชุมชน - กระแสนิยมในการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติ - กระแสความนิยมที่เกิดจากสินค้าที่ผลิตด้วยฝีมือแรงงาน (Handicraft) - ความสนใจของบุคคลทั่วไปที่มีต่อสินค้าจากโครงการวิสาหกิจชุมชน - การประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง 	อุปสรรค	<ul style="list-style-type: none"> - การขาดบุคคลหรือสถานที่ในการอำนวยความสะดวกทางการตลาด - ทักษะทางด้านภาษาต่างชาติและการติดต่อสื่อสาร - รายได้ของประชากรที่เป็นกลุ่มลูกค้าไม่สูง และมีภาวะหนี้สินมาก - การขาดความรู้และทักษะแรงงานขั้นสูง - การเพิ่มขึ้นของเทคโนโลยีที่ใช้ประโยชน์แก่ผู้ผลิตวิสาหกิจชุมชนมีน้อย - การขาดการสนับสนุนด้านเงินทุนจากหน่วยงานของรัฐ - การขาดการรับรองมาตรฐานสินค้าจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.3 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา

จากการสำรวจและสัมภาษณ์วิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ปัญหาในการดำเนินงานของวิสาหกิจได้ดังต่อไปนี้

1) ปัญหาด้านการตลาด ผู้ประกอบการส่วนมากไม่มีความรู้ขั้นสูงในด้านการจัดการทางการตลาด เช่น ไม่มีช่องทางการจัดจำหน่าย การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ ปัญหาการทำการตลาดต่างประเทศเพราะการขาดความรู้ทางด้านภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

2) ปัญหาด้านบัญชีและการเงิน ผู้ประกอบการไม่มีระบบบัญชีที่ดี ทำให้ไม่สามารถคำนวณต้นทุนการผลิตที่แท้จริงได้ การตั้งราคาขายจึงเกิดจากการประมาณการ และการใช้ประโยชน์ส่วนการเงินเช่น การขาดกระแสเงินสด เพราะขายสินค้าเป็นเงินเชื่อ และการขาดเงินทุนเพื่อการขยายกิจการ

3) ปัญหาด้านการผลิต เป็นปัญหาด้านทักษะแรงงานของสมาชิกที่ยังพัฒนาได้ยังไม่ได้มาตรฐานฝีมือแรงงานที่ดีพอ ส่งผลต่อคุณภาพของผลิตภัณฑ์

4) ปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้ประกอบการจำนวนมากไม่ได้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการดำเนินงานเช่น การสร้างเว็บไซต์หรือโฮมเพจเพื่อการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ หรือไม่มีการใช้ระบบโปรแกรมทางด้านบัญชีที่ใช้คอมพิวเตอร์ในการช่วยทำงาน

5) ปัญหาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ วิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา มีการออกแบบผลิตภัณฑ์ของตนเอง รวมไปถึงบรรจุภัณฑ์ยังไม่ดีเท่าที่ควร ซึ่งวิสาหกิจต่างๆ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ด้วยตนเอง โดยใช้วัสดุหรือวัตถุดิบที่ได้จากท้องถิ่นหรือสั่งผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรมได้ในราคาไม่สูงมาก

6) ปัญหาต้นทุนการผลิต เช่น ต้นทุนค่าจ้างแรงงาน และต้นทุนวัตถุดิบ มีราคาสูง ทำให้สินค้าที่ผลิตออกมามีราคาสูงกว่าสินค้าประเภทเดียวกันในตลาด ดังนั้นวิสาหกิจชุมชนมีความจำเป็นต้องแก้ปัญหาด้วยวิธีการบริหารจัดการที่ดียิ่งขึ้น หรือเน้นผลิตสินค้าที่ขายกลุ่มลูกค้าที่ไม่สนใจด้านราคาแต่ชอบซื้อสินค้าที่ผลิตโดยฝีมือชาวบ้านเป็นหลัก

1.4 แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา

ผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้วิจัยได้เชิญเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอเจ้าหน้าที่และผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการวิสาหกิจ รวมทั้งหมด 9 ท่าน มาร่วมอภิปรายและสนทนากลุ่ม โดยสามารถสรุปแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา ดังนี้

1) แนวทางการพัฒนาด้านการตลาด ผู้ประกอบการจะต้องเปลี่ยนแนวคิดจากการผลิตนำการตลาด มาเป็นการตลาดนำการผลิต หน่วยงานภาครัฐจะต้องจัดหาสถานที่แสดงสินค้าอย่างถาวรสำหรับวิสาหกิจชุมชนประจำจังหวัด โดยให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนสามารถนำสินค้าของตนมาแสดงได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

2) การพัฒนาด้านระบบบัญชีการเงิน หน่วยงานภาครัฐผู้รับผิดชอบทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ควรจะต้องออกระเบียบเรื่องการทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน และมีการตรวจบัญชีจากภาครัฐอยู่เสมอ เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนทุกแห่งได้จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และสามารถบริหารงานการเงินได้ตามความเป็นจริง และจะทำให้สามารถคำนวณรายรับ-รายจ่าย และต้นทุนการผลิตที่แท้จริงได้ต่อไป

3) การพัฒนาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ การพัฒนาด้านนี้ต้องอาศัยหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะสำนักงานเกษตรจังหวัดจะต้องเป็นผู้ประสานงานกับสถาบันการศึกษา เพื่อให้สถาบันการศึกษามาเป็นผู้ช่วยออกแบบผลิตภัณฑ์ให้วิสาหกิจชุมชน และให้คำปรึกษาโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ซึ่งจะช่วยให้วิสาหกิจชุมชนสามารถพัฒนาตนเองในด้านนี้ได้ต่อไป

4) การพัฒนาการผลิต รัฐจะต้องสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนที่ใช้วัตถุดิบที่ตนเองมีในท้องถิ่น เพื่อนำมาใช้ในการผลิต นอกจากนี้ต้องพัฒนาความเข้าใจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรที่นำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิต รัฐจะต้องสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนให้พัฒนาตนเองไปสู่การได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมต่างๆ

5) แนวทางการพัฒนาด้านภาษาต่างชาติ ภาครัฐจะต้องเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการในด้านต่างๆ เช่น การกระตุ้น การสร้างแรงจูงใจ การจัดอบรมด้านภาษา และการประสานงานกับสถาบันการศึกษาต่างๆ เป็นต้น

6) การลดต้นทุนการผลิต ผู้ประกอบการจะต้องเน้นการใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นของตนเอง หรือใช้วัตถุดิบที่มีต้นทุนในการจัดซื้อต่ำ และผู้บริหารวิสาหกิจชุมชนควรจะต้องเปลี่ยนวิธีการจ่ายค่าแรงจากการจ่ายค่าแรงเป็นรายวันเปลี่ยนมาจ่ายค่าแรงสมาชิกผู้ผลิตสินค้าเป็นรายชิ้น

7) การพัฒนาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการตลาด การโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้า โดยผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ เช่น เว็บไซต์ของหน่วยงานราชการ หรือการสร้างเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์สินค้าและเพื่อการจำหน่ายสินค้าด้วยตนเอง เป็นต้น

2. อภิปรายผลการศึกษา

การจะพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผู้สนับสนุนสำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนา คือ หน่วยงานภาครัฐต่างๆ ทั้งรัฐบาลส่วนกลาง เช่น กระทรวง กรม และฝ่ายและแผนกต่างๆ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยทุกหน่วยงานภาครัฐจะต้องร่วมมือกันทำงานเชิงบูรณาการ กล่าวคือทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลกัน ไม่ใช่ต่างหน่วยงานก็ต่างทำกันไปโดยขาดการประสานงานกัน อย่างเช่นในปัจจุบัน นอกจากนี้วิสาหกิจชุมชนจะต้องมีการพัฒนาตนเองในด้านการเรียนรู้ การจัดการความรู้ในองค์กรของตน ซึ่ง Wasko & Faraj (2000) ได้อธิบายว่า การจัดการความรู้เป็นส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาองค์กร ซึ่งการจัดการความรู้คือ การค้นพบ การแลกเปลี่ยน การถ่ายทอดองค์ความรู้ และการได้มาซึ่งองค์ความรู้ ในความรู้ที่กระจ่างชัดโดยผู้เชี่ยวชาญ หรือการนำความรู้ที่อยู่ในคนเช่น ประสบการณ์ที่ได้รับมาแลกเปลี่ยนกัน ซึ่งการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ก็คือวิถีทางที่จะช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

ด้านต้นทุนการผลิต โดยเฉพาะต้นทุนแรงงาน และต้นทุนวัตถุดิบ เป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้ต้นทุนราคาขายสินค้าของวิสาหกิจชุมชนมีราคาสูง ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องหาวิธีการบริหารจัดการ เช่น เปลี่ยนการจ่ายค่าแรงจากการจ่ายเป็นรายวันมาจ่ายเป็นรายชิ้น หรือใช้วิธีการจ้างเหมา ซึ่ง Yang & Huang (2000) ได้อธิบายว่า การที่จัดการธุรกิจที่ดีขึ้นเช่นการลดต้นทุนการผลิต จะทำให้เกิดการปรับปรุงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและคุณภาพของสินค้าและบริการที่ดีขึ้น

ในด้านการแก้ปัญหาการทำตลาด ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนนอกจากจะผลิตสินค้าภายใต้ตราสินค้าผลิตภัณฑ์ของตนเองแล้ว ยังสามารถเข้าไปสู่การพัฒนาตนเองไปเป็นผู้รับช่วงการ

ผลิตจากอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดใหญ่ได้ เช่น การรับจ้างเย็บผ้า การรับจ้างเย็บรองเท้า โดยรับค่าแรงเป็นรายชิ้นจากผู้ว่าจ้าง ซึ่ง Promsaka Na Sakolnakorn (2011) ได้ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า การที่วิสาหกิจชุมชนเข้ามาเป็นผู้รับช่วงการผลิต จะทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นเพราะมีรายได้เพิ่มเติมมากขึ้น นอกจากจะส่งผลทางเศรษฐกิจแล้ว ยังส่งผลทางสังคมคือ การมีงานทำของคนในชุมชนทำให้ไม่ต้องมีการย้ายถิ่นฐานเพื่อหางานทำ ครอบครัวได้อยู่ด้วยกัน พ่อ-แม่ได้ทำงานอยู่ในชุมชนของตนก็มีเวลาได้เลี้ยงดูบุตร-หลาน เลี้ยงดูตา-ยาย ปู่-ย่า ส่งผลให้ครอบครัวอบอุ่น นอกจากนั้นก็เป็นที่ประเดิมทางด้านการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ดังเช่นที่ ประภาพร แสงทอง (2553) ได้อธิบายไว้ว่าวิสาหกิจชุมชนควรจะมีการออกแบบผลิตภัณฑ์เช่น ฉลาก ตราสินค้า และบรรจุภัณฑ์ เพื่อส่งผลต่อการดึงดูดผู้บริโภคและสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์

ในด้านการบริหารการเงินและบัญชี ซึ่งเป็นปัจจัยด้านที่มีผลต่อความอยู่รอดของวิสาหกิจ โดยการเงินเป็นปัญหาที่สำคัญในปัจจุบันที่กำลังเกิดกับวิสาหกิจหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นปัญหาของการหาแหล่งเงินทุนจากทางสถาบันการเงินหรือเงินทุนหมุนเวียน ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่วนหนึ่งเกิดจากองค์กรเองที่ไม่มีการจัดการทางการเงิน และการบัญชีในองค์กรอย่างเป็นระบบ และไม่มีการกำหนดนโยบายหรือการวางแผนในการใช้เงินอย่างถูกวิธี จากการศึกษาของ Promsaka Na Sakolnakorn, et al. (2009) ได้อธิบายไว้ว่า ผู้ประกอบการที่มีวิสัยทัศน์จะต้องกำหนดนโยบายการจัดการทางการเงินลงในแผนธุรกิจขององค์กรที่เข้มงวด และต้องมีการใช้ทรัพยากรทางการเงินให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด นอกจากนั้น ผู้ประกอบการจะต้องรู้หลักของการบริหารทางการเงินและการจัดการด้านการบัญชีที่ถูกต้อง โดยผู้ประกอบการที่ขาดความรู้ด้านการบริหารการเงินและบัญชี ควรจะไปขอรับคำปรึกษาจากการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐต่างๆ เพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของตนเองต่อไป

กล่าวโดยสรุป หน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เพราะวิสาหกิจชุมชนเกิดจากประชาชนผู้เป็นฐานรากทางสังคม อยู่ในสังคมชนบท ห่างไกลความเจริญ การดำเนินงานของรัฐเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนในช่วงหลายปีที่ผ่านมา รัฐได้พัฒนานโยบายเพื่อการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ยังเป็นอุปสรรคของการจัดการภาครัฐคือ การบริหารงานด้วยการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ของภาครัฐเอง นอกจากนั้นรัฐจะต้องสนับสนุนการฝึกอบรมให้วิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง และจะต้องพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่เหมาะสม โดยการศึกษาของ สมแก้ว รุ่งเลิศเกรียงไกร และคณะ (2542) ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคใต้ มีความต้องการได้รับความรู้และการฝึกอบรมในด้านต่างๆ เรียงลำดับตามความสำคัญคือ ด้านการตลาด การจัดการ การผลิต การบัญชี การเงิน

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รัฐบาลควรจะมีหน่วยงานเพียงหน่วยงานเดียว ที่ดูแลวิสาหกิจชุมชน หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และผู้ประกอบการอื่นๆ เพื่อให้เกิดการทำงานที่สัมฤทธิ์ผลอย่างแท้จริง ไม่ใช่มีหลายหน่วยงาน หลายโครงการที่สนับสนุนผู้ประกอบการการผลิตประเภทต่างๆ ซึ่งสุดท้ายแล้วผู้ประกอบการแต่ละแห่งก็คือ “ผู้ประกอบการธุรกิจ” นั่นเอง เพราะในปัจจุบัน จากการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนหลายแห่งก็ได้จดทะเบียนหลายอย่างเช่น

จดทะเบียนในนาม “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” แล้วก็จดทะเบียน “วิสาหกิจชุมชน” ด้วย ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังต่อไปนี้

1. ภาครัฐควรสนับสนุนในการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการให้กับวิสาหกิจชุมชนแบบครบวงจรเช่น การทำบัญชี การใช้เทคโนโลยีการผลิตในวิสาหกิจแบบเดียวกัน การออกแบบผลิตภัณฑ์ การสร้างแบรนด์สินค้าและการจัดการด้านตลาดตลาด โดยให้สถาบันการศึกษา โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยในท้องถิ่น ซึ่งมีสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องเป็นพี่เลี้ยงและฝึกปฏิบัติจริงให้แก่วิสาหกิจชุมชน

2. ภาครัฐควรจะเป็นผู้สนับสนุนและประสานงานให้มีการเชื่อมโยงวิสาหกิจแบบเดียวกันเข้าเป็นเครือข่าย เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนเหล่านี้สามารถที่จะช่วยเหลือดูแล ถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกันได้ โดยมีการจัดการแลกเปลี่ยนความความรู้ผ่านการศึกษาดูงาน

3. ควรมีการลดขั้นตอนต่างๆ ที่วิสาหกิจชุมชนต้องเกี่ยวข้องกับหน่วยงานราชการลง เช่น การจดทะเบียนจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน การขออนุญาตฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมต่างๆ รวมไปถึงลดขั้นตอนแต่เพิ่มช่องทางในการติดต่อขอความช่วยเหลือต่างๆ ที่วิสาหกิจชุมชนต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

4. รัฐควรมีการประเมินสถานะของวิสาหกิจชุมชนในทุกปี เพื่อส่งเสริมให้วิสาหกิจที่สามารถดำเนินการธุรกิจได้ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น และให้การช่วยเหลือวิสาหกิจชุมชนที่ประสบปัญหา ทั้งด้านงบประมาณ ความรู้ในการจัดการ รวมไปถึงเงินทุน โดยให้การสนับสนุนเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ ในระยะเวลาที่เหมาะสมกับสภาพของวิสาหกิจนั้นๆ

5. รัฐบาลควรจะมีหน่วยงานเพียงหน่วยงานเดียวเป็นผู้สนับสนุนดูแลวิสาหกิจชุมชน โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมไปถึงผู้ประกอบการอื่นๆ เพื่อให้เกิดการทำงานที่สัมฤทธิ์ผลอย่างแท้จริง และลดการซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน

บรรณานุกรม

- กลุ่มงานพัฒนาวิสาหกิจเกษตรชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร. (2549). **วิสาหกิจชุมชนหนทางพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน**. สืบค้นเมื่อ 17 มิถุนายน 2553, จาก <http://www.moac.go.th/builder/aid/articleupdate.php?id=86>
- กัณฑ์นิษฐ์ พงศ์กระพันธ์. (2552). **ปัญหาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน**. สุราษฎร์ธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2549). **แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10: สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- จรรยา หยุทอง-แสงอุทัย. (2551). “ปากคำ” คนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา: วาทกรรม พฤติกรรมและวิพากกรรม. **วารสารทักษิณคดี**, 7(2), 67-85.
- เฉลิมพล จตุพร ศุภพร ไทยภักดี ปราโมทย์ สฤกษ์นิรันดร์ และ สาวิตรี รังสิภัทร์. (2550). แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรและชุมชน : กรณีศึกษาแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” และวิสาหกิจชุมชน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี. **วิทยาสารเกษตรศาสตร์ (สังคม)**, 28(2), 265-275.
- ณรงค์ เท็ชรประเสริฐ และ พิทยา ว่องกุล. (2554). **วิสาหกิจชุมชน กลไกเศรษฐกิจฐานราก**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : เอ็ดดิสันเพลส โปรดักส์.
- ณัฐพล นิมมานพัชรินทร์. (2552). **สารพัดปัญหารุมกระที่บ SMEs แนวโน้มดีที่สุดในรอบ 5 ปี**. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2553, จาก <http://www.manager.co.th/SMEs/ViewNews.aspx?NewsID=9520000040879>.
- นันทรัตน์ นามบุรี. (2555). การพัฒนาระบบบัญชีสำหรับวิสาหกิจชุมชนในเขตสามจังหวัดชายแดนใต้. **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา**, 5(1), 14-25.
- ประภาพร แสงทอง. (2553). แนวทางการพัฒนาทางการตลาด สำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชน : กรณีศึกษาวิสาหกิจแม่บ้านเกษตรกรทอผ้าเกาะยอ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา**, 3(1), 1-6.
- ปัทมาวดี ชูชุกิ. (2552). **Microfinance และการเงินชุมชน. เศรษฐศาสตร์ สัมมนา ลำดับที่ 4**. กรุงเทพฯ : โอเพ่นบุ๊กส์
- พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548. (2548). **พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548**. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- มนเทียร โรหิตเสถียร. (2549). **การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์จากผ้าในจังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าแบบอิสระ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มานิตย์ มานุษยานนท์. (2552). **การพัฒนาระบบบัญชีและการเงินของกลุ่มผลิต ตำบลท่าศาลา อำเภอเมืองเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- รังสรรค์ ปิติปัญญา. (2542). ศักยภาพของชุมชนในการทำธุรกิจชุมชนอุตสาหกรรม. *Applied Economics Journal*, 5(2), 99-113.
- วระวุฒิ หล้าทุม. (2540). **ประสิทธิภาพของกลุ่มเกษตรกรตามความคิดเห็นของเกษตรกรตำบลในจังหวัดเลย**. การค้นคว้าแบบอิสระ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิทยา จันทะวงศ์ศรี. (2547). **ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม**. รายงานการศึกษาอิสระ ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมแก้ว รุ่งเลิศเกรียงไกร. (2547). **รูปแบบของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์**. ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สมแก้ว รุ่งเลิศเกรียงไกร และคณะ (2542). **ลักษณะและความต้องการการฝึกอบรมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคใต้**. วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 5(3), 235-243.
- สุดาณี คาคี และคณะ. (2547). **รายงานวิจัย : การจัดการองค์ความรู้เพื่อขยายผลการผลิตและแปรรูปน้ำมันงา (อีดงา) ปลอดภัยมี สุวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเอง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ระยะที่ 1**. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์. (2553). **ไม่มีประเทศใดเข้มแข็งได้หากท้องถิ่นอ่อนแอ**. สืบค้นเมื่อ 17 มิถุนายน 2553, จาก http://www.ceithai.com/index.php?option=com_content&task=view&id=54&Itemid=1.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2536). **พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการพัฒนาชนบท ในภูมิปัญญากับการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิภูมิปัญญาและมูลนิธิหมู่บ้าน.
- เสรี พงศ์พิศ. (2545). **วิสาหกิจชุมชนไม่ใช่ธุรกิจชุมชน**. อ้างโดย ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล. วิสาหกิจชุมชน กลไกเศรษฐกิจฐานราก. (พิมพ์ครั้งที่ 1) บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอ็ดมันเพรสโปรดักส์ จำกัด.
- เสรี พงศ์พิศ (2548). **ฐานคิด จากแผนแม่บทสู่วิสาหกิจชุมชน**. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- เสรี พงศ์พิศ. (2552). **คู่มือทำวิสาหกิจชุมชน**. กรุงเทพฯ : พลังปัญญา.
- เสาวภา อังสุภาณิช. (2546). **ทะเลสาบสงขลา – ทำไมจึงมีความสำคัญ**. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2553, จาก [http://www.khlong-u-taphao.com/index.php?file=topic&obj=forum.view\(cat_id=04,id=20\)](http://www.khlong-u-taphao.com/index.php?file=topic&obj=forum.view(cat_id=04,id=20)).
- สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก (2554). **รายงานข้อมูลวิสาหกิจชุมชน จังหวัดพิษณุโลก**.
พิษณุโลก : กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก (อัสสำเนา).
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2548). **พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548**. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (อัสสำเนา).

- เอกวิทย์ ฌ กลาง. (2543). **พลวัตสังคม-วัฒนธรรม: ความอยู่รอดหรือหายนะ ในมองอนาคต: บทวิเคราะห์เพื่อปรับเปลี่ยนทิศทางสังคมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: มุสธนิธิภูมิปัญญา.
- Adonisi, M. and Wyk, R. van. (2012). The Influence of Market Orientation, Flexibility and Job Satisfaction on Corporate Entrepreneurship. **International Business & Economic Research Journal**, 11(5), 477-485.
- Aguilar, Francis J. (1967). **Scanning the Business Environment**. New York : Macmillan.
- Khamanarong, S. (2000). **The Role of SMEs and Development Administration in Thailand**. Paper presented at the International Conference on The Role of SMEs and Development in Asia, Nagoya, Japan.
- Promsaka Na Sakolnakorn, T., Aim-Im-Tham, S. and Khamanarong, S. (2009). Management Strategy for Administration of Textile Industries in Developing Country: Case Study Thailand. **Journal of Business Case Studies**, 5(3), 37-44.
- Promsaka Na Sakolnakorn, T. (2010). The Analysis of Problem and Threat of Small and Medium Sized Enterprises in Northeast Thailand. **International Business & Economic Research Journal**, 9(9), 123-131.
- Promsaka Na Sakolnakorn, T. (2011). Economic and Social Development by Management Using Outsourcing and Subcontracting Strategy. **The International Journal of Environmental, Cultural, Economic & Social Sustainability**, 7(5), 273-286.
- Wasko, M. and Faraj, S. (2000). It is What One Does: Why People Participate and Help Others in Electronic Communities of Practice. **Journal of Strategic Information Systems**, 9(2-3), 155-173.
- Yang, C., and Huang, J.B. (2000). A decision model for IS outsourcing, **International Journal of Information Management**, 20(3), 225-239.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ให้สัมภาษณ์แบบเจาะลึก

วิสาหกิจชุมชนที่ให้ข้อมูลสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ลำดับ	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่อยู่
1	ข้าวชุมชนบ้านหนองเสือเหนือ	เลขที่ 137 หมู่ 2 ตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา
2	กลุ่มผ้าทอเกาะยอ กลุ่มร่มไทร	เลขที่ 53/1 หมู่ที่ 5 ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
3	กลุ่ม เกาะยอ ที.เอ็ม.พี. โปรดักส์	เลขที่ 18/3 หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
4	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหนองปลิง	เลขที่ 56 หมู่ที่ 5 ตำบลนาท่อม อำเภอเมืองจังหวัดพัทลุง
5	กลุ่มเกษตรกรข้าวสังหยด	เลขที่ 42 หมู่ที่ 5 ตำบลท่ามะเดื่อ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง
6	กลุ่มหัตถกรรมกะลามะพร้าว ตำบลชัยบุรี	เลขที่ 32 หมู่ที่ 1 ตำบลชัยบุรี อำเภอ เมือง จังหวัดพัทลุง
7	กลุ่มกะละแม บ้านนางลาด	เลขที่ 388 ถนนคูหาสวรรค์ ตำบลท่า มิหระ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง
8	วิสาหกิจเครื่องตีมรั้งนก กลุ่มแม่บ้านเพ็งอาด	เลขที่ 327 หมู่ 11 ตำบลฟาละมี อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง
9	กลุ่มวิสาหกิจเครื่องหนัง “Mr.World”	ตำบลทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง
10	วิสาหกิจชุมชน กลุ่มเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ตำบลชะแล้	เลขที่ 26 หมู่ที่ 3 ตำบลชะแล้ อำเภอ สิงหนคร จังหวัดสงขลา
11	กลุ่มหัตถกรรมใยตาลสทิงพระ	ตรงข้ามที่ว่าการอำเภอสทิงพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา
12	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าบาติกเกาะเพชร	เลขที่ 69 หมู่ 3 ตำบลเกาะเพชร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช
13	วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์กระจูดราตรีชะอวด	เลขที่ 27 ถนนถาวรรัตน์ ตำบลชะอวด อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช
14	กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านคลองฉนวน	เลขที่ 11 หมู่ 5 ตำบลชุมพล อำเภอ สทิงพระ จังหวัดสงขลา
15	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตขนมไข่กรอบ	ซอย 24 ถนนวัดหาดใหญ่ใน อำเภอ หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
16	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักรสานกระจูดป่าค้ำนึ่ง	ตำบลควนหลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

วิสาหกิจชุมชนที่ให้ข้อมูลสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่อยู่
17	กลุ่มวิสาหกิจสตรีทำขนมบ้านชะแม	เลขที่ 39/1 หมู่ 6 ตำบลดีหลวง อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา
18	วิสาหกิจชุมชนแปรรูปลูกตาลบ้านชายเคื่อง	เลขที่ 14/1 หมู่ 2 ตำบลระวะ อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา
19	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผักกูด รุ่งเรือง	เลขที่ 39 บ้านผักกูด ตำบลบ้านใหม่ อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา
20	วิสาหกิจชุมชนเรียนรู้เกษตรธรรมชาติบางแก้ว	หมู่ที่ 6 ตำบลท่ามะเดื่อ อำเภอบาง แก้ว จังหวัดพัทลุง
21	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกาะหมิงรงนก	บ้านเลขที่ 96/8 หมู่ 11 ตำบลคลอง แห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
22	วิสาหกิจกลุ่มเพาะเห็ด	เลขที่ 342/1 หมู่ 8 ตำบลฟาละมี อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง
23	วิสาหกิจกลุ่มเหรียญโปรยทาน	ชุมชนบ้านคองหงส์ 1 อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
24	วิสาหกิจกลุ่มกาละแมแม่ประคอง	บ้านเลขที่ 388/6 ตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง
25	วิสาหกิจกลุ่มท่าสะพานไฮโดรโปนิคส์	หมู่ 8 ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
26	วิสาหกิจกลุ่มผลิตภัณฑ์จากก้านธูปฤาษีและเส้น ใยพืช	หมู่ที่ 9 ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
27	วิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหาร “กลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรคลองลำหลิง”	หมู่ 13 ตำบลตำนาน อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง
28	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มหัตถกรรมดอกไม้จากใบ ยางพารา บ้านหุแร่	หมู่ 3 ตำบลทุ่งตำเสา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
29	วิสาหกิจชุมชนอำเภอรัตนภูมิ (ผลิตครีมรังนก)	ศูนย์สาธิตฝึกอาชีพเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา
30	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรปลายตรอกร่วมใจ	เลขที่ 221 หมู่ 9 ตำบลทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง
31	วิสาหกิจกลุ่มสวนตุลเครื่องสำอางสมุนไพร	หมู่ 5 ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
32	วิสาหกิจกลุ่มบางดานศิลปประดิษฐ์	หมู่ 1 บ้านบางดาน ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ภาคผนวก ข
รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับเชิญมาสนทนากลุ่ม

รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับเชิญมาสนทนากลุ่ม

1. นายสมโชค เกื้อเส้ง	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลป่าบอน
จังหวัดพัทลุง
2. นายสมบูรณ์ กันตะพงษ์	นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเขาชัยสน
จังหวัดพัทลุง
3. นางปราณี ช่อนมณี	นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ
จังหวัดพัทลุง
4. นายเฉลิม สุขทอง	พัฒนาการจังหวัดพัทลุง
5. นายจรูญ หยูทอง-แสงอุทัย	รองผู้อำนวยการสถาบันทักษิณคดีศึกษา
มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา
6. นายไพศาล แก้วบุตรดี	นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
7. นายวิชัย มาระเสนา	ตัวแทนผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน
กลุ่มผ้าเกาะยอ จังหวัดสงขลา
8. นายอดิพร เบญจรัตน์ฉัตร	ตัวแทนผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน
กลุ่มผลิตกระเป๋ากระจูด จังหวัดนครศรีธรรมราช
9. นายสุรศักดิ์ จันทร์สว่าง	ตัวแทนผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน
กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสินค้าเกษตร
จังหวัดนครศรีธรรมราช